

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO SAUGUMO AKADEMIJOS
HUMANITARINIŲ MOKSLŲ KATEDRA

EVELINA VIDEIKĖ
TEISĖS IR POLICIJOS VEIKLOS (SPECIALIZACIJA: IKITEISMINIS PROCESAS)
STUDIJŲ PROGRAMA

ATVIRŲJŲ MOKYMOSI IŠTEKLIŲ NAUDOJIMO GALIMYBĖS TEISĖSAUGOS
PAREIGŪNŲ KVALIFIKACIJOS KĖLIMO PROCESSE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. Dr. Vaiva Zuzevičiūtė

Kaunas, 2019

TURINYS

SAVOKŲ ŽODYNĖLIS	3
ĮVADAS.....	4
1. ATVIRŪJŲ ŠVIETIMO IŠTEKLIŲ SAVOKA IR TEISINĖ SAMPRATA	8
1.1. AŠI sąvokos išaiškinimas	8
1.2. Teisinis autorių teisių reglamentavimas ir atviroji licencija	13
1.3. Nuotolinių mokymų ir AŠI skirtumai	17
2. ŠIUOLAIKINIO TEISĖSAUGOS PAREIGŪNO PROFESINIŲ UŽDUOČIŲ KAITA ŠIANDIENINIAME PASAULYJE	20
2.1. Tarptautiškumas teisėsaugos pareigūnų veikloje	20
2.2. Tarptautinės organizacijos teisėsaugos pareigūnų darbo efektyvinimui	21
2.3. Skaitmeninių, specialiųjų kompetencijų vieta šiandienos pareigūno veikloje	26
2.4. Pareigūno veiklos atskirosios aktualijos	28
2.4.1 Policijos pareigūno veikla	29
2.4.2. Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūno veikla	30
2.4.3. Viešojo saugumo tarnybos pareigūno veikla	32
3. TEISĖSAUGOS PAREIGŪNŲ KVALIFIKACIJOS KĖLIMO TEISINIS REGULIAVIMAS IR AKTUALIJOS	34
3.1. Teisinis įpareigojimas tobulinti kvalifikaciją	34
3.2. Kvalifikacijos tobulinimo sričių planavimas aktualijų kontekste	41
3.3. CEPOL veiklos teisiniai aspektai	46
3.4. AŠI panaudojimo privalumai ir trūkumai	49
4. EMPIRINIO TYRIMO METODOLOGIJA IR REZULTATAI	55
4.1. Bendroji tyrimo eiga	55
4.2. Teisėsaugos pareigūnų anketinės apklausos rezultatai	56
4.3. Anketinės apklausos rezultatai ir jų interpretacija AŠI panaudojimo aspektu	57
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	63
LITERATŪRA IR ŠALTINIAI	67
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS.....	72
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	73
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....	74
PRIEDAI.....	75
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	82

SĄVOKŲ ŽODYNĖLIS

Šiame žodynelyje ir visame magistro baigiamajame darbe naudojamos sąvokos:

- ✓ **atvirieji švietimo ištekliai** – tai skaitmeninė, įvairių formų nemokama mokymo ir mokymosi medžiaga, paskelbta ir prieinama viešai arba pagal atvirojo naudojimo licenciją, kurią galima papildyti, atnaujinti ir dalintis nekomerciniais tikslais bei pritaikyti specialioms besimokančiojo asmens reikmėms, skirta kvalifikacijos kėlimui ir tobulinimui, po mokymų išduodant baigimo pažymėjimą (kelių sąvokų apibendrinimas, sudarytas magistro baigiamojo darbo autoriaus);
- ✓ **autorių teisės** – tai turtinės autoriaus teisės ir asmeninės neturtinės autoriaus teisės į jo sukurtą kūrinį. (Lietuvos Respublikos kultūros ministerija „Autorių teisės“, žiūrėta 2019 sausio 12 d., <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>);
- ✓ **kvalifikacijos tobulinimas** – pareigūno specialių profesinių žinių plėtimas, įgūdžių ir gebėjimų tobulinimas, mokymasis, kai po jo baigimo neįgyjama profesinė kvalifikacija, nurodyta Lietuvos švietimo klasifikacijoje (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. 1V-72 „Dėl priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/88bdf280cc8311e5a141fec4d43d786>);
- ✓ **nuotolinis mokymas** – savarankiškas mokymasis ar mokymas, prižiūrimas [...] paskirto asmens (administratoriaus), kai administratorius ir mokymų dalyvis nėra vienoje patalpoje (klasėje), o mokymų dalyvis gauti mokymo medžiagą ir bendrauti su administratoriumi gali naudodamasis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis (Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016 m. lapkričio 30 d. įsakymas Nr. 1190 „Dėl policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“).

IVADAS

Nuolatinis kvalifikacijos kėlimas ir asmeninis tobulėjimas yra pagrindinis uždavinys kiekvienos profesijos atstovui, kuris nori būti naudingu ir pažangiu darbuotoju savo profesinėje srityje. Domėjimasis naujovėmis, naujų žinių įgijimas, kvalifikacijos ir kompetencijos kėlimas bei tobulinimas – neatsiejami kasdieniniai dalykai inovatyviame pasaulyje. Neretai darbuotojai patys rūpinasi asmeniniu tobulėjimu studijuodami vietiniuose ar tarptautiniuose universitetuose, lankydami aktualiausių sričių seminarus ir kursus, skaitydami literatūrą ar tiesiog domėdamiesi pasaulio naujienomis ir rinkdami informaciją apie vyraujančią praktiką tiek savo, tiek kitose pasaulio šalyse. Daugumoje organizacijų rengiami bendro pobūdžio įgūdžių atnaujinimo kursai arba specialūs mokymai, įvykus tam tikriems pakeitimams, kurie naudingi darbo organizavimui ir produktyviems bendriems organizacijos rezultatams pasiekti. Pasitaiko atvejų, kai profesinio tobulėjimo būtinybė įstaigose ar organizacijose nėra reglamentuota ir apibrėžta, tačiau dažniausiai teisės aktai numato reikalavimus sistemingai ir reguliariai atnaujinti profesines žinias ir įgūdžius. Tokių reikalavimų įgyvendinimas susiduria su tam tikromis problemomis: finansavimas, mokomosios medžiagos paruošimas, personalo kaita, darbuotojų sutelkimas, įgytų žinių patikrinimas ir panaudojimas praktikoje.

Siekiant pašalinti kliūtis, su kuriomis susiduria institucijos ir organizacijos, skatinančios darbuotojų nuolatinį tobulėjimą, mokymosi programos perkelia į skaitmeninę erdvę ir sistemas. Informacinių technologijų vartojimas, plitimas ir progresas atveria daug įvairių mokymosi ir tobulėjimo galimybių vis platesniam ir skaitlingesniam vartotojų ratui. Vienas iš prioritetų tampa rasti naujausią, tinkamą ir kokybišką informaciją, kuri būtų lengvai prieinama, nemokama bei lengvai įsisavinama vartotojams patogiu laiku ir patogioje vietoje. Ypač tai aktualu teisėsaugos pareigūnams, kurie dėl didelio darbo krūvio ir spartaus profesinių užduočių kaitos negali skirti laiko ilgoms informacijos paieškoms, tačiau privalo žinoti naujausias tendencijas, o informaciją įsisavinti efektyviai ir greitai.

Temos aktualumas. Atsižvelgiant į plintančias ir vis labiau naudojamas skaitmenines technologijas įvairiose gyvenimo srityse, aktualu plačiau analizuoti atvirųjų švietimo išteklių (AŠI) panaudojimo galimybes jų kvalifikacijos kėlimui. Atsinaujinančios teisinės praktikos, reformos, dinamiška nusikalstamumo statistika ir besikeičiantis nusikalstamumo pobūdis reikalauja teisėsaugos pareigūnų nuolatinio pasiruošimo ir kvalifikacijos kėlimo tam, kad nusikaltimai būtų užkardyti ir būtų užtikrinta jų prevencija. Pagrindinis teisės aktas, kuris reglamentuoja Lietuvos teisėsaugos pareigūnų vidaus tarnybos principus ir kitus pagrindinius aspektus, taip pat pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą, yra Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas. 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujam vidaus tarnybos statuto pakeitimui įstatymui,

nustatyta, kad „pareigūnai privalo nuolat tobulinti kvalifikaciją“¹. Šiame moksliniame darbe bus nagrinėjama būtent Lietuvos teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo galimybės naujausiais metodais – atviruoju švietimu.

AŠI ir atvirojo turinio švietimas daugelio Europos ir pasaulio šalių švietime užima vis aukštesnes pozicijas dėl savo išskirtinių privalumų. Atviras, nuolat atnaujinamas, aukštos kokybės ir nemokamas turinys, efektyvesni resursai, specializuotų vartotojų bendruomenės, dalijimasis praktika tarptautiniu mastu, sertifikavimas ir galimybė pritaikyti išteklius pagal savo poreikius – tai tik keletas privalumų, kuriuos būtina akcentuoti analizuojant AŠI panaudojimą teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese. Dabartiniu visuomenės raidos laikotarpiu, kai nuo teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo ir pastovaus informacijos atnaujinimo priklauso šalies saugumas, santvarkos užtikrinimas, kova su nusikalstamumu ir naujų nusikaltimų užkardymas bei piliečių pasitikėjimas efektingu pareigūnų darbu, valdžia nuolat ieško naujų būdų, kaip padidinti viešojo sistemos administravimo efektyvumą ir produktyvumą. Šiame darbe pasirinkta ir apsiribota analizuoti 3 Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (VRM) tarnybas: Policijos departamentą (PD), Valstybės sienos apsaugos tarnybą (VSAT), Viešojo saugumo tarnybą² (VST) ir juose tarnaujančius pareigūnus dėl jų funkcijų panašumo valstybės išorės sienų apsaugos, nacionalinių strateginių objektų apsaugos ir teisės užtikrinimo srityse. Šios tarnybos rūpinasi šalies saugumu, kovoja su nusikalstamumu ir veikia prevenciškai. Be to, dėl jose tarnaujančių pareigūnų gausos nuotolinis mokymas(is) bei AŠI naudojimas turi didžiausią potencialumą kai kurių iš minėtų kliūčių įveikai.

Labai svarbu atriboti nuotolinį mokymąsi nuo mokymosi ir kvalifikacijos kėlimo, panaudojant AŠI. Tai nėra sinonimai ir tapačios sąvokos, kurias galima suvienodinti, todėl ir kylančios problemos iš esmės skiriasi. AŠI atvirumas vis dar plačiai diskutuojamas klausimas, nes technine prasme iškyla problemų redaguojant specifinius formatus, o autorinių teisių prasme – reikalingas konkretus licencijavimas, nurodantis to kūrinio panaudojimo galimybes. Antra ryškėjanti problema susijusi su ribotu mokomosios medžiagos turiniu. Nors AŠI populiarumas ir kiekiai nuo jų atsiradimo pradžios sparčiai išaugo, tačiau dėl nuolatinės užduočių, teisės aktų ir nusikaltimų pobūdžio kaitos, teisėsaugos pareigūnams būtina nuolat mokytis ir tobulinti kvalifikaciją. Tikslinga raginti burtis įvairiausių sričių teisėsaugos pareigūnus profesionalus, kurie bendradarbiavimo būdu kuo greičiau paruoštų aktualiausius ir kokybiškiausius AŠI dideliame teisėsaugos pareigūnų ratui, o tuo pačiu apsaugotų AŠI turinį nuo netinkamo naudojimo. Kitas svarstytinas klausimas – formalių kokybės kontrolės ir kriterijų užtikrinimas. Pagrindinis kokybės vertintojas yra vartotojas ir kiti autoriai, todėl išsaugant tam tikras autorius

¹ „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas“, 2018 m. birželio 29 d. Nr. XIII-1381, TAR, 20 str., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fae39102834511e89188e16a6495e98c/CsrnBFsosw>

² *Ibid.*, 4 str.

teises, mokomasis turinys gali būti kontroliuojamas, tačiau tik tiek, kiek leidžia suteikta licencija arba atsižvelgiant į savanoriškus komentarus ir atsiliepimus. Dar vienas aktualus iššūkis – kalbos barjeras. Europoje vartojamos 24 oficialios kalbos, o pasaulyje – kiek daugiau nei 7000, todėl AŠI turėtų būti atviri visiems, nepaisant šalies, kultūros ar kalbos. Tai tik keletas svarbių iššūkių, kurie plačiau bus analizuojami šiame darbe.

Probleminiai tyrimo klausimai:

1. ar pakanka teisinio reguliavimo Lietuvos ir Europos Sąjungos mastu užtikrinant atvirųjų mokymosi išteklių panaudojimo galimybes teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese esant didelei profesinių užduočių kaitai ir skirtingiems mokymosi poreikiams bei kvalifikacijos kėlimo patvirtinimui ir jų integracijai pareigūno karjereje?
2. ar tikslinga ir efektyvu teisėsaugos pareigūnų kvalifikaciją kelti panaudojant skaitmenizuotus atvirusius mokymosi išteklius ir kokios problemos kyla integruojant juos į kasdieninę teisėsaugos pareigūnų veiklą?

Temos naujumas: trūksta žinių ir vartotojų supažindinimo su naujomis galimybėmis mokytis ir kelti kvalifikaciją naudojant AŠI. Kadangi, mokslinių darbų, nagrinėjančių būtent Lietuvos teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimą panaudojant AŠI, nėra daug, todėl tikslinga atlikti teisės aktų analizę, empirinį tyrimą ir Europos Sąjungos (ES) teisėsaugos mokymo agentūros (CEPOL) veiklos analizę, kad būtų nustatytos aktualijos, panaudojant AŠI. Išanalizavus teisėtvarkos pareigūnų profesinių užduočių kaitą šiandieniniame pasaulyje, bus galima nustatyti teisės normų adaptacijos tikslingumą formuojant naują požiūrį ir integruojant AŠI į kasdieninę pareigūnų veiklą. Moksliniu požiūriu šis klausimas mūsų šalyje iš esmės nėra gausiai tyrinėtas arba nepaskelbtas viešai. AŠI naudojimas yra pats naujausias mokymo(si) būdas įsitvirtinantis pasaulyje, kuris tiek teisiškai, tiek praktiškai nėra pakankamai išnagrinėtas, o ypač Lietuvoje. Reikalinga teisėsaugos pareigūnus supažindinti ir informuoti apie naujausias galimybes tobulinti kvalifikaciją.

Tyrimo objektas: atvirųjų mokymosi išteklių panaudojimo efektyvumas keliant teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos lygmenį.

Tyrimo tikslas: atskleisti atvirųjų mokymosi išteklių naudojimo teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinime teisinio reguliavimo ypatumus.

Tyrimo uždaviniai:

1. atskleisti AŠI sąvoką ir teisinę sampratą;
2. išanalizuoti šiuolaikinę teisėtvarkos pareigūno profesinių užduočių kaitą šiandieniniame pasaulyje;

3. atskleisti teisėsaugos pareigūnų, tarnaujančių PD, VSAT ir VST kvalifikacijos tobulinimo teisinės prielaidas;
4. išanalizuoti PD, VSAT ir VST pareigūnų požiūrį į kvalifikacijos tobulinimo procesą panaudojant AŠI;

Tyrimo metodai: šiam tyrimui atlikti pasirinkti lyginamasis, kiekybinis, statistinių duomenų analizės, loginis bei apibendrinimo tyrimo metodai tam, kad magistro baigiamojo darbo tyrimo išvados būtų patikimos ir teisingos. Sudarius tyrimo priemonę – klausimyną, 2019 m. kovo – balandžio mėn. buvo apklausti 300 respondentų – Lietuvos teisėsaugos pareigūnų, dirbančių VRM PD, VSAT ir VST. Analizuojant kiekybinę informaciją, pasitelktas statistinių duomenų analizės metodas. Tyrimo metu naudotas įvairių šalių teisės šaltinių, atvirųjų švietimo išteklių, teisės aktų analizės metodas. Naudotas duomenų analizės metodas ir aprašomoji turinio analizė nustatant AŠI sąvoką. Loginis tyrimo metodas³ panaudotas kaip loginio mąstymo procesas, siekiant sukonkretinti ir suprasti abstrakčias teisės normų nuostatas ir paaiškinimus, susijusius su AŠI panaudojimu tobulinant teisėsaugos pareigūnų kvalifikaciją. Apibendrinimo tyrimo metodas taikytas apibendrinant išanalizuotą informaciją, formuluojant skyrių ir galutines tyrimo išvadas.

Darbo struktūrą sudaro įvadas bei dėstomoji dalis, kurią sudaro 4 skyriai. Pirmajame skyriuje analizuojama AŠI sąvoka ir teisinė samprata, analizuojamas autorių teisių teisinis reglamentavimas ir atviroji licencija. Antrajame skyriuje atskleidžiama teisėsaugos pareigūno profesinių užduočių kaita šiandieniam pasaulyje, analizuojamas tarptautiškumas, skaitmeninių ir specialiųjų kompetencijų vieta pareigūnų veikloje, atskleidžiamos PD, VSAT ir VST pareigūnų veiklos atskirosios aktualijos. Trečiajame skyriuje analizuojamas teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo teisinis reguliavimas, nustatyti imperatyvūs ir rekomendaciniai reikalavimai, kvalifikacijos tobulinimo sričių aktualijos, CEPOL veiklos teisiniai aspektai bei AŠI panaudojimo privalumai ir trūkumai. Ketvirtajame skyriuje pristatoma tyrimo metodologija, bendroji tyrimo eiga, teisėsaugos pareigūnų anketinė apklausa ir rezultatai. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, pasiūlymai, literatūros ir šaltinių sąrašas, anotacija ir santrauka lietuvių ir anglų kalbomis bei priedai.

Ginamieji teiginiai: atsižvelgiant į šiuolaikinio pasaulio kaitą, technologijų, taip pat ir edukacijų kaitą, teisėsaugos pareigūno darbo charakteristikas, teisinį reguliavimą, kompetencijos plėtotę ir kvalifikacijos kėlimas gali būt efektyvinamas pasitelkiant AŠI, papildant kai kurias teisinio reguliavimo nuostatas, pvz., dėl kvalifikacijos patvirtinimo ir integracijos pareigūno karjere.

³ Kęstutis Kardelis, *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai* (Šiauliai: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2016).

1. ATVIRŪJŲ ŠVIETIMO IŠTEKLIŲ SĄVOKA IR TEISINĖ SAMPRATA

1.1. AŠI sąvokos išaiškinimas

Norint nustatyti teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo galimybes panaudojant AŠI, reikia išsiaiškinti tikslią ir konkrečią sąvoką, kuri aiškiai apibūdintų, koks turinys ir kokius kriterijus atitinkanti medžiaga yra laikoma atviruoju mokymosi ištekliu, išvengiant tapatinimo su nuotoliniu mokymu. Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija UNESCO⁴, kuriai priklauso daugiau nei 200 pasaulio valstybių, 2002 m.⁵ surengė pirmąjį forumą apie atvirąjį švietimą⁶, kuriame buvo svarstomas atvirojo turinio medžiagos bendras tarptautinis naudojimas tiek asmeninio, tiek profesinio mokymo ir mokymosi tikslams, todėl buvo priimtas nutarimas naudoti terminą „atviri švietimo ištekliai“ (*angl. open educational resources (OER)*). Šiame forume dėl atviro kursų poveikio aukštojo mokslo besivystančioms šalims buvo pasiūlyta tokia apibrėžtis: „tai atvira švietimo išteklių, kuriuos įgalino informacinės ir ryšių technologijos, siekiant konsultuoti, naudoti ir pritaikyti naudotojų bendruomenei nekomerciniais tikslais“⁷, o tai reiškia, kad AŠI vizija buvo sudaryti sąlygas sukurti nemokamas, visuotinai prieinamas mokymo medžiagas, kurias kiekvienas galėtų naudoti mokymo ar mokymosi tikslais. Priėmus nutarimą naudoti šį terminą ir pateikus preliminarų apibrėžimą UNESCO forume, AŠI tapo skaitmeninės švietimo sistemos revoliucijos pradžia.

AŠI kūrimo ir panaudojimo vystymosi procese, 2012 m. UNESCO Paryžiaus deklaracijoje AŠI sąvoka buvo patikslinta ir apibūdinta kaip „mokymo, mokymosi ir tyrimo medžiaga bet kurioje aplinkoje, kuri yra prieinama viešai arba turint nemokamą atviros veiklos licenciją“⁸. Iš šios sąvokos apibrėžimo matyti, kad pagrindinis AŠI akcentas – viešas prieinamumas ir nemokamas atviros veiklos licencijavimas, kuris formuojamas nepažeidžiant intelektinės nuosavybės teisių. Nors 2002 m. UNESCO forume apie atvirąjį švietimą pirmajame nustatytame apibrėžime nurodoma, kad AŠI įgalino informacijos ir ryšių technologijos, antrojoje sąvokoje tai įvardijama kaip viešai prieinama medžiaga. Pirmojoje sąvokoje nustatytas aiškus kriterijus – medžiagą galima naudoti tik nekomerciniais tikslais, o antrojoje šį reikalavimą pakeičia atviras veiklos licencijavimas, saugomas atitinkamų tarptautinių konvencijų, kuris savaimė užtikrina kūrinių autorystes ir nekomercinį naudojimą.

⁴ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, žiūrėta 2019 sausio 9 d., <https://en.unesco.org/>

⁵ UNESCO forumas „On the Impact of Open Courseware for Higher Education in Developing Countries“, 2002 Nr. CI.2002/CONF.803/CLD.1, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128515>

⁶ *Ibid.*

⁷ *Ibid.*, 24.

⁸ World Open Educational Resources (OER) Congress Unesco „2012 Paris OER Declaration“, http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/WPFD2009/English_Declaration.html

2013 m. Europos Komisijai (EK) paskelbus komunikatą „Atviresnis švietimas: visiems prieinamas novatoriškas mokymas(is), naudojantis naujomis technologijomis ir atviraisiais švietimo ištekliais“ buvo nurodyta ir reglamentuota, kad AŠI – tai mokymosi ištekliai, kuriais galima nemokamai naudotis, kuriuos galima pritaikyti specialioms besimokančiojo asmens reikmėms ir kuriais galima dalintis⁹. Būtent šios sąvokos tikslesnis apibrėžimas nurodė AŠI kriterijus, kurie susiję su atitinkamais atvirumo lygiais. Visų pirma medžiagai reikalinga atvira ir nemokama prieiga su atvira licencija, kuri leistų naudoti informaciją nurodant autorių, keisti turinį ar kurti išvestinius kūrinius, o visas šaltinis rekomenduotina būtų pateiktas atviru formatu¹⁰. Dar reglamentuojama, kad AŠI turėtų būti suskirstyti ir pritaikyti specialioms besimokančiojo asmens reikmėms, kas nurodo kvalifikavimo svarbą ir tikslinį pritaikymą prie skirtingos auditorijos su skirtingais poreikiais ir gebėjimais. AŠI vartotojų bendruomenės kūrimas ir suskaidymas pagal mokomąsias temas yra esminis dalykas, reikalingas sėkmingam novatoriško mokymosi plėtotei ir rezultatyviam įsisavinimui. Nustačius reikalavimus ir rekomendacijas, AŠI kūrimas ir vartojimas masiškai pradėjo plisti visame pasaulyje. Jungtinių Amerikos Valstijų universitetai sparčiai palaikė idėją supaprastinti mokomosios medžiagos vartojimą ir įgijimą, o tai paskatino universitetų, organizacijų ir bendruomenių įsijungimą į platformų kūrimą ir populiarinimą.

Ataskaitoje (Atkins ir kt., 2007) nurodoma, kad AŠI – mokymo, mokymosi ir tyrimų ištekliai, kurie patalpinti viešojoje erdvėje arba paskelbti naudojant licencijas, leidžiančias pagal intelektinės nuosavybės teises laisvą kūrinių naudojimą arba panaudojimą kitais tikslais¹¹. Paaiškiniame nurodoma, kad AŠI apima pilnus kursus ir medžiagą, atskirus modulius, vadovėlius, vaizdo įrašus, testus, programinę įrangą bei kitokius įrankius, medžiagą ar technologijas, naudojamas žinių perteikimui¹². Šioje sąvokoje apibrėžiamas laisvas kūrinių naudojimas, kas reiškia, kad kūriniai gali būti laisvai keičiami, išlaikant pirminio kūrinio pagrindą, papildomi ar atnaujinami. Informacijos papildymas ir atnaujinimas yra ypatingai svarbus užtikrinant mokomosios medžiagos aukštą kokybę ir naujausios informacijos, mokymosi išteklių sklaidą.

Knygoje „Atvirieji švietimo ištekliai“ teigiama, kad „AŠI yra skaitmeninė medžiaga, kuri gali būti pakartotinai naudojama, mokymui, mokymuisi, moksliniams tyrimams ir

⁹ Europos komisijos komunikatas Europos parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Atviresnis švietimas: visiems prieinamas novatoriškas mokymas(is) naudojantis naujomis technologijomis ir atviraisiais švietimo ištekliais“, 2013, Nr. 52013DC0654, Europos Sąjungos oficialus leidinys, žiūrėta 2019 kovo 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52013DC0654>

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Daniel E. Atkins John Seely Brown Allen L. Hammond, „A Review of the Open Educational Resources (OER) Movement: Achievements, Challenges, and New Opportunities“, 2007, 4-5, žiūrėta 2019 vasario 18 d., <https://oerknowledgecloud.org/sites/oerknowledgecloud.org/files/ReviewoftheOERMovement.pdf>

¹² *Ibid.*

prieinama nemokamai per atvirąsias licencijas¹³. Tai dar viena sąvoka, kuri įvardija pakartotinį medžiagos naudojimą mokymo, mokymosi tikslams ir moksliniams tyrimams, pabrėžia nemokamą prieinamumą per atvirąsias licencijas, o svarbiausia, kitaip nei ankstesnėse sąvokose, tiksliai nurodo medžiagos pobūdį. Pirmojoje iš 5 pateiktų sąvokų įvardijama, kad AŠI įgalino informacinės ir ryšių technologijos, antrojoje sąvokoje nurodoma, kad medžiaga gali būti patalpinta bet kurioje aplinkoje, trečiojoje – vieta ir pobūdis nedetalizuojamas, ketvirtojoje – nurodomas būtinumas patalpinti viešoje erdvėje, o penktojoje – aiškiai ir tiksliausiai apibrėžiama, kad medžiaga privalo būti skaitmeninė.

Knygoje „Atvirieji švietimo ištekliai“ teigiama, kad kvalifikacijos kėlimas panaudojant AŠI negali suteikti nei mokslinių laipsnių, nei akademinės ar administracinės paramos¹⁴. Būtent kvalifikacijos kėlimui ir tobulinimui, o ne jos įgijimui AŠI naudoti tikslingiausia. Tiek teisėsaugos pareigūnai, tiek visų kitų profesijų atstovai yra įpareigoti sistemaiškai įgyti ir periodiškai atnaujinti aiškiai apibrėžtas kompetencijas, kad būtų išugdyti profesionalūs darbuotojai. Teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimas panaudojant AŠI grindžiamas asmenine pareigūno motyvacija. Geras pareigūnas, kuris siekia reguliariai atnaujinti žinias ir susipažinti su naujausia pasaulinio lygmens informacija, turi būti motyvuotas saviugdai, savarankiškam tobulinimuisi ir mokymuisi visą gyvenimą. Pagal LR vidaus reikalų ministro įsakymą „Dėl priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ nustatyta, kad „pareigūnai per penkerius tarnybos metus kvalifikaciją privalo tobulinti ne mažiau kaip 40 akademinėse valandose tarnybos laiku“¹⁵. Tai reiškia, kad pareigūnas yra įpareigotas tobulinti kvalifikaciją ne mažiau negu 1 darbo dieną per metus, kas sudarytų 40 akademinėse valandose per 5 metus (akademinės valandos per 5 metus galima skirstyti įvairiai – *aut. pastaba*). Tačiau kiekybinis nurodymas „ne mažiau kaip“ reiškia, kad pareigūnas savo noru gali kvalifikacijos tobulinimui skirti ir daugiau akademinėse valandose tarnybos laiku. Imperatyvioje įsakymo nuostatoje nurodoma, kad kvalifikaciją tobulinę pareigūnai privalo pateikti kvalifikacijos tobulinimą patvirtinančio dokumento kopiją¹⁶. Kvalifikacijos tobulinimui pasitelkiant AŠI, kaip įrodymas apie baigtą kursą ir įsisavintą medžiagą, po mokymų dažniausiai išduodamas pažymėjimas, kuriame nurodoma pažymėjimą išdavusi institucija, išdavimo data, pažymėjimą gavusio pareigūno vardas, pavardė, kvalifikacijos tobulinimo renginio pavadinimas, akademinėse valandose skaičius ir

¹³ Tomas Sabaliauskas ir kt., *Atvirieji švietimo ištekliai* (Kaunas: Kauno technologijų universitetas, 2011), 9. <https://www.ebooks.ktu.lt/einfo/234/atviri-svietimo-istekliai/>

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. 1V-72 „Dėl priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, 161 p. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/88bdf280cc8311e5a141fec4d43d786/PcAfkvbDA>

¹⁶ *Ibid.*, 174 p.

pažymėjimą išdavusios institucijos vadovo ar įgalioto asmens parašas¹⁷. Dėl šios priežasties manytina, kad analizuojant būtent teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą naudojant AŠI, sąvokoje turėtų atsispindėti pažymėjimų, liudijančių apie baigtus kvalifikacijos tobulinimo kursus, išdavimo svarba. Tik pateikus darbdaviui kvalifikacijos tobulinimą patvirtinantį dokumentą, pareigūno tarybinėje byloje atsispindės įgytų ar atsinaujinusių žinių, panaudojant AŠI, faktas.

Pagrindinis AŠI keliamas reikalavimas yra atvira autoriaus licencija. Mokymosi ištekliai turėtų būti viešai pasiekiami arba paskelbti pagal intelektinės nuosavybės licenciją, kuri leidžia jų laisvą naudojimą ir perdirbimą (pakeitimą, papildymą, atnaujinimą). AŠI atvirumo ir pasiekiamumo svarba reglamentuojama Paryžiuje pasirašytoje Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos UNESCO deklaracijoje, kurioje teigiama, kad bendromis europinėmis priemonėmis turėtų būti užtikrinta, kad valstybės finansuota švietimo medžiaga būtų nemokamai prieinama visiems, kurie nori ja naudotis mokymo ir mokymosi tikslais¹⁸. EK komunikatas nurodo, kad Europos švietimo ir mokymo įstaigos, mokytojai ir besimokantys asmenys turėtų skatinti, populiarinti ir propaguoti nemokamą švietimo medžiagos dalijimąsi pagal atvirojo naudojimo licenciją¹⁹. Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija nustatė, kad „atvirojo naudojimo licencijos suteikia galimybę dalytis ir drauge kontroliuoti šį procesą, išsaugant tam tikras autoriaus teises“, o atvirojo naudojimo licencijų nauda – tikresnis ir aiškesnis leidimo naudotis kitų parengta medžiaga procesas²⁰. AŠI termino atsiradimas yra siejamas su ne pelno siekiančia Jungtinių Amerikos Valstijų Kūrybinių bendrijų (*angl. Creative commons*) organizacija, kuri padeda teisėtai dalintis atviraisiais mokymosi ištekliais, suteikia nemokamas ir lengvai naudojamas autorių teisių licencijas visame pasaulyje²¹. Ši organizacija skatina ir remia teisėtą AŠI paplitimą, tinkamą licencijų naudojimą ir atvirą politiką, siekiant maksimaliai padidinti AŠI naudą, pagarbą autoriams ir jų teisėms. Taigi autorinio darbo nemokama atviroji licencija, kurią suteikia Kūrybinės bendrijos, arba viešas prieinamumas – privaloma sąlyga, kuri turėtų atsispindėti AŠI sąvokoje. Atvirojo turinio licencijų tipai plačiau išanalizuoti 1.2. poskyryje.

¹⁷ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009 m. lapkričio 16 d. įsakymas Nr. 5-V-812 „Dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. liepos 20 d. įsakymo Nr. 5-V-495 „Dėl policijos sistemos personalo kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, TAR, 43 p., http://lpm.policija.lrv.lt/uploads/lpm.policija/documents/files/veiklos-sritys/kvalifikacijos-tobulinimas/policijos_sistemas_personalo_kvalifikacijos_tobulinimo_taisykles.doc

¹⁸ World OER Congress Unesco Declaration, *supra note 8*.

¹⁹ Europos Komisijos komunikatas „Atviresnis švietimas“, *supra note 9*.

²⁰ Jan Hylan „Open Educational Resources: Opportunities and Challenges“, Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija Švietimo tyrimų ir inovacijų centras, 2006, <http://www.oecd.org/education/cei/37351085.pdf>

²¹ „Creative commons“ ne pelno siekianti organizacija JAV, žiūrėta 2019 kovo 3 d., <https://creativecommons.org/>

Dar vienas svarbus dalykas, kuris turėtų atsispindėti AŠI sąvokoje yra formos – iš ko susideda ir ką būtent apima AŠI. Kadangi AŠI privalo prisitaikyti prie skirtingos auditorijos ir skirtingų poreikių, todėl formos gali būti įvairiausios. Apibendrinant įvairių šaltinių medžiagą, AŠI apima:

- pilnus kursus, kursų medžiagą, programas, modulius ir metodinę medžiagą;
- atvirus vadovėlius, naudotojo vadovus ir konspektus;
- atvirų licencijų mokslinius straipsnius, tyrimus ir dokumentus;
- atvirai licencijuotą vaizdo ir garso medžiagą, multimedijos programas;
- testus ir užduotis žinių įvertinimui;
- programinę įrangą ir duomenų bazes;
- bibliotekas ir archyvus;
- teisės aktus ir atvirus visuomenei teisiniu dokumentus;
- bet kokias kitas priemones, medžiagas ar metodus, sukurtus mokymui ir mokymuisi, naudojamus siekiant padidinti galimybes gaunant žinių ir tobulinant kvalifikaciją.

Taigi darytina išvada, kad AŠI apima įvairiausių formų mokomąją medžiagą: nuo vadovėlių iki mokomųjų filmukų, skatinant visų tipų mokymą ir mokymąsi.

AŠI vartotojų bendruomenių kūrimas ir suskirstymas į bendrų poreikių ir tikslų grupes yra pagrindinis dalykas siekiant kuo didesnės naudos ir įsisavinimo. Dėl šios priežasties AŠI dažniausiai prieinami tam tikroms virtualioms bendruomenėms ir jos registruotiems nariams. Kalbant apie teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimą panaudojant atvirosius mokymosi išteklius, norint pateikti į CEPOL²² bendruomenę, reikia ne tik užsiregistruoti, bet ir gauti patvirtinimą iš veiklos koordinatoriaus kiekvienoje šalyje, šitaip užtikrinant, kad tik teisėsaugos pareigūnai įgis teisę mokytis ir naudotis CEPOL bendruomenės ištekliais. Suskirstant AŠI pagal temas ir atribojant jas skirtingomis virtualiomis bendruomenėmis, kontroliuojama ne tik maksimaliausia mokymo ir mokymosi išteklių kokybė, bet ir prisitaikoma prie specialių besimokančio asmens reikmių. Tai yra vienas pagrindinių privalumų, kuris sparčiai išpopuliarino AŠI plitimą ir šį naują kvalifikacijos kėlimo būdą.

Taigi išanalizavus visus svarbiausius dalykus, kurie turėtų atsispindėti sąvokos apibrėžime, galima teigti, kad plačiaja prasme atvirieji švietimo ištekliai – tai skaitmeninė, įvairių formų nemokama mokymo ir mokymosi medžiaga, paskelbta ir prieinama viešai arba pagal atvirojo naudojimo licenciją, kurią galima papildyti, atnaujinti ir dalintis nekomerciniais tikslais bei pritaikyti specialioms besimokančiojo asmens reikmėms, skirta kvalifikacijos kėlimui ir tobulinimui, po mokymų išduodant baigimo pažymėjimą.

²² European Union Agency for Law Enforcement Training CEPOL, Žiūrėta 2019 vasario 9 d., <https://www.cepol.europa.eu/>

1.2. Teisinis autorių teisių reglamentavimas ir atviroji licencija

Teisinsis reguliavimas yra imperatyvus ir neimperatyvus, todėl šiame skyrelyje analizuojami ir vieno ir kito pobūdžio teisiniai dokumentai, turintys skirtingą galią AŠI kūrimui ir ypač naudojimui. AŠI apima medžiagą, kurią galima be apribojimų arba su nedideliais apribojimais nemokamai skaityti, naudoti, pakeisti, papildyti, atnaujinti ar kitaip perdirbti-modifikuoti. Visi AŠI privalomai turi turėti galiojančią atvirąją licenciją. Šis reikalavimas saugo autorių teises, o vartotojas išvengia teisės pažeidimų, kadangi AŠI gali nevaržomai naudoti mokymo ar mokymosi reikmėms. Imperatyvaus pobūdžio Europos parlamento ir Tarybos direktyva „Dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“²³ nustatė pareigą ES šalims narėms suderinti autorių ir gretutinių teisių sistemą ir taip nustatyti aukštą intelektinės nuosavybės apsaugos lygį²⁴. Šia direktyva siekta paskatinti mokslą ir kultūrą, saugant tų sričių objektus bei darant išimtis švietimo ir mokslo tikslais²⁵. EK komunikatas teigia, kad išimtis dėl medžiagos naudojimo mokymo tikslais šalyse narėse taikomos nevienodai²⁶. Nors autoriaus teises reglamentuojančiame ES teisyne²⁷ išimtis, susijusios su medžiagos naudojimu, yra numatytos, labai svarbu nustatyti, ar Lietuvos teisinė sistema užtikrina vartotojams pakankamą naudojimosi skaidrumą ir kokie teisės aktai saugo autorių teises.

Lietuvos Respublikos kultūros ministerija yra LR Vyriausybės įgaliota institucija, kuri įgyvendina valstybės politiką autorių teisių ir gretutinių teisių srityje ir pagal savo kompetenciją koordinuoja šių teisių apsaugą²⁸. Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas yra pagrindinis imperatyvaus pobūdžio teisės aktas Lietuvoje, saugantis autorių teises nuo neteisėto vartojimo pažeidimų²⁹. Pagal šį įstatymą, autorius – tai „kūrinių sukūręs fizinis asmuo“³⁰, kurio vardas ar pseudonimas nurodytas kūrinyje. Kūriniu laikomas „originalus kūrybinės veiklos rezultatas literatūros, mokslo ar meno srityje, nepaisant jo meninės vertės, išraiškos būdo ar formos“³¹.

²³ Europos parlamento ir tarybos 2001 m. gegužės 22 d. direktyva Nr. 2001/29/EB „Dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo“, Europos Sąjungos oficialus leidinys, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0029&from=LT>

²⁴ *Ibid.*, 23 p.

²⁵ *Ibid.*, 14 p.

²⁶ Europos Komisijos komunikatas „Atviresnis švietimas“, *supra note* 9.

²⁷ *Ibid.*, 25.

²⁸ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija „Autorių teisės“, žiūrėta 2019 sausio 12 d., <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>

²⁹ „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas“, Valstybės žinios, 2003 m. kovo 21 d., Nr. 28-1125, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.207019>

³⁰ *Ibid.*, 6 str. 1 d.

³¹ *Ibid.*, 2 str. 18 d.

Autorių teisių objektais laikomi „originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokios nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas.“³²

1 pav. Autorių teisių objektai (LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas)

Tame pačiame imperatyviame teisės akte nurodoma, kad „autorius arba kitas autorių teisių subjektas gali pranešti visuomenei apie savo teises panaudodamas autorių teisių apsaugos ženklą. Jį sudaro trys elementai: apskritime arba lenktiniuose skliaustuose įrašyta raidė C, autoriaus arba kito autorių teisių subjekto vardas (pavadinimas) ir kūrinio pirmojo išleidimo metai.“³³

Autorių teisės gali būti skirstomos į turtines ir neturtines. „Turtinės teisės suteikia autoriui teisę kontroliuoti [...] jo kūrinio bet kokį panaudojimą (atgaminimą, išleidimą, vertimą, adaptavimą, platinimą, viešą rodymą, viešą atlikimą, viešą paskelbimą ir t. t.) ir užtikrina galimybę gauti autorinį atlyginimą už kiekvieną kūrinio naudojimo būdą. Tai ekonominio pobūdžio teisės, kuriomis savo nuožiūra autorius gali disponuoti [...], jos taip pat gali būti paveldimos pagal įstatymą arba testamentą.“³⁴ „Asmeninės neturtinės autoriaus teisės yra neekonominio pobūdžio, jos pripažįstamos tik pačiam autoriui [...] nes yra neatsiejamai susijusios su pačia autoriaus asmenybe, t.y. jo vardu, jo garbe ir reputacija. Tai autorystės teisė, teisė į autoriaus vardą, teisė į kūrinio neliečiamybę.“³⁵ Turtinės autorių teisės galioja visą

³² „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas“, *supra note* 29: 4 str. 1 d.

³³ *Ibid.*, 12 str.

³⁴ Lietuvos Respublikos kultūros ministerija „Autorių teisės“, *supra note* 28.

³⁵ *Ibid.*

gyvenimą ir 70 metų po autoriaus mirties, o neturtinės teisės – Lietuvoje saugomos neterminuotai³⁶.

Taip pat numatyta imperatyvi galimybė pasinaudoti kito autoriaus kūriniumi jį cituojant. Pagrindinis citavimo akcentai – nedidelė kūrinio dalis, nevirsijanti citavimo tikslui reikalingo masto, nurodant šaltinį, iš kur citata paimta, ir autoriaus vardą³⁷. Taigi, tam tikro kito autoriaus sukurto kūrinio nedidelės dalies panaudojimas savo kūrinyje yra leistinas, tačiau būtina išlaikyti pirminio autoriaus turtines ar neturtines teises.

Kalbant būtent apie AŠI panaudojimą, pastebima, kad kūrinijų naudojimas nepažeidžiant autorių teisių yra platesnis ir laisvesnis: nereikalingas autorių teisių subjekto leidimas, o už tai negaunamas autorinis atlyginimas. Tačiau yra tam tikros sąlygos. Visų pirma, kaip ir citavime, gerbiant autorių teises, visada reikėtų nurodyti šaltinį ir autoriaus vardą (jei tai įmanoma). Kūriniai gali būti naudojami mokymo ir mokslinių tyrimų tikslais: kaip pavyzdys nevirsijant reikalingos apimties; atgaminant kūrinius, pritaikytus negalia turintiems žmonėms; viešųjų bibliotekų, mokymo įstaigų, muziejų ar archyvų, mokslinių tyrimų kūriniai, kurie paskelbti viešai, o autorius nėra uždraudęs tokio kūrinijų panaudojimo³⁸. Visi šie kūriniai, kurie nesuvaržyti autorių teisių, galėtų būti priskirti AŠI ir naudojami mokymo bei mokymosi tikslams.

Nagrinėjant autorių teises AŠI, pats svarbiausias kriterijus – atviroji licencija, kurią gali suteikti kūrinio autorius. Pagal Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymą, licencija laikoma – „autorių teisių, gretutinių teisių ar *sui generis*³⁹ teisių subjekto [...] leidimas, suteikiantis kūrinio, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objekto naudotojui [...] teisę naudoti kūrinio, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objekto originalą arba jo kopijas [...] nurodytoje teritorijoje tokiu būdu ir tokiomis sąlygomis, kaip numatyta licencinėje sutartyje. Licencija gali būti išimtinė arba neišimtinė. Neišimtinė licencija [...] suteikia licenciatui teisę naudoti licencijos dalyką pasilikdamas teisę suteikti tokią teisę kitiems asmenims ir pats naudoti licencijos dalyką. Išimtinė licencija – tokia licencija, pagal kurią licenciaras, [...] netenka teisės suteikti tokias pačias licencijas kitiems asmenims ir neturi teisės pats naudoti licencijos dalyką licenciatui perduotų teisių dalyje.“⁴⁰ Taigi darytina išvada, kad AŠI reikalinga neišimtinė atvirojo turinio licencija, kuri leidžia užtikrinti teisėtą kitų asmenų kūrinio panaudojimą, nepažeidžiant autorių teisių subjekto nurodytų sąlygų.

Skirtingi atvirojo turinio licencijų tipai suteikia skirtingas kūrybinių darbų naudojimo sąlygas, tai paprastas būdas nustatyti savo kūrybos panaudojimo leidimus, o jų nauda – aiškesnis ir tikslesnis procesas, leidžiantis naudotis kitų parengta medžiaga. Kūrybinės bendrijos, kurių

³⁶ „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas“, *supra note* 29: 34 str.

³⁷ *Ibid.*, 21 str.

³⁸ *Ibid.*, 22 str. 1 d.

³⁹ *Sui generis* [sk. suji generis; lot.], savitas, savotiškas, tam tikras.

⁴⁰ „Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas“, *op. cit.*, 2str. 20 d.

tinklas veikia visame pasaulyje, išplatino rekomendacinio pobūdžio licencijavimo galimybes ir supaprastino nemokamų licencijų suteikimo procesą. Ši organizacija nustatė šešis pagrindinius licencijų tipus: CC BY, CC BY-SA, CC BY-ND, CC BY-NC, CC BY-NC-SA, CC BY-NC-ND. Būtina juos aptarti plačiau, kad išsiaiškinti, kurios licencijos atitinka AŠI reikalavimus.

- CC BY licencija leidžia kūrinius platinti, perdirbti ar kurti kitus kūrinius jo pagrindu net ir komerciniais tikslais, įvardijant pradinį autorių.

- CC BY-SA licencija numato sąlygą, kad visi išvestiniai kūriniai turi būti priskirti analogiškai arba kitai suderinamai licencijai.

- CC BY-ND licencija kūrinių kopijuoti ir platinti laisvai, tačiau naudoti jį naujiems, išvestiniams darbams nėra leidžiama.

- CC BY-NC licencija leidžia kopijuoti, platinti ir naudoti kūrinius išvestiniams kūriniais, išskyrus bet kokį panaudojimą komerciniams tikslams.

- CC BY-NC-SA licencija numato kelioms, licencijos keliamus reikalavimus. Ši licencija leidžia kopijuoti, platinti ir naudoti išvestinius kūrinius nekomerciniais tikslais, su sąlyga, kad bus nurodoma pirminio kūrinio autorius, o visi kiti išvestiniai kūriniai bus licencijuojami tokiomis pačiomis sąlygomis.

- CC BY-NC-ND licencija yra pati griežčiausia licencija, nes ji leidžia tik kūrinio platinimą nurodant autorių, tačiau joks koregavimas, perdirbimas ar panaudojimas komerciniais tikslais nėra leistinas.⁴¹

Kūrinio autorius gali pasirinkti savo autorines teises nuo visų teisių apsaugos iki kai kurių teisių apsaugos. Pagal pateiktus apibūdinimus ir išanalizuotą AŠI sąvoką, kuri nurodo sąlygas mokomąją medžiagą papildyti, atnaujinti ir dalintis nekomerciniais tikslais, darytina išvada, kad

⁴¹ „Creative commons licenses“, žiūrėta 2019 kovo 4 d., <https://creativecommons.org/licenses/>

AŠI turėtų būti paskelbti pagal atvirąją CC BY, CC BY-SA, CC BY-NC arba CC BY-NC-SA licenciją.

Mūsų šalyje autorių teisės imperatyviai saugomos LR administracinių nusižengimų kodekso (ANK) ir LR baudžiamojo kodekso (BK) teisės normomis. Už autorių teisių pažeidimus gali būti taikomos sankcijos nuo piniginių baudų iki laisvės atėmimo. ANK gina autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus, tokius kaip neteisėtus literatūros, mokslo, meno ar kitų gretutinių teisių objektų panaudojimą, jų platinimą ar kitoki neteisėtą vartojimą komerciniais ir nekomerciniais tikslais, taikant neteisėtų kopijų konfiskavimą bei baudas nuo dviejų šimtų aštuoniasdešimt iki aštuonių šimtų penkiasdešimt eurų⁴². BK teisės normos saugo nuo autorystės pasisavinimo savo vardu išplatinant svetimą kūrinį, pasinaudojimo tarnybine padėtimi pripažįstant autoriumi kitą asmenį, psichinės prievartos panaudojimo atsisakant autorystės, o už šiuos nusikaltimus taikomos viešųjų darbų, piniginių baudų, laisvės apribojimo, arešto arba net laisvės atėmimo bausmės iki trejų metų⁴³. Taigi, smulkūs autorių teisių ir gretutinių teisių nusižengimai baudžiami piniginėmis bandomis, o už kriminalizuotus nusikaltimus taikomos net pati griežčiausia bausmė – laisvės atėmimas.

Kadangi AŠI galima pritaikyti kelias atvirąsias licencijas, iškyla teisinio saugumo pavojus, kaip teisingai jas taikyti ir naudoti. Analizuojant teisės aktus pastebėta, kad imperatyvaus pobūdžio teisinis reguliavimas, susijęs su licencijavimu, yra per mažas, nes nei Lietuvos, nei Europos, nei likusio pasaulio teisės aktai nereglamentuoja aiškesnio licencijavimo tipo, išskyrus atvirumo reikalavimą, o tai reiškia, kad kyla rimtas pavojus autorinių teisių pažeidimams. Kad licencijos būtų teisingai taikomos, o ypač naudojamos, vartotojai turi aiškiai žinoti ir nesipainioti tarp skirtingų žymėjimo ženklelių, kurie yra gana vienodi, išsvengiant teisinių pažeidimų ir teisinės atsakomybės. Tai reiškia, kad EK turėtų rekomenduoti, o visos Šalys narės turėtų taikyti standartinę Kūrybinių bendrijų licenciją visai AŠI medžiagai, kuri yra finansuojama valstybių narių ar Sąjungos lėšomis. Tikslinga suvienodinti teisės aktų taikymo skirtumus, nes AŠI sparčiai populiarėja ir plinta tarptautiniu mastu įvairių sričių kategorijose, taip užtikrinant autorių teisių teisinį saugumą.

1.3. Nuotolinių mokymų ir AŠI skirtumai

Siekiant atskleisti AŠI panaudojimą teisės saugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimui, svarbu atriboti AŠI ir nuotolinius mokymus bei nesuvienodinti šių sąvokų. Nuotolinis mokymas

⁴² „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas“, 2015 m. birželio 25 d. Nr. XII-1869, TAR, 122 str., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b/asr>

⁴³ „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas“ 2000 m. rugšėjo 26 d. Nr. VIII-1968, Valstybės žinios, 191 str., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B866DFF7D43/asr>

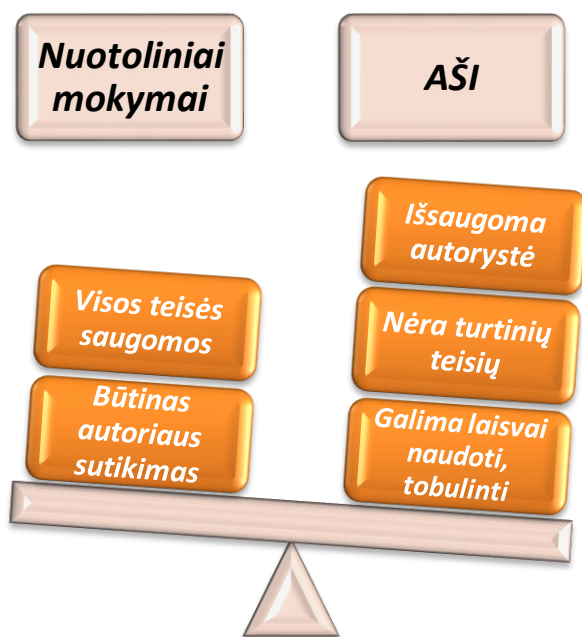
ir mokymasis yra daug labiau išpopuliarėjęs pasauliniu lygmeniu dėl informacinių technologijų paplitimo ir įvairiausių gyvenimo sferų perkėlimo į skaitmeninę erdvę, tačiau AŠI yra viena iš nuotolinio mokymo sudedamųjų dalių. Mokantis nuotoliniu būdu beveik visada integruojami AŠI, o šių išteklių panaudojimas skatinamas ir propaguojamas. Dėl aiškesnio suvokimo ir AŠI panaudojimo analizės, tikslinga atriboti ir išvengti dviprasmybės.

Reikėtų pradėti nuo to, kad mokymuisi visą gyvenimą labai svarbus studijavimas nuotoliniu būdu. Pasitelkiant informacines technologijas galima nevaržomai tobulinti kvalifikaciją ir gilinti žinias patogiausiu laiku ir patogiausioje vietoje. Nuotolinis mokymas plačiai paplito formaliajame švietime įvairiausiose sferose dėl savo teikiamų privalumų. Mokyklos, aukštojo mokslo įstaigos, atviros ir uždaros bendruomenės, netgi darbdaviai pasitelkia nuotolinį mokymą dėl efektyvaus, lankstaus ir plataus tokių mokymų panaudojimo. Tai užtikrina geresnę mokomosios medžiagos kokybę, dėl vietos ir laiko lankstumo mokymus gali pasiekti daug didesnis kiekis žmonių, didelės ir skirtingos galimybės įsisavinti informaciją. Dėl riboto elektroninio mokymosi Lietuvoje, ES lėšomis vykdomi projektai ir kuriamos metodinės medžiagos infrastruktūros plėtrai. Naujausių virtualių mokymosi aplinkų kūrimą ES nurodymais įgyvendina LR švietimo ir mokslo ministerija, kuri rengia planus ir įsakymus, dėl informacinės infrastruktūros plėtros⁴⁴. Vis daugiau įstaigų į savo veiklą integruoja naujausių versijų *Moodle* platformas, kuriose talpina aktualiausią informaciją, mokymosi medžiagą, skatina bendrauti ir bendradarbiauti suinteresuotus asmenis. Taigi, nuotolinis mokymas sujungia ne tik aukštojo mokslo institucijas, bet ir kuria erdvę, kurioje patogiau individualiai tobulėti.

AŠI plačiai naudojami nuotoliniuose mokymuose. Tai viena iš nuotolinio mokymo sudedamųjų dalių, kurią skatina plėtoti tokios institucijos, kaip Tarptautinė nuotolinio mokymosi taryba (ICDE), Europos nuotolinio ir elektroninio mokymosi tinklas (EDEN), Europos nuotoliniu būdu dėstančių universitetų asociacija (EADTU), Europos kokybės ir elektroninio mokymosi fondas (EFQUEL)⁴⁵. Nuotolinių mokymų studijų turinys neišsivaizduojamas be AŠI, tačiau jiems taikomos skirtingos naudojimo licencijos. 1.2. skyriuje išanalizuotos licencijos, taikomos atvirajam ir uždaram turiniui, tad nuotolinių mokymų medžiaga licencijuojama griežtesnėmis panaudojimo sąlygomis. Apibendrinus kelių šaltinių informaciją, pagrindiniai skirtumai pateikiami 2 paveikslėlyje.

⁴⁴ Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. gruodžio 1 d. įsakymas Nr. V-960 „Dėl Lietuvos mokslo ir studijų informacinės infrastruktūros plėtros 2017–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“, TAR, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/be0082f0d93811e782d4fd2c44cc67af?jfwid=a82o5dllef>

⁴⁵ Tomas Sabaliauskas ir kt., *Atvirieji švietimo ištekliai, supra note 13*: 10.

2 pav. Nuotolinių mokymų ir AŠI skirtumai

Teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos palaikyme ir tobulinime taip pat aktyviai veikia nuotolinis pareigūnų mokymas. Policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo taisyklėse nurodoma, kad nuotolinis mokymas – tai „savarankiškas mokymasis ar mokymas, [...] kai administratorius ir mokymų dalyvis nėra vienoje patalpoje (klasėje), o mokymų dalyvis gauti mokymo medžiagą ir bendrauti su administratoriumi gali naudodamasis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis“⁴⁶. Dėl pajėgų gausumo ir didelio darbo krūvio, sunku sukviesti pareigūnus ir užtikrinti jų dalyvavimą nustatytoje vietoje ir nustatytu laiku. Rengiant nuotolinius mokymus su AŠI taupomos lėšos bei pasiekiami geresni rezultatai teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo procese.

⁴⁶ Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016 m. lapkričio 30 d. įsakymas Nr. 1190 „Dėl policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“, TAR, 2016-12-07, Nr. 2016-27000, p. 19.
<http://lpm.policija.lrv.lt/uploads/lpm.policija/documents/files/Kvalifikacijos%20tobulinimo%20taisykl%C4%97s.pdf>

2. ŠIUOLAIKINIO TEISĖSAUGOS PAREIGŪNO PROFESINIŲ UŽDUOČIŲ KAITA ŠIANDIENINIAME PASAULYJE

2.1. Tarptautiškumas teisėsaugos pareigūnų veikloje

Tarptautiškumas teisėsaugos pareigūnų veikloje yra vienas svarbiausių strateginių tikslų. Tarptautinio bendradarbiavimo svarba tarp teisėsaugos pareigūnų pasireiškia kuriant bendrus projektus su užsienio institucijomis, suvienodinant teisės normų taikymo sritis ir praktikas, vykdant bendras operacijas tarptautiniams nusikaltimams išaiškinti bei užkardyti ir nusikalstamumui sumažinti. Dėl šių priežasčių kuriasi tarptautinės pareigūnų bendruomenės, judėjimai, institucijos ir organizacijos, priimami dvišaliai arba daugiašaliai susitarimai su ES ir trečiosiomis šalimis, pasirašomos Europos konvencijos. Kaip teigia PD, „laisvas asmenų ir prekių judėjimas Šengeno erdvėje, prie kurios Lietuva prisijungė 2007 m., sukuria prielaidas naujoms nusikalstamumo formoms ir jų sklaidai“⁴⁷. Nusikaltimai tampa intelektualnesni bei sudėtingesni, o kova su organizuotu ir tarptautiniu nusikalstamumu teisėsaugos pareigūnams kelia nemenkų iššūkių. Šios priežastys įpareigoja įvairių šalių pareigūnus bendradarbiauti ir vienyti, ieškoti bendrų sprendimų, įgyvendinant strateginius tikslus, sustiprinti teritorijos išorinių sienų kontrolę ir užtikrinant visuomenės saugumą, todėl tarptautiškumas Lietuvos pareigūnų veikloje yra neatsiejamas nuo kasdieninių užduočių vykdymo, o tarptautinis bendradarbiavimas yra labai svarbus nacionalinio saugumo kontekste.

Isteigus Šengeno erdvę, kurioje nėra pasienio kontrolės, ir sukūrus bendrą vizų politiką, susidarė sąlygos tarptautinių nusikaltėlių, organizuotų grupių bendradarbiavimo plėtrai. Akivaizdu, kad tarptautinis nusikalstamumas taip pat neteko ribų išplėsti savo veiklą naujose šalyse. Nors Šengeno informacinė sistema padeda užtikrinti asmenų judėjimo kontrolę per ES išorines sienas ir leidžia efektyviai keistis informacija apie paieškomus ar nepageidaujamus asmenis ir pavogtus daiktus, tačiau Šengeno erdvė tik padidino tarptautinio nusikalstamumo lygį. „Terorizmas, organizuotas nusikalstamumas, prekyba žmonėmis, kontrabanda, nelegali prekyba narkotikais ir kitos sunkios nusikalstamos veikos jau seniai peržengė nacionalinių valstybių sienas ir tapo tarptautinio saugumo rizikos veiksniais ir grėsmėmis.“⁴⁸ Nusikaltimai, kurie anksčiau buvo labai reti, dabar tampa vis dažnesni, o grėsmių ir pavojų tikimybė nepaliaujamai didėja dėl globalizacijos procesų, ekonomikos pokyčių, visuomenės kompiuterizacijos ir skaitmenizacijos plėtos, nusikaltėlių intelekto didėjimo. Dėl šių procesų kaitos keičiasi ir teisėsaugos pareigūnų kasdienė veikla. Anksčiau kova su kibernetiniu

⁴⁷ Lietuvos policijos departamentas „Tarptautinis bendradarbiavimas“, žiūrėta 2019 kovo 9 d., <https://policija.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/musu-partneriai/valstybes>

⁴⁸ Lietuvos kriminalinės policijos biuras „Tarptautinės operacijos“, žiūrėta 2019 kovo 9 d., <http://lkipb.policija.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/tarptautines-operacijos>

nusikalstamumu nebuvo teisėsaugos pareigūnų kasdienybė, o dabar tokia tapo, tad teisėsaugos pareigūnų rate dirba aukščiausių kompetencijų ir kvalifikacijų informacinių technologijų bei kitų sričių specialistai. Galima teigti, kad besikeičiantis nusikaltimų pobūdis įpareigoja teisėsaugos pareigūnus tobulėti kartu su nusikaltėliai. Modernėjantis nusikalstamumas iš pareigūnų reikalauja daugiau tarptautinio bendradarbiavimo, kompetencijų ir sistemingo kvalifikacijos tobulinimo, o pasitelkus AŠI, šis procesas supaprastinamas.

Sutartyje dėl ES veikimo⁴⁹ taip pat pabrėžiamas tarptautiškumas ir teisėsaugos pareigūnų bendradarbiavimas. Joje 87 str. teigia, kad „Sąjunga nustato policijos bendradarbiavimą užkardant, išaiškinant ir tiriant nusikalstamas veikas, kuriame dalyvauja visos valstybių narių kompetentingos valdžios institucijos, įskaitant policijos, muitinės ir kitas specializuotas teisėsaugos tarnybas“⁵⁰. Tame pačiame straipsnyje akcentuojama ir pareigūnų mokymo svarba tarptautinio bendradarbiavimo aspektu, o Europos parlamentas ir Taryba tvirtina priemones dėl „paramos darbuotojų mokymui, taip pat bendradarbiavimo keičiantis darbuotojais, įranga ir tyrimais nusikaltimų išaiškinimo srityse“⁵¹. Šios sutarties sąlygos numato būtinumą kompetentingoms institucijoms veikti kitos valstybės narės teritorijoje kartu su tos šalies teisėsaugos institucijomis su jų sutikimu.⁵² Tad ne tik pasaulinio lygio, bet ir ES lygio svarbiausi teisės aktai numato teisėsaugos pareigūnų būtinumą bendradarbiauti ir kelti kvalifikaciją bendriems viešosios tvarkos užtikrinimo uždaviniams pasiekti.

Tarptautiškumas teisėsaugos pareigūnų veikloje neatsiejamas nuo profesinių užduočių kaitos ir įpareigojimo tobulinti kvalifikaciją šiandieniniame pasaulyje. Efektyvus bendradarbiavimas su ES šalių narių ir kitų pasaulio valstybių teisėsaugos institucijomis yra privalomas kovojant su sunkiausiais organizuotais tarptautiniais nusikaltimais, palaikant ir užtikrinant visuomenės saugumą. Siekiant išlaikyti sistemingą pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą ir rasti naujausius būdus proceso efektyvinimui, tarptautinis bendradarbiavimas yra būtinas bendrai pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo sistemai su AŠI rengti.

2.2. Tarptautinės organizacijos teisėsaugos pareigūnų darbo efektyvinimui

Įsteigus Šengeno erdvę, kurioje nėra pasienio kontrolės, ir sukūrus bendrą vizų politiką, susidarė sąlygos tarptautinių nusikaltėlių, organizuotų grupių bendradarbiavimo plėtrai. Akivaizdu, kad tarptautinis nusikalstamumas taip pat neteko ribų išplėsti savo veiklą nepaisant sienų kontrolės. Nors Šengeno informacinė sistema padeda užtikrinti asmenų judėjimo kontrolę

⁴⁹ „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo“ suvestinė redakcija 2012 m. spalio 26 d. Nr. 12012E/TXT, Europos Sąjungos oficialus leidinys, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>

⁵⁰ *Ibid.*, 87 str. 1 d.

⁵¹ *Ibid.*, 87 str. 2 d.

⁵² *Ibid.*, 89 str.

per ES išorines sienas ir leidžia efektyviai keistis informacija apie paieškomus ar nepageidaujamus asmenis ir pavogtus daiktus, tačiau Šengeno erdvė tik padidino tarptautinio nusikalstamumo lygį. „Terorizmas, organizuotas nusikalstamumas, prekyba žmonėmis, kontrabanda, nelegali prekyba narkotikais ir kitos sunkios nusikalstamos veikos jau seniai peržengė nacionalinių valstybių sienas ir tapo tarptautinio saugumo rizikos veiksniais ir grėsmėmis.“⁵³ Nusikaltimai, kurie anksčiau buvo labai reti, dabar tampa vis dažnesni, o grėsmių ir pavojų tikimybė nepaliaujamai didėja dėl globalizacijos procesų, ekonomikos pokyčių, visuomenės kompiuterizacijos ir skaitmenizacijos plėtros, nusikaltėlių intelekto didėjimo. Dėl šių procesų kaitos keičiasi ir teisėsaugos pareigūnų kasdienė veikla. Anksčiau kova su kibernetiniu nusikalstamumu nebuvo teisėsaugos pareigūnų kasdienybe, o dabar tokia tapo, tad teisėsaugos pareigūnų rate dirba aukščiausių kompetencijų ir kvalifikacijų informacinių technologijų bei kitų sričių specialistai. Galima teigti, kad besikeičiantis nusikaltimų pobūdis įpareigoja teisėsaugos pareigūnus tobulėti kartu su nusikaltėliais ir įpareigoja teisėsaugos atstovus bendradarbiauti. Modernėjantis nusikalstamumas iš pareigūnų reikalauja daugiau tarptautinio bendradarbiavimo, kompetencijų ir sistemingo kvalifikacijos kėlimo.

ES teisės aktuose įvardijami įvairūs teisėsaugos pareigūnų tarptautinio bendradarbiavimo instrumentai, apibendrinant, tai: modernizuota pareigūnų rengimo, kompetencijų įgijimo ir kvalifikacijos tobulinimo programa, bendros duomenų bazės ir žinybiniai registrai, supaprastintas procesinių veiksmų atlikimas, organizuotas ir efektyvus keitimasis disponuojama informacija, racionalus pajėgų išnaudojimas bendrose operacijose. Jungtinių Tautų organizacija (JTO), kurią sudaro 193 valstybės narės, siekia išsaugoti tarptautinę taiką ir saugumą, skatina šalių narių tarptautinį bendradarbiavimą, įgyvendina bendrus tikslus ir efektyviai kovoja su naujausiomis grėsmėmis⁵⁴. 2000 m. lapkričio 15 d. buvo paskelbta Jungtinių Tautų (JT) konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, kurios tikslas – „skatinti bendradarbiavimą siekiant užkirsti kelią tarptautiniam organizuotam nusikalstamumui ir veiksmingiau su juo kovoti“⁵⁵. Joje teigiama, kad „Valstybės [...] glaudžiai bendradarbiauja siekdamos padidinti teisėsaugos veiksmų efektyvumą kovojant su nusikaltimais“⁵⁶. Antra didžiausia organizacija, vienijanti beveik 200 pasaulio valstybių teisėsaugos institucijas, yra – Interpolas⁵⁷. Tai organizacija, kuri padeda visiems teisėsaugos sergėtojams dirbti kartu, kad pasaulis būtų saugesnis, padeda dalintis informacija apie

⁵³ Lietuvos kriminalinės policijos biuras „Tarptautinės operacijos“, *supra note* 48.

⁵⁴ Jungtinių tautų organizacija susikūrė 1945 m., priklauso 193 šalys narės, Lietuva įstojo 1991 m. <http://www.un.org/en/sections/what-we-do/maintain-international-peace-and-security/>

⁵⁵ „Jungtinių tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą“, 2002 m. gegužės 22 d., Nr. 51-1933, Valstybės žinios, 1 str., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.166679?jfwid=-olIrvqec1>

⁵⁶ *Ibid.*, 27 str. 1d.

⁵⁷ Tarptautinė kriminalinės policijos organizacija – Interpol, žiūrėta 2019 kovo 10 d., <https://www.interpol.int/>

nusikaltimus ir nusikaltusius asmenis, teikia techninę ir operatyvinę pagalbą, kuria pareigūnų tinklą, kuris organizuotai dalijasi patirtimi ir idėjomis. Interpolas sukuria erdvę, kurioje šalių pareigūnai gali dirbti tiesiogiai su kolegomis netgi tarp tų šalių, kurios neturi diplomatinių santykių. Lietuvoje įsteigtas nacionalinis Interpolo biuras.

Užtikrinant tarptautinį žmogaus teisių ir laisvių gynimą buvo pasirašyta Maastrichto sutartis, kurioje nustatyti teisėti pareigūnų bendradarbiavimo pagrindai: kova su terorizmu, prekyba narkotikais ir kitomis tarptautinio nusikalstamumo formomis⁵⁸. Šios sutarties pagrindu iškelta idėja įsteigti Europos policijos biurą (Europolas), kurio tikslas – padėti didinti nacionalinių policijos ir kitų panašių tarnybų veiksmingumą palengvinant jų bendradarbiavimą ES ir pasauliniu mastu⁵⁹. „Europolo strategijoje 2020+“ vienas iš svarbiausių veiklos tikslų išlieka partnerystė, bendradarbiavimo plėtra ir tobulinimas⁶⁰. Organizacijos veikloje aktyviai dalyvaujas Lietuvos PD, VSAT ir daugelis kitų Lietuvos teisėsaugos tarnybų.

ES aktyviai priimami sprendimai, palengvinantys tarptautinį bendradarbiavimą kasdienėje pareigūnų veikloje. Nuo 2004 m. įsigaliojo sprendimas taikyti Europos arešto orderį – „supaprastinta tarpvalstybinė teisminė perdavimo procedūra, taikoma patraukiant asmenis baudžiamojon atsakomybėn arba vykdant laisvės atėmimo bausmę ar sprendimą dėl įkalinimo“⁶¹. Ši sistema nesuteikia galimybės išvengti teisingumo pabėgant iš vienos valstybės, į kitą, nes sulaikytas ir suimtas asmuo perduodamas į šalį, kurioje bus patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Vienos šalies išduotas Europos arešto orderis galioja visoje Sąjungoje, o šis mechanizmas grindžiamas teismo sprendimų tarpusavio pripažinimo principu. Kovai su nusikalstamumu ir terorizmu 2017 m. ES pradėtas taikyti Europos tyrimo orderis, kuris supaprastina teisminių institucijų darbą paprašius įrodymų iš kitos ES šalies⁶². Tai vienas naujausių instrumentų ES baudžiamųjų bylų teisiniame bendradarbiavime, kuri supaprastina ir pagreitina pareigūnų darbą tarpvalstybinių nusikaltimų tyrimuose, ypač terorizmo atvejais.

Lietuvos teisėsaugos pareigūnų dalyvavimą tarptautinių organizacijų veikloje ar misijose reglamentuoja įvairūs teisės aktai. VRM priklausančių tarnybų pareigūnų dalyvavimą tarptautinėse organizacijose įteisina Vidaus tarnybos statusas. Šiame teisės akte teigiama, kad „pareigūnai jų rašytiniu sutikimu gali būti siunčiami į užsienio valstybes atlikti patarėjo,

⁵⁸ „Europos Sąjungos sutartis“ suvestinė redakcija, 1997 m. Nr. 11997M/TXT, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:11997M/TXT>

⁵⁹ Europos policijos biuras – Europol, žiūrėta 2019 kovo 10 d., <https://www.europol.europa.eu/about-europol>

⁶⁰ „Europolo strategija 2020+“, 2018 m. gruodžio 13 d., https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/europol_strategy_2020.pdf

⁶¹ Europos Sąjungos tarybos 2002 m. birželio 13 d. pamatinis sprendimas „Dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos“, Nr. 2002/584/TVR, specialusis leidimas, http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=34199&p_query=&p_tr2=2

⁶² Europos parlamento ir tarybos 2014 m. balandžio 3 d. direktyva „Dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose“, Nr. 2014/41/ES, EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0041&from=LT>

stebėtojo ir kitų funkcijų tarptautinėje organizacijoje ar institucijoje, [...] pagalbos teikimo misijoje, specialiojoje misijoje, taip pat Jungtinių Tautų, kitų tarptautinių organizacijų, Europos Sąjungos, užsienio valstybių operacijose ir misijose“⁶³. Pagrindinis teisės aktas, kuris detaliau reglamentuoja Lietuvos teisėsaugos pareigūnų delegavimą į tarptautinę veiklą ir tvarką – Asmenų delegavimo į tarptautines ir ES institucijas ar užsienio valstybių institucijas įstatymas⁶⁴. Kaip teigia Lietuvos policijos oficiali internetinė svetainė, pareigūnai iš Lietuvos įvairiausiose misijose ir operacijose dalyvauja jau nuo 1996 m.⁶⁵

VST 2009 m. tapo Europos žandarmerijos pajėgų (EUROGENDFOR) partnerė. EUROGENDFOR yra tarptautinės teisėsaugos pareigūnų pajėgos, susikūrusios dalyvauti krizių ir konfliktų zonų stabilizavime už ES ribų, kurios prisideda prie piliečių apsaugos, žmogaus teisių atnaujinimo ir atstatymo, prisideda prie ES laisvės, saugumo ir teisingumo puoselėjimo, siekia mažinti kylančias grėsmes tarptautinio terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo srityse⁶⁶. VST pareigūnai aktyviai dalyvauja krizių valdymo operacijose Graikijoje, Haiityje, Afganistane, Centrinėje Afrikos Respublikoje bei kitose šalyse. Tai operatyvios, iš anksto organizuotos pajėgos, prisidedančios prie bendros saugumo ir gynybos politikos, net ir tada, kai neramumai vyksta ne ES šalyse. Šiai organizacijai NATO⁶⁷ yra patikėjusi tokias svarbias funkcijas, kaip „Afganistano nacionalinių teisėsaugos pajėgų mokymas ir vykstančių į misiją Afganistane pareigūnų rengimas“⁶⁸.

Nuo 2009 m. VSAT, PD ir VST aktyviai dalyvauja Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros (FRONTEX) veikloje. Tai tarptautinė agentūra, kuri kontroliuoja ir valdo laisvą judėjimą tarp vidinių ir išorinių sienų, diegia naujausias sistemas, rūpinasi pareigūnų tinkamu pasirengimu vykdant ir kontroliuojant sienų kirtimą, organizuoja pratybas, mokymus, prireikus pajėgas dislokuoja operacijose ir misijose, kai prie išorės sienų reikia didesnės techninės ir operatyvinės pagalbos⁶⁹. Tai viena pagrindinių organizacijų, kurios veikloje kasdien aktyviai dalyvauja Lietuvos teisėsaugos pareigūnai.

Siekiant įgyvendinti ne tik ES bei ir pasaulio teisėsaugos pareigūnų bendrus uždavinius, skatinamas tarptautinis sisteminis keitimasis patirtimi ir suvienodintas teisėsaugos pareigūnų

⁶³ „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas“ *supra note* 1: 36 str. 1 d.

⁶⁴ „Lietuvos respublikos asmenų delegavimo į tarptautines ir Europos Sąjungos institucijas ar užsienio valstybių institucijas įstatymas“, 2007 m. liepos 4 d., Nr. X-1262, Valstybės žinios, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.302006/AardiGkGVQ>

⁶⁵ „Trumpa Lietuvos policijos dalyvavimo krizių valdymo operacijose apžvalga“, žiūrėta 2019 kovo 10 d., <https://policija.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/tarptautines-misijos/trumpa-lietuvos-policijos-dalyvavimo-kriziu-valdymo-operacijose-apzvalga>

⁶⁶ European Gendarmerie Force – EUROGENDFOR, žiūrėta 2019 kovo 10 d., <http://www.eurogendfor.org/organisation/what-is-eurogendfor>

⁶⁷ Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacija, žiūrėta 2019 kovo 10 d., https://www.nato.int/nato-welcome/index_lt.html

⁶⁸ „Viešojo saugumo tarnyba prie VRM - Europos žandarmerijos pajėgų partnerė“, žiūrėta 2019 kovo 10 d., <http://vstarnyba.lrv.lt/lt/apie-tarnyba/bendradarbiavimas>

⁶⁹ Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra – FRONTEX, žiūrėta 2019 kovo 10 d., <https://frontex.europa.eu/about-frontex/foreword/>

mokymas bei kvalifikacijos tobulinimas. Mokomųjų ir kvalifikacijos tobulinimo programų suderinimas ir bendras įgytos kvalifikacijos įvertinimas garantuoja aukštą teisėsaugos pareigūnų kompetencijų, kvalifikacijos ir įgūdžių lygį, reikalingą bendradarbiaujant visuomenės saugumo užtikrinimo srityje. Dauguma anksčiau minėtų organizacijų organizuoja mokymus ar praktines pratybas pareigūnų kvalifikacijos lygiui kelti, tačiau siekiant suvienodinti mokymo programas ir pasinaudoji AŠI teikiamais privalumais, buvo įkurta ES teisėsaugos mokymo agentūra⁷⁰. CEPOL sujungia ES valstybių narių teisėsaugos pareigūnų mokymo įstaigų tinklą ir kuria bendrus pagrindinius pareigūnų mokymus aktualiausiose srityse, o savo veiklą vykdo kolektyviai bendradarbiaujant su ES institucijomis, tarptautinėmis organizacijomis ir trečiosiomis šalimis, kad užtikrintų kovą su kylančiomis grėsmėmis priimant bendrus sprendimus⁷¹. CEPOL siekia tapti teisėsaugos pareigūnų mokymo centru visame pasaulyje, skatina burtis įvairių sričių specialistus net ir ES nepriklausančiose šalyse, atlieka mokslinius tyrimus ir integruoja juos į mokymo programas. Ši organizacija teikia dotacijas šalims, kurioms trūksta lėšų, kad būtų įgyvendintos CEPOL sukurtos mokymo programos nacionalinėse mokymo institucijose. CEPOL yra pokyčių iniciatorius, nes skatina kurti aukšto lygio AŠI, o tai reiškia išlaidų sumažinimą pareigūnų rengimui ir mokymui. Šios organizacijos vykdomuose mokymuose nemokamai gali dalyvauti visi šalių partnerių teisėsaugos pareigūnai. Mokymai vyksta aktualiausiomis temomis, o išklausus mokymus išduodami programos baigimo pažymėjimai, įrodantys įgytą kvalifikaciją. CEPOL vykdomi mokymai turi daugybę privalumų, kuriuos pastebi pareigūnai, todėl CEPOL veikloje dalyvaujančių pareigūnų skaičius nuolat auga. Tai viena pagrindinių organizacijų tarptautiniu mastu, kurios veikloje turėtų dalyvauti kiekvienas teisėsaugos pareigūnas, norintis nuolat tobulinti kvalifikaciją. CEPOL bendradarbiauja su anksčiau minėtomis organizacijomis, tokiomis kaip EUROPOL, FRONTEX, INTERPOL ir daugeliu kitų.

Lietuvos pareigūnai prisijungė prie daugelio organizacijų ir institucijų, aktyviai dalyvauja jų veikloje. Bendrų duomenų bazių integravimas, inovatyvių sistemų kūrimas, dalyvavimas praktinėse pratybose, misijose ir operacijose, pareigūnų mokymo ir kvalifikacijos kėlimo programų suvienodinimas integruojant AŠI tarptautiniu mastu – atsispindi kiekvieno teisėsaugos pareigūno kasdienėje veikloje.

⁷⁰ Europos parlamento ir tarybos 2015 m. lapkričio 25 d. reglamentas „Dėl Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūros (CEPOL) ir kuriuo pakeičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2005/681/TVR“, Nr. 2015/2219, EUR-Lex, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R2219&from=EN>

⁷¹ Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūra – CEPOL, žiūrėta 2019 kovo 10 d., <https://www.cepola.europa.eu/who-we-are/european-union-agency-law-enforcement-training/about-us>

2.3. Skaitmeninių, specialiųjų kompetencijų vieta šiandienos pareigūnų veikloje

Jau išanalizuota 2.1. poskyryje, kad nusikaltimai nepaiso valstybių sienų, todėl būtinas tarptautinis teisėsaugininkų bendradarbiavimas nusikaltimams atskleisti. Tačiau, jokie apribojimai valstybių sienų atžvilgiu netaikomi moderniausiems skaitmeniniams nusikaltimams. Intelektualūs nusikaltimai plačiai skrieja aplink pasaulį, globalizacijos procesas daro įtaką ne tik naujiems išradimams ir visuomenės tobulėjimui, bet ir sparčiam nusikaltėlių išradingumui. Vagystės, įsilaužimai, sukčiavimas, atakos, apgaulės, klastojimai, prekyba juodojoje rinkos ir dauguma kitų nusikaltimų persikėlė į beribę skaitmeninę erdvę. Kovai su intelektualiais nusikaltimais reikalingos intelektualios priemonės. Pareigūnų specialiųjų kompetencijų ir kvalifikacijos tobulinimo kiekis kasdien auga, nes lygiaverčiai kovai reikalingi skaitmeninėmis kompetencijomis pasižymintys, išsilavinę, nuolat kvalifikaciją keliantys, naujovėmis besidomintys, specialiai paruošti teisėsaugos pareigūnai.

Kompiuterinių technologijų tendencijos perkeliama į visas gyvenimo sritis, o taip sukuriama palanki situacija skaitmeninių nusikaltimų populiarėjimui ir vystymuisi. EUROPOL skelbiamoje Internetinio organizuoto nusikalstamumo grėsmės vertinimo 2018 m. ataskaitoje⁷² teigiama, kad elektroniniai ir skaitmeniniai nusikaltimai tampa populiariesni už tradicinius nusikaltimus. Šioje ataskaitoje nurodomo, kad Europoje populiariausi kibernetiniai nusikaltimai, internetinis vaikų seksualinis išnaudojimas ir mokėjimo priemonių klastojimas⁷³. Visgi kibernetiniai nusikaltimai užima pirmąją vietą šalyse, kuriose gerai išvystyta interneto infrastruktūra. Europolas ir visos ES šalys narės deda dideles pastangas organizuotai kovai su kibernetiniais išpuoliais ir įsilaužimais. Kovai su nusikalstamumu skaitmeniniame amžiuje, CEPOL 2013 m. įkurtas Europos kibernetinio nusikalstamumo centras, kurio tikslas – sustiprinti teisėsaugos pareigūnų veiksmus kovoje su elektroniniais nusikaltimais. Strategijos ir plėtros skyrius yra atsakingas už pareigūnų-specialistų standartizuoto mokymo plėtrą. Pagal šio skyriaus pateiktus duomenis bei aktualijas organizuojami ir rengiami mokymai, susiję su toje srityje dirbančių pareigūnų tendencingu rengimu ir ruošimu.

2001 m. Budapešte paskelbta konvencija „Dėl elektroninių nusikaltimų“⁷⁴, reglamentuojančių teisėsaugos kovą su elektroniniais nusikaltimais. Ši konvencija įpareigojo pasirašiusias šalis nacionaliniais teisės aktais kriminalizuoti joje reglamentuotus veiksmus ir nustatyti atsakomybę už šių veiksmų padarymą. Lietuvoje kibernetinio saugumo tvarką

⁷² Internetinio organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimo 2018 m. ataskaita „Internet organised crime threat assessment (IOCTA)“, žiūrėta 2019 kovo 14 d., www.europol.europa.eu

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ Europos tarybos 2001 m. lapkričio 23 d. konvencija „Dėl elektroninių nusikaltimų“, Valstybės žinios, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228195>

reglamentuoja „Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymas“⁷⁵, kuriame pažymimos atsakingų asmenų specialiosios kompetencijos. Įstatymas reglamentuoja keitimąsi informacija ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą. „Kibernetinio saugumo informacinio tinklo paskirtis – dalytis informacija apie galimus ir įvykusius kibernetinius incidentus, taip pat rekomendacijomis, nurodymais, techniniais sprendimais ir kitomis priemonėmis, užtikrinančiomis kibernetinį saugumą ir kibernetinio saugumo informacinio tinklo narių tarpusavio bendradarbiavimą kibernetinio saugumo srityje.“⁷⁶ Šis tinklas užtikrina efektyvų ir greitą keitimąsi informacija apie kylančias grėsmes ir naujausiomis priemonėmis kovai su kibernetiniais nusikaltimais. Nacionalinis kibernetinio saugumo centras prie Krašto apsaugos ministerijos aktyviai konsultuojasi ir bendradarbiauja su Lietuvos policija tiriant kibernetinius incidentus, keičiasi informacija, susijusia su kibernetinių incidentų tyrimu, kuri reikalinga pagal kompetenciją institucijų funkcijoms atlikti⁷⁷. Policija, vykdydama kibernetinių nusikaltimų užkardymą ir tyrimą, susiduria su sudėtingu elektroninių pėdsakų nagrinėjimu dėl jų specifikos. Teisėsaugos pareigūnams, kurie dirba su profesionaliais nusikaltimais elektroninėje erdvėje, keliami vis didesni reikalavimai, nes nusikaltėliai tampa vis atsargesni, kuria automatinės pėdsakų naikavimo programos, taiko šifravimo algoritmus ir visais kitais būdais slepia nusikaltimų įrodymus.

Siekiant užtikrinti teisėsaugos pareigūnų ir kitų institucijų darbuotojų tinkamą pasiruošimą, 2017 m. buvo surengtos nacionalinės kibernetinio saugumo pratybos „Kibernetinis skydas 2017“, kurių metu rengti seminarai ir treniruotės, kaip aptikti, užkardyti ir sustabdyti kibernetines atakas ypatingos svarbos ryšių ir informacinėse sistemose⁷⁸. LR kibernetinio saugumo strategijoje teigiama, kad „Krašto apsaugos ministerija ir toliau periodiškai rengs kompleksines nacionalines kibernetinio saugumo pratybas, skatins nuolatinį kibernetinio saugumo įgūdžių tobulinimą ne tik nacionalinėse, bet ir tarptautinėse kibernetinio saugumo pratybose“⁷⁹. Strategija numato būtinumą būti tinkamai pasiruošusiems vertinant kibernetines grėsmes, jas identifikuojant ir efektyviai ištiriant, todėl iškelia prioritetą – nuolatinį pareigūnų kompetencijų kėlimą ir kvalifikacijų tobulinimą, didinant bendradarbiavimą su mokslo ir studijų institucijomis⁸⁰. Pagal nacionalinės kibernetinio saugumo strategijos įgyvendinimo vertinimo kriterijus ir siekiamų jų reikšmių sąrašą, norima, kad 2021 m. mokymus baigusiu pareigūnų,

⁷⁵ „Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymas“, 2014 m. gruodžio 11 d., Nr. XII-1428, TAR, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f6958c2085dd11e495dc9901227533ee/aWQzaxBVgy>

⁷⁶ *Ibid.*, 13 str. 1 d.

⁷⁷ *Ibid.*, 14 str. 1 d.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2018 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas Nr. 818 „Dėl nacionalinės kibernetinio saugumo strategijos patvirtinimo“, TAR, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/94365031a53411e8aa33fe8f0fea665f?jfwid=dg8d31595>

⁷⁹ *Ibid.*, 12 p.

⁸⁰ *Ibid.*, 21 p., 22.2 p.

dalyvaujančių tiriant nusikalstamas veikas kibernetinėje erdvėje būtų ne mažiau negu 70 %, o 2023 m. ne mažiau negu 90 %⁸¹. Strategijos duomenimis, 2017 m. Lietuvoje buvo 33 asmenys, įgiję kibernetinio saugumo kvalifikaciją, neišskiriant teisėsaugos pareigūnų, o 2023 m. planuojama tokių asmenų turėti ne mažiau negu 400. Nors elektroninių nusikaltimų specialisto poreikiai kvalifikacijai vis dar nėra galutinai susiformavę, tačiau manytina, kad teisėsaugos pareigūnas, kuris tiria nusikaltimus, susijusius su elektroniniais nusikaltimais turėtų žinoti, mokėti atlikti ir išmanyti nemažai specifinių aspektų, tokių kaip programinės įrangos nulaužimo technikos, duomenų atstatymas, atakų beveik erdvėje tyrimas ir daugelį kitų dalykų⁸².

Visgi, sparti internetinių technologijų raida lemia elektroninių nusikaltimų didėjimą ir jų pavojingumo lygį, o teisėsaugos pareigūnai susiduria su didžiuliais iššūkiais. Lietuvoje kibernetinio saugumo palaikymui ir šių nusikaltimų tyrimui veikia Lietuvos kriminalinės policijos biuro padalinys. Šio padalinio darbuotojai pasižymi specialiosiomis kompetencijomis ir aukšto lygio gebėjimais, tačiau pastebima, kad specialistų yra per mažai, lyginant su augančiu elektroninių nusikaltimų skaičiumi, todėl būtina ruošti ir mokyti naujus pareigūnus pasitelkiant naujausius būtus, inovatyviausias priemones ir integruoti AŠI į tokių pareigūnų rengimą, o esamiems pareigūnams nuolat ir sistemingai gilinti ne tik teisinės, bet ir technologines žinias kvalifikacijos tobulinimo būdu.

2.4. Pareigūno veiklos atskirosios aktualijos

Lietuvoje statutiniai teisėsaugos pareigūnai, kurių tarnyba organizuojama statuto pagrindais, tarnauja vidaus reikalų ministro, teisingumo ministro ir finansų ministro valdymo srityse. Vidaus tarnybos sistemos pareigūnas – tai „statutinis valstybės tarnautojas, atliekantis įstatymuose nustatytas funkcijas, kuriomis užtikrinamas statutinei įstaigai įstatymuose nustatytų uždavinių ir funkcijų įgyvendinimas, turintis įstatymų suteiktus viešojo administravimo įgaliojimus dėl sau nepavaldžių asmenų ir (ar) vadovaujantis kitiems pareigūnams.“⁸³ Tarnybos suskirstytos pagal joms nustatytus uždavinius ir funkcijas, todėl skirtingų tarnybų pareigūnai įgyvendina skirtingus uždavinius, o jų veikla pasižymi atskirosiomis veiklos aktualijomis.

Šio magistro baigiamojo darbo tikslams pasiekti pasirinktos 3 statutinės įstaigos – PD, VSAT ir VST dėl kai kurių uždavinių ir funkcijų panašumo bei didelio pareigūnų jose skaičiaus, todėl AŠI panaudojimas jų mokymuisi ir kvalifikacijos tobulinimui yra ekonomiškai ir

⁸¹ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2018 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas Nr. 818 „Dėl nacionalinės kibernetinio saugumo strategijos patvirtinimo“, *supra note 78*: Nacionalinės kibernetinio saugumo strategijos priedas.

⁸² Nikolaj Goranin ir Dalius Mažeika, Nusikaltimai elektroninėje erdvėje ir jų tyrimo metodikos, (TEV, 2011), 123 p., http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/Nusikaltimai_elektronineje_erdveje_ir_ju_tyrimo_metodikos.pdf.

⁸³ „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas“ *supra note 1*: 2 str. 11 p.

organizaciškai parankus. Jas vienija pavaldumas VRM, o statutas numato vienodus „vidaus tarnybos principus, [...] pareigūnų statusą, priėmimą į tarnybą ir atleidimą iš tarnybos, priėmimą į statutines profesinio mokymo įstaigas ir mokymąsi jose, [...] pareigūnų atsakomybę, skatinimą, darbo užmokestį, socialines ir kitas garantijas, profesinių sąjungų veiklos statutinėse įstaigose ypatumus“⁸⁴. Tačiau reikėtų išskirti ir nustatyti kokias būtent funkcijas atlieka, kokius uždavinius įgyvendina, kokie darbo mechanizmai profesinėse užduotyse ir kokia kvalifikacijos tobulinimo sistema su AŠI šias tarnybas vienija.

2.4.1. Policijos pareigūno veikla

Didžiausia teisėsaugos institucija Lietuvoje PD. Pažymyje „Dėl policijos veiklos“⁸⁵ pateikti duomenys skelbia, kad 2018 m. pradžioje šioje tarnyboje dirbo apie 10 000 pareigūnų. Stebint pokyčių tendencijas matoma, kad nuo 2015 m. dirbančių pareigūnų skaičius dinamiškai mažėja ir 2019 m. pradžioje policijoje tarnauja apie 8000 pareigūnų. Reikėtų pradėti nuo to, kad policija atsakinga už asmens ir visuomenės saugumą bei viešąją tvarką⁸⁶. Šis uždavinys keliamas visiems teisėsaugos pareigūnams, todėl reikėtų atskirti, kokius uždavinius įgyvendina, kokias funkcijas vykdo ir kaip pareigūnų kvalifikacijos tobulinimu rūpinasi policija.

Policijos įstatymas reglamentuoja, kad pagrindiniai institucijos uždaviniai yra šeši: žmogaus teisių ir laisvių apsauga, viešosios tvarkos užtikrinimas, skubi pagalba, nusikaltimų prevencija, atskleidimas ir tyrimas, eismo priežiūra⁸⁷. Tarp daugybės funkcijų, reikalaujančių specialiųjų kompetencijų, tokių kaip nusikaltimų atskleidimas ir tyrimais, dingusių asmenų paieška ar kriminalinė žvalgyba, išskiriama funkcija – policijos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimas.

2018 metais policijoje buvo užregistruotos 54 832 nusikalstamos veikos⁸⁸. Pagal PD pateiktą 2017 m. ataskaitą⁸⁹, Lietuvoje dažniausiai registruojamas nusikaltimas – fizinio skausmo sukėlimas ir nežymus sveikatos sutrikdymas pagal BK 140 str., antroje vietoje – kelių eismo taisyklių pažeidimai pagal BK 281 str., trečioje vietoje – viešosios tvarkos pažeidimai, pagal BK 284 str. Tai pagrindiniai teisės pažeidimai, su kuriais policijos pareigūnai susiduria dažniausiai, tačiau veikloje pasitaiko ir specialiųjų kompetencijų reikalaujančių užduočių. Prie

⁸⁴ „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas“ *supra note* 1: 1 str.

⁸⁵ Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2018 m. sausio 19 d. pažyma Nr. 5-IL-545 „Dėl policijos veiklos“, <https://policija.lrv.lt/uploads/policija/documents/files/administracine-informacija/ataskaitos/Policijos%20veikla%202017%20metais.pdf>

⁸⁶ „Lietuvos Respublikos policijos įstatymas“, 2000 m. spalio 17 d., Nr. VIII-2048, Valstybės žinios, 5 str. 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111665/kUzjDBCwJl>

⁸⁷ *Ibid.*, 6 str. 1 d.

⁸⁸ „Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2019–2021 metų strateginis veiklos planas“, 2019 m. vasario 6 d., Nr. 1V-126, 3, <https://policija.lrv.lt/uploads/policija/documents/files/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/PD%20SVP%202019-2021%20m.%20PATVIRTINTAS%20VRM.pdf>

⁸⁹ „Dėl policijos veiklos“, *op. cit.*, 6.

išskirtinių kompetencijos sričių priskiriami nusikaltimai elektroninėje erdvėje, liudytojų ir nukentėjusiųjų apklausa, kova su terorizmu. Pagal PD 2019-2021 metų strateginį veiklos planą, ypatingas dėmesys bus skiriamas organizuotų grupių ir susivienijimų daromiems nusikaltimams, terorizmo, narkotinių medžiagų nelegalios apyvartos, kibernetinių nusikaltimų, prekybos žmonėmis, kontrabandos ir šešėlinės ekonomikos, finansinių nusikaltimų atskleidimui ir tyrimui⁹⁰. Dėl didelio registruotų nusikaltimų skaičiaus, pareigūnams vis mažiau laiko lieka kvalifikacijos tobulinimui, o ypač sunku skirti laiko kelionėms į mokymo įstaigas nustatytomis datomis, todėl siekiant optimaliai paskirstyti laiką, AŠI galima pasitelkti neišvykstant iš darbo vietos ir radus laisvesnį laiko tarpą, neįpareigojant prisitaikyti prie vietos ir laiko apribojimų.

Pagal pateiktus poreikius, 2017 m. Lietuvos ir užsienio valstybėse organizuotose kvalifikacijos tobulinimo kursuose ir mokymuose policijos pareigūnai dalyvavo daugiau nei 10000 kartų⁹¹. Dauguma kursų ir mokymų buvo susiję su vykstančiomis reformomis ir teisės aktų taikymo pakeitimais. Lietuvos policijos mokykla (LPM) aktyviai tobulina formaliojo ir neformaliojo švietimo šiuolaikišką ir modernų naujų pareigūnų rengimą, darbuotojų nuolatinį kvalifikacijos kėlimą ir kompetencijų plėtotę pasitelkiant AŠI, užtikrinančią specialiąją parengtį nuolat kintančiomis sąlygomis.

Siekiant veikti prevenciškai, užkardyti ir iširti teisės pažeidimus, policija vykdo kokybišką pareigūnų kvalifikacijos kėlimą, rengia mokymo programas pagal poreikį įgūdžių atnaujinimui ir kvalifikacijos tobulinimui. Policijos pareigūno kasdienė veikla apima nemažai funkcijų ir uždavinių, todėl užtikrinant universalų ir profesionalų pagrindinių užduočių vykdymą viešojo saugumo kontekste, neatsiejamas būtinumas nuolat ir kokybiškai tobulinti policijos darbuotojų kvalifikaciją, o pasitelkiant AŠI, šis procesas tampa dar efektyvesnis.

2.4.2. Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūno veikla

VSAT dirba apie 4000 statutinių pareigūnų, kurių pagrindinė funkcija – valstybės sienos apsaugos ir jos kirtimo kontrolė. Tai antra pagal dydį tarnyba, kuri kontroliuoja valstybės sienos neliečiamumą ir patekimą, pagal turimą kompetenciją užtikrina nusikaltimų ir teisės pažeidimų prevenciją, atskleidimą ir tyrimą, žmogaus teisių ir laisvių apsaugą, viešosios tvarkos palaikymą ir visuomenės saugumą. Pagrindiniai tarnybos uždaviniai: valstybės sienos apsauga, asmenų ir transporto kontrolė, pasienio kontrolės punktų režimas, aplankos apsauga, muitų režimas, migracijos kontrolė, paieškos ir gelbėjimo darbai, viešosios tvarkos palaikymas⁹².

⁹⁰ „Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2019–2021 metų strateginis veiklos planas“, *supra note* 88: 3.

⁹¹ „Dėl policijos veiklos“, *supra note* 85: 17.

⁹² „Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės 2017-2025 metų programa“, 2017 m. rugsėjo 6 d., Nr. 4-385, TAR.

VSAT įgyvendina strateginius tikslus užtikrinant imperatyvius Šengeno teisyno reikalavimu, taip prisidėdama prie bendrojo šalies nacionalinio saugumo. Pagal 2017 m. tarnybos veiklos ataskaitą, užfiksuoti 97 valstybės sienos pažeidimai neteisėtos migracijos ir neteisėtu prekių gabenimo atvejais⁹³. Kontrabandos ir neteisėtų prekių gabenimas pastarąjį penkmetį tolygiai mažėja, tačiau populiariausiu teisės pažeidimu išlieka tabako gaminių nelegalus gabenimas iš Baltarusijos Respublikos į Lietuvą. Sulaikytų asmenų, nelegaliai kertančių valstybės sieną, skaičius sparčiai mažėja. Asmenų ir transporto priemonių intensyvumo srautai per pasienio kontrolės punktus 2017 m. siekė net 10221501 asmenų ir 3047308 transporto priemonių, šis srautas nuolat didėja⁹⁴. Dėl intensyvaus darbo krūvio, sunku optimaliai organizuoti tarnybos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą sutelkiant juos vienoje mokymo vietoje, todėl siekiant užtikrinti rezultatyvų pagrindinių funkcijų vykdymą ir kvalifikacijos tobulinimo reikalavimų įgyvendinimą, tikslinga integruoti AŠI į kasdienę pareigūnų veiklą, optimizuojant kvalifikacijos tobulinimo procesą.

Tarnyba vykdo bendradarbiavimą su kitomis vyriausybinėmis institucijomis ir kitomis suinteresuotomis organizacijomis nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos tikslais. Nuo 2019 m. aktyviai bendradarbiaujama su FRONTEX ir kitomis valstybėmis narėmis, užtikrinant labai greitą pajėgų ir įrangos dislokavimą į operacijos vietas. VSAT įsipareigojusi turėti 39 nuolatines parengties pareigūnus, kuriuos galėtų išsiųsti skubios pagalbos atveju į kitas valstybes nares⁹⁵. FRONTEX teikia pagalbą sudarant pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo ir mokomąsias programas, vykdo jų kontrolę.

Viena iš prioritetinių pasienio pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo krypčių 2011-2016 m. buvo kryptingas užsienio kalbų mokymas siekiant pagerinti lingvistinius gebėjimus atliekant nuodugnią keleivių apklausą, tačiau rekomenduojama šiuos mokymus tęsti. 2017-2025 m. plėtotės programoje teigiama, kad „dėl skiriamų minimalių biudžeto asignavimų VSAT personalo kvalifikacijos tobulinimo apimtys išliko minimalaus būtinumo – į mokymus siunčiami daugiausiai tie, kurių pareigybės aprašyme nustatytas specialusis reikalavimas turėti atitinkamus leidimus, pažymėjimus ir kt.“⁹⁶, todėl siekiama gerinti prieinamumą ir nuotolinių mokymų kokybę, plėtoti pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo sistemą.

Apibendrinant galima teigti, kad pasienio pareigūnas turi būti universalus ir kompetentingas užtikrinti sausumos ir jūros sienos kirtimo kontrolę, nustatyti galimus pažeidimus kontrabandos ar nelegalių prekių gabenimo atvejais, o užfiksuoti pažeidimų skaičiai

⁹³ „Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2017 metų veiklos ataskaita“, 2018 m. kovo 23 d. Nr. 8-18, TAR, 2.

⁹⁴ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos oficialiame tinklalapyje skelbiama statistika, žiūrėta 2019 kovo 24 d., <http://www.pasienis.lt/Statistika823>

⁹⁵ „Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės 2017-2025 metų programa“, *op. cit.*, 5.

⁹⁶ *Ibid.*, 12.

rodo, kad darbo krūvis ir skirtingų užduočių pobūdis reikalauja nuolatinio ir sistemingo pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo nepaisant minimalaus finansavimo, todėl AŠI, kaip santykinai ekonomišką būdą yra priimtinas, nes sumažinami mokomosios medžiagos rengimo, transportavimo į mokymų vietą bei kvalifikacijos tobulinimo renginio organizavimo kaštai.

2.4.3. Viešojo saugumo tarnybos pareigūno veikla

VST yra gimininga institucija su anksčiau analizuotomis tarnybomis viešojo saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimo kontekste. Joje dirba apie 1000 statutinių pareigūnų, kurie yra nuolatinės specialiosios parengties. Šios tarnybos paskirtis – ginti, užtikrinti ir atkurti viešąją tvarką ypatingų ir ekstremalių situacijų metu, ginti valstybę ginkluotų pajėgų sudėtyje karo atveju⁹⁷.

Tarnybos pagrindiniai uždaviniai: viešosios tvarkos palaikymas, ypatingų situacijų pavojų likvidavimas, konvojavimas, valstybės objektų apsauga, asmenų paieška, kitų institucijų sustiprinimas. Pagrindinės VST funkcijos – masinių neramumų, grupinių veiksmų ar riaušių malšinimas viešose vietose ir įkalinimo įstaigose, įkaitų išlaisvinimas, pavojų žmogaus gyvybei, sveikatai, turtui ir gamtai likvidavimas ypatingų ar ekstremalių situacijų atvejais, asmenų konvojavimas ir apsauga teismo posėdžių metu, ekstradicija, dalyvavimas paieškose pabėgimo atvejais, svarbių valstybės objektų apsauga, pagalba kitoms statutinėms įstaigoms, dalyvavimas kitų užsienio valstybių operacijose ir misijose.⁹⁸ Dėl gausaus pagrindinių funkcijų kiekio, kvalifikacijos tobulinimui tikslinga pasitelkti AŠI, kadangi specialiosios parengties pareigūnų rengimas yra sistemingas ir nuolatinis procesas, kurį gali užtikrinti AŠI integravimas ir panaudojimas.

VST pagrindinis tarptautinio bendradarbiavimo tikslas – remiantis kitų ES šalių patirtimi, perimti gerąją praktiką užtikrinant viešąją saugumą masinių renginių, riaušių ir ypatingų situacijų metu, įgyvendinant ES saugumo ir gynybos politiką⁹⁹. Tarnyba aktyviai bendradarbiauja su kitų užsienio šalių policijos bei žandarmerijos pajėgomis, dalyvauja bendrose pratybose, užduotyse, misijose. 2018 m. veiklos ataskaitoje nurodyta, kad pareigūnai EUROGENDFOR organizuojamose pratybose bei kvalifikacijos kėlimo renginiuose dalyvavo 15 pareigūnų, o FRONTEX operacijose – 46 tarnybos pareigūnai. Tarnyba prisijungusi prie CEPOL veiklos, aktyviai dalyvauja specializuotose kvalifikacijos tobulinimo kursuose, pareigūnai savarankiškai atnaujina žinias webinaruose nuotoliniu būdu, pasitelkiant AŠI.

⁹⁷ „Lietuvos Respublikos viešojo saugumo tarnybos įstatymas“, 2006 m. rugsėjo 19 d. Nr. X-813, Valstybės žinios, 6 str., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.283038/EBTadzQAMt>

⁹⁸ *Ibid.*, 7 str.

⁹⁹ Lietuvos Respublikos viešojo saugumo tarnyba „Tarptautinis bendradarbiavimas“, žiūrėta 2019 kovo 25 d., <http://vstarnyba.lrv.lt/lt/apie-tarnyba/bendradarbiavimas>

Specialiosios parengties pareigūnai, dirbantys VST ir siekiantys, kad šalies gyventojai jaustųsi saugesni, vykdo vieną svarbiausių valstybės uždavinių. „Viešojo saugumo politika apima ne tik vidaus tarnybos valdymą, visuomeninės rimties užtikrinimą, valstybės sienos apsaugą ir nelegalios migracijos kontrolę, migracijos procesų teisinį reguliavimą, ginklų, šaudmenų, sprogmenų ir specialiųjų priemonių apyvartos kontrolę, saugomo asmens statusą turinčių asmenų apsaugą, priešgaisrinę bei civilinę saugą ir gelbėjimo darbus, bet ir specifines šalies vidaus tvarkos palaikymo (atstatymo) funkcijas esant technologiniams, socialiniams-kultūriniais, ekonominiams ir geopolitiniams neigiamiems veiksniams arba esant politiniam, socialiniam ar ekonominiam nestabilumui.“¹⁰⁰ Ši užduotis reikalauja specialiųjų kompetencijų, specialaus nuolat tobulinamo pasirengimo bei sistemingo kvalifikacijos žinių atnaujinimo dėl vykdomų funkcijų sudėtingumo, atsižvelgiant į nuolatinę užduočių kaitą. Integruotas AŠI panaudojimas tarnybos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimui efektyviai prisidėtų užtikrinant nuolatinę specialiąją VST pareigūnų parengtį.

¹⁰⁰ „Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos 2017-2019 metų strateginis veiklos planas“, 2017 m. balandžio 20 d. Nr. 1V-318, TAR, 13, http://www.vstarnyba.lt/wp-content/uploads/2017/05/VST_-2017-2019_SVP-pateikta-VRM.pdf

3. TEISĖSAUGOS PAREIGŪNŲ KVALIFIKACIJOS KĖLIMO TEISINIS REGULIAVIMAS IR AKTUALIJOS

Teisėsaugos pareigūnų veiklos kokybė priklauso nuo atitinkamo pasirengimo vykdyti kasdienes ir ekstraordinarines užduotis. Kiekvieno pareigūno individualios turimos žinios ir įgūdžiai lemia visos tarnybos veiklos rezultatus, o kiekvienas užduoties ir funkcijų vykdymas privalo būti pagrįstas žiniomis ir gebėjimais atliekant tiesioginį darbą. Aukštiems rezultatams pasiekti reikalingos aukšto lygio kompetencijų sritys, geri praktiniai gebėjimai, nuolatinis kvalifikacijos tobulinimas ir asmeninis pareigūnų tobulėjimas. Dėl tam tikrų žinių ir įgūdžių trūkumo pareigūnams kyla teisinės atsakomybės baimė, o tai daro įtaką suteiktų teisių naudojimo vengimui, todėl kyla pavojus teisėsaugos pareigūnų veiklos efektyvumui. Kiekviena situacija individualiai reikalauja aukščiausios kvalifikacijos pareigūno veiksmų dėl situacijos įvertinimo ir sudėtingų sprendimų priėmimo. Teisėsaugos pareigūnų nuolatinio pasirengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos reglamentuojamos imperatyvaus ir rekomendacinio pobūdžio teisės aktais valstybės mastu, ministro įsakymais ir atskirų tarnybų vadovų įsakymais, kurie nustato įpareigojimus ir rekomendacijas tobulinti kvalifikaciją, bendrą proceso tvarką, nuotolinių mokymų integraciją. Atsižvelgiant į naujausias aktualijas ir poreikius, sudaromos kvalifikacijos tobulinimo mokomųjų temų potencialas. Populiarinant nuotolinį mokymąsi, savarankišką AŠI suradimą ir panaudojimą, pareigūnai vis aktyviau rūpinasi individualiu žinių atnaujinimu ir asmeniniu tobulėjimu, prisijungia prie teisėsaugos pareigūnų bendruomenių, teikiančių naudingos informacijos, kurių bendras tikslas – savo žiniomis ir veiksmais pasitikintis pareigūnas. Šioje veikloje svarbią rolę įgyja AŠI panaudojimo privalumai ir trūkumai.

3.1. Teisinis įpareigojimas tobulinti kvalifikaciją

Dėl kintančių socialinių sąlygų ir nuo jų priklausančių tarnybinių užduočių įgyvendinimo, statutiniams pareigūnams keliami itin aukšti reikalavimai, todėl ypatingas dėmesys skiriamas sistemingo ir nuolatinio kvalifikacijos tobulinimo efektyvinimui. Daugelis Europos teisėsaugos institucijų vadovų yra vieningos nuomonės, kad modernių ir suderintų kvalifikacijos tobulinimo programų kūrimas bendradarbiaujant ir bendra atestacijos sistema – garantas Europos bendros saugumo politikos užtikrinimui ir įgyvendinimui. 1979 m. ET Parlamentinės Asamblėjos priimtoje deklaracijoje, teisėsaugos pareigūnui keliami šie reikalavimai: būti sąžiningam, nešališkam, doram, nepaperkamam, ryžtingam, vykdyti tik teisėtus įsakymus, atsisakyti bet kokios diskriminacijos, būti atsakingam už savo veiksmus, sugebėti laikyti paslapyje konfidencialaus pobūdžio žinias, turėti bendrąjį ir specialųjį

išsilavinimą, o svarbiausia – nuolat kelti savo profesinę kvalifikaciją¹⁰¹. Lietuva, įgyvendindama imperatyvias ES teisės aktų nuostatas ir pradėdama nuo savo valstybės saugumo užtikrinimo bei viešosios tvarkos priežiūros, prisideda prie bendros tarptautinės santvarkos, todėl pagrindiniame nacionaliniame teisės akte, reglamentuojančiame statutinių pareigūnų veiklą ir pagrindinius veiklos principus, nustatytas įpareigojimas ir privalomumas nuolat tobulinti kvalifikaciją¹⁰². Vadovaujantis šia teisės norma, vidaus reikalų ministrui ar jo įgaliotam centrinės statutinės įstaigos vadovui pavesta nustatyti pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo tvarką¹⁰³.

Vidaus reikalų ministro paskelbtame įsakyme kvalifikacijos tobulinimu laikomas – „pareigūno specialių profesinių žinių plėtimas, įgūdžių ir gebėjimų tobulinimas, mokymasis, kai po jo baigimo neįgyjama profesinė kvalifikacija, nurodyta Lietuvos švietimo klasifikacijoje.“¹⁰⁴ Kvalifikacijos tobulinimas naudojamas įgūdžiams ir žinioms atnaujinti, bet ne įgyti. Kas gali vykdyti pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą, pateikta 3 paveikslėlyje.

3 pav. Pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo vykdytojai (Priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašas)

Ministras numato galimybę pareigūnams kvalifikaciją tobulinti nuotoliniu būdu, stažuotėse, kursuose ir kituose renginiuose, vykdamt pedagoginę veiklą¹⁰⁵, tad mokymų forma nėra konkrečiai apibrėžta. Pagrindinis imperatyvus reikalavimas – 40 akademinė valandų tarnybos laiku per penkerius tarnybos metus¹⁰⁶. „Pareigūnų darbo laiko norma yra 40 valandų per savaitę (7 dienų laikotarpį)“¹⁰⁷, taigi viena savaitė per penkerius metus privalomai skiriama kvalifikacijos tobulinimui ir žinių atnaujinimui. Tai pagrindinis imperatyvus reikalavimas taikomas pareigūnams, nustatantis apimtį laiko atžvilgiu. Įstaigos vadovas gali nurodyti skirti

¹⁰¹ Andrius Novikovas, „Tarptautiniai teisiniai policijos veiklos pagrindai“, iš Bendruomenės teisėtvarkos mokymo Lietuvoje poreikiai, Alvydas Šakočius, Algirdas Kestenis, Vidmantas Mečkauskas, Linas Norvilas, Andrius Novikovas (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2000), 17.

¹⁰² „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas“ *supra note* 1: 20 str.

¹⁰³ *Ibid.*, 20 str. 1 d.

¹⁰⁴ „Dėl priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ *supra note* 15: 158 p.

¹⁰⁵ *Ibid.*, 160 p.

¹⁰⁶ *Ibid.*, 161 p.

¹⁰⁷ „Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas“ *op. cit.*, 46 str. 1 d.

daugiau laiko kvalifikacijos tobulinimui, tačiau kiekvieno Lietuvos statutinio pareigūno minimali riba penkerių metų laikotarpyje – 40 ak. valandos.

Nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojo LR vyriausybės nutarimas „Dėl pareigūnų parengimo veikti situacijomis, susijusiomis su psichinės, fizinės prievartos, šaunamojo ginklo ar sprogmenų naudojimu, ir jų sugebėjimo veikti tokiomis situacijomis tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo.“¹⁰⁸ Nutarime nustatytas būtinumas tinkamai parengti pareigūnus, kurie vykdo tarnybą ginkluoti, privalo būti pasirengę panaudoti šaunamąjį ginklą, sprogmenis, psichinę ar fizinę prievartą, nuolat tobulinti jų kvalifikaciją ir užtikrinti nuolatinį pasirengimą veikti sudėtingose situacijose. Šiuo nutarimu nuspręsta elektroninį pareigūnų žinių patikrinimo testą integruoti į pareigūnų sisteminį žinių atnaujinimo procesą. Elektroninis pareigūnų žinių patikrinimo testas – tai „skaitmeninis standartizuotas teorinių klausimų rinkinys testuojamų pareigūnų žinioms patikrinti.“¹⁰⁹ Testo rezultatai parodo pareigūno pasirengimo veikti sudėtingose situacijose teorinį lygį ir suteikia informacijos į kokių sričių temas reikėtų atkreipti didesnę dėmesį kvalifikacijos tobulinimo procese. Pareigūnų elektroninis testavimas vyksta ne rečiau nei kartą per metus nuotoliniu būdu, o testą sudaro ne mažiau kaip 30 klausimų, susijusių su šaunamojo ginklo, sprogmenų ir specialiųjų priemonių, psichinės ir fizinės prievartos panaudojimu teoriniai aspektai. Tai dar viena priemonė, kuri leidžia nustatyti pareigūno žinių lygį ir įvertinti tolimesnę kvalifikacijos tobulinimo eigą kiekvienam pareigūnui asmeniškai. Nustatytas imperatyvus reikalavimas, kad pareigūno kvalifikacija gali būti tobulinama ir savišvietos būdu¹¹⁰. „Pareigūnų kvalifikacija turi būti tobulinama ne rečiau kaip kartą per kalendorinius metus juos siunčiant į pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo renginius arba organizuojant nuotolinį jų mokymąsi.“¹¹¹ Šiuos renginius organizuoja mokymo įstaigos, kiti fiziniai ar juridiniai asmenys, teikiantys mokymo paslaugas bei tarnybų struktūriniai padaliniai, integruojant nuotolinį pareigūnų savarankišką mokymąsi. Kadangi šiame darbe apsiribota nagrinėti 3 VRM statutines tarnybas dėl bendrų strateginių uždavinių, tikslinga išanalizuoti kokie teisės aktai reglamentuoja kvalifikacijos tobulinimą atskirose tarnybose: PD, VSAT ir VST.

Lietuvos policijos generalinis komisaro įsakyme nustatyta, kad kvalifikacijos tobulinimas – „neformalusis švietimas ir savišvieta, kuriais siekiama įgyti, plėtoti profesinei veiklai reikalingą kompetenciją.“¹¹² Policijos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo formos pateiktos 4 paveikslėlyje.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2016 m. lapkričio 30 d. nutarimas Nr. Nr. 1190 „Dėl pareigūnų parengimo veikti situacijomis, susijusiomis su psichinės, fizinės prievartos, šaunamojo ginklo ar sprogmenų naudojimu, ir jų sugebėjimo veikti tokiomis situacijomis tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, TAR, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7e9de221b88b11e6a3e9de0fc8d85cd8/UHPpqsBMZR>

¹⁰⁹ *Ibid.*, 2.1. p.

¹¹⁰ *Ibid.*, 5 p.

¹¹¹ *Ibid.*, 7 p.

¹¹² „Dėl policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“, *supra note* 46: 2. 1. p.

4 pav. Policijos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo formos (Policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo taisyklės)

Pagrindine forma laikomi kvalifikacijos tobulinimo renginiai – kursai, seminarai, konferencijos ir pan., kuriuos organizuoja ir vykdo policijos mokymo įstaigos. Renginiai gali būti organizuojami patalpose, tarnybos vietoje ar nuotoliniu būdu¹¹³. Nuotoliniu mokymu laikomas – „savarankiškas mokymasis ar mokymas, prižiūrimas policijos mokymo įstaigos paskirto asmens (administratoriaus), kai administratorius ir mokymų dalyvis nėra vienoje patalpoje (klasėje), o mokymų dalyvis gauti mokymo medžiagą ir bendrauti su administratoriumi gali naudodamasis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis.¹¹⁴ Šis reikalavimas numato galimybę policijos pareigūnui kvalifikaciją tobulinti nuotoliniu būdu pasinaudojant AŠI.

Lietuvos policijos mokykla – pagrindinė profesinio mokymo institucija, kuri atsakinga už naujų pareigūnų rengimą ir policijos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą. Per 2018 m., mokykla, pagal patvirtintas mokymo programas, suorganizavo 545 kvalifikacijos tobulinimo renginius, kuriuose pareigūnai dalyvavo 9882 kartus¹¹⁵. Ataskaitoje neišskiriamas kvalifikacijos tobulinimas nuotoliniu būdu ar panaudojant AŠI. Esant poreikiui pareigūnai gali būti siunčiami į kitų institucijų organizuojamus renginius, civilines tarptautines organizacijas ir misijas¹¹⁶. Pasikartojančiuose mokymuose pareigūnas gali dalyvauti ne dažniau nei kartą per dvejus metus¹¹⁷. Kvalifikacijos tobulinimas laikomas baigtu įgijus patvirtinantį elektroninį ar popierinį pažymėjimą.

Taigi, Lietuvos policija reglamentuoja kvalifikacijos tobulinimo taisykles, kurios nustato formas, priemones, organizatorius, finansavimą, atrankas ir apskaitas, tačiau būtinumo

¹¹³ „Dėl policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“, *supra note* 46: 7 p.

¹¹⁴ *Ibid.*, 2. 7. p.

¹¹⁵ „Lietuvos policijos mokyklos 2018 metų veiklos ataskaita“, žiūrėta 2019 kovo 27 d., <http://lpm.policija.lrv.lt/uploads/lpm.policija/documents/files/2018%2Bm%2Bveiklos%2Bataskaita.odt.pdf>

¹¹⁶ „Dėl policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“, *op. cit.*, 6 p.

¹¹⁷ *Ibid.*, 26 p.

tobulinti kvalifikaciją per 5 metus daugiau nei 40 ak. val. nenumato, nors reglamentuoja savarankišką mokymąsi nuotoliniu būdu.

VSAT vado įsakyme reglamentuojama, kad kvalifikacijos tobulinimas – „darbuotojo dalyvavimas kvalifikacijos tobulinimo renginyje siekiant įgyti ir tobulinti žinias ir gebėjimus.“¹¹⁸ VSAT tarnyboje laikomasi tvarkos, kad baziniai išmokti dalykai neilgai išlaiko tinkamą pareigūno pasirengimo lygį, todėl reguliariai, praėjus tam tikram laikotarpiui, kiekvienas pareigūnas turi atnaujinti žinias ir tobulinti savo kvalifikacijos lygį. „Specialių profesinių žinių plėtimas, gebėjimų, valdymo ir administravimo įgūdžių tobulinimas, motyvacijos ir kompetencijos tarnyboje ugdymas vyksta paties darbuotojo iniciatyva per visą tarnybos laiką einant atitinkamas pareigas arba siekiant aukštesnių pareigų.“¹¹⁹ Taigi savo iniciatyva pareigūnas turi ugdyti motyvaciją tobulėti bei tobulinti kvalifikaciją visą tarnybos laiką.

Kvalifikacijos tobulinimas vyksta nuolatinėse darbo vietose, mokymosi įstaigose arba nuotoliniu būdu kursų, seminarų, konferencijų, stažuokių ir kitų renginių forma. Dėl sistemingo turimos kvalifikacijos tobulinimo ir palaikymo, reglamentuojama galimybė naudoti nuotolinių mokymų būdą. Tai nuoseklus mokymosi metodas, naudojamas grupiniam ar savarankiškam mokymuisi, kai besimokančius ir mokytoją skiria laikas ir atstums, o bendravimas ir bendradarbiavimas, mokymosi medžiagos pateikimas vyksta informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis¹²⁰. Pareigūnų nuotolinio mokymo įrankiai galimi ne tik kvalifikacijos tobulinimo renginių ir tarnybinių mokymų metu, bet ir savarankiškai tobulinant kvalifikaciją. Sistemingai baigus kvalifikacijos tobulinimo kursus ir įvykdžius mokymo programos reikalavimus, pasieniečių mokykla išduoda pažymėjimus.

VSAT Pasieniečių mokykla atsakinga už teorinį bei praktinį pirminį ir tęstinį profesinį mokymą, siekiant užtikrinti pareigūnų rengimą pagal ES sienų kontrolei, šalies nacionaliniam saugumui ir nelegalios migracijos procesų kontrolei keliamus reikalavimus¹²¹. Pasieniečių mokykla įgyvendina šiuos uždavinius: pirminiai profesiniai mokymai, tęstinis profesinis mokymas, personalo mokymai sienos kontrolės srityje, metodinė pagalba, mokymo kokybės tobulinimas, pasieniečio profesijos propagavimas ir tobulinimas, metodinis, tiriamasis ir

¹¹⁸ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos respublikos vidaus reikalų ministerijos 2017 m. gruodžio 29 d. vado įsakymas Nr. 4-595 „Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos personalo kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“, TAR, 3.3. p.

¹¹⁹ Pasieniečių mokyklos oficialios svetainės informacija „Apie kvalifikacijos tobulinimą“, žiūrėta 2019 kovo 28 d., <http://www.pasienietis.lt/?p=68&lng=lt#men>

¹²⁰ „Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos personalo kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“, *op. cit.*, 3.4. p.

¹²¹ „Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Pasieniečių mokyklos nuostatai“, 2016 m. rugpjūčio 4 d., Nr. 4-378, 18 p., TAR, <http://www.pasienietis.lt/admin/spaw2/uploads/files/2016%20metai/teis%C4%97s%20aktai%20kursantams/PM-nauji-nuostatai-2016.pdf>

leidybinis darbas¹²². Pasieniečių mokykla pagal kompetenciją bendradarbiauja su FRONTEX, šalies ir užsienio valstybių mokymo įstaigomis bei institucijomis, vykdo bendrus mokymus ir organizuoja bendrus renginius, dalyvauja tarptautiniuose projektuose ir programose. Pasieniečių mokyklos kvalifikacijos tobulinimo renginiuose 2016 m. dalyvavo 1495 VSAT pareigūnai, iš kurių 184 kvalifikaciją tobulino nuotoliniu būdu¹²³. Taigi, už pasieniečių kvalifikacijos tobulinimą atsakinga Pasieniečių mokykla, kuri pagal pateiktą poreikį rūpinasi kvalifikacijos tobulinimo renginiais.

Apibendrinant VSAT vidinį teisinį reguliavimą dėl kvalifikacijos tobulinimo, papildomi reikalavimai nenustatyti, tačiau būtinumas kvalifikaciją tobulinti akcentuojamas, netgi skatinamas savarankiškas kvalifikacijos tobulinimas pasinaudojant informacinių technologijų teikiamais privalumais, įskaitant ir AŠI teikiamą naudą, tačiau dėl nepakankamo finansavimo kvalifikacijos tobulinimo apimtys išlieka minimalaus būtinumo.

VST vado paskelbtoje mokymo organizavimo tvarkoje nustatyta, kad kvalifikacijos tobulinimu laikomas „mokymas, skirtas Tarnybos pareigūno turimiems gebėjimams ir įgūdžiams tobulinti bei naujoms kompetencijoms įgyti.“¹²⁴ Tarnyboje kvalifikacijos tobulinimas vykdomas pagal mokymo organizavimo tvarką, kurioje nurodytos pagrindinės kvalifikacijos tobulinimo formos: paskaitos, pratybos, seminarai, savarankiškas mokymasis ir kiti renginiai. Tarnyboje mokymas ir kvalifikacijos tobulinimas grindžiamas didaktikos principais, o procesui naudojamos techninės, vaizdinės ir kitos mokymo kokybę užtikrinančios priemonės. Mokymų ir kvalifikacijos tobulinimo renginių turinys susideda iš teorinio ir praktinio mokymo.

Savarankišku mokymusi laikoma „sudėtinė mokymo proceso dalis, kurios tikslas skatinti pareigūną vykdyti savišvietą, mokytis ir išmokti skirtą mokomąją medžiagą savarankiškai, ugdyti jo savimonę ir motyvaciją tobulėti.“¹²⁵ Pagal mokymo tvarką nurodoma, kad struktūrinių padalinių vadovai turi skatinti pareigūnų savišvietą, netgi sudaryti galimybes tarnybos metu, nenukenčiant tarnybinių užduočių kokybei, lankytis savarankiško mokymosi klasėse, viešosiose bibliotekose ar kitose mokomosios medžiagos platinimo vietose bei konsultuotis su tam tikrų sričių specialistais¹²⁶. Pareigūnų mokymai ir kvalifikacijos tobulinimas organizuojami tarnybos vietoje, mokymo centre, kitose mokymo įstaigose, dalyvaujant nacionaliniuose ar tarptautiniuose finansinės paramos projektuose.

¹²² „Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Pasieniečių mokyklos nuostatai“, *supra note* 121.

¹²³ „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Valstybės sienos apsaugos tarnybos 2016 metų veiklos ataskaita“, žiūrėta 2019 kovo 28 d., <http://www.pasienietis.lt/admin/spaw2/uploads/files/2017%20metai/dokumentai%20darbuotojams/20170109%20Ataskaita%20%202016%20%20PM.pdf>

¹²⁴ Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos 2016 m. vasario 24 d. vado įsakymas Nr. 47V-145 „Dėl Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos mokymo organizavimo tvarkos patvirtinimo“, 3 p.

¹²⁵ *Ibid.*, 24 p.

¹²⁶ *Ibid.*

Tarnyboje už profesinį mokymą, kvalifikacijos tobulinimo renginių organizavimą ir vykdymą atsakingas Mokymo centras. VST kol kas neturi savo profesinės mokyklos, tačiau už šią veiklą atsakingas centras, kuris bendradarbiauja su kitų tarnybų profesinio rengimo mokyklomis, teikia metodinę bei praktinę pagalbą struktūriniams padaliniais, išduoda mokymų baigimo ir kvalifikacijos tobulinimo pažymėjimus.

VST mokymo organizavimo tvarka reguliuoja pareigūnų rengimą ir tęstinį kvalifikacijos tobulinimą, nustato galimybes, formas ir priemones įgyvendinant Vidaus reiklų ministro tvarką dėl kvalifikacijos tobulinimo. Nustatyta forma savarankiškam mokymuisi skatina pareigūnų savišvietą, tačiau neakcentuojamas kvalifikacijos tobulinimas nuotoliniu būdu, pasinaudojant informacinėmis technologijomis ir AŠI privalumais, todėl manytina, kad reikalingas tvarkos atnaujinimas siekiant optimizuoti procesą.

Pagal Vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2019-2021 m. strateginį veiklos planą, siekiant stiprinti viešąjį saugumą, svarbu didinti ne tik vidaus reikalų ministerijos statutinių įstaigų pajėgumus, bet ir kelti pareigūnų motyvaciją ir kvalifikaciją¹²⁷. Nustatyta, kad Lietuvoje kol kas nėra pažangios statutinių pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos ir infrastruktūros, kuri užtikrintų pareigūnų profesionalumą, nes ji išskaidyta skirtingose įstaigose, todėl neleidžia efektyviai organizuoti mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo proceso, užtikrinant optimalų mokymo bazių, žmogiškųjų ir finansinių išteklių panaudojimą. „Efektyviam vidaus reikalų statutinių įstaigų nustatytų uždavinių įgyvendinimui reikalinga integruota policijos ir visos vidaus tarnybos sistemos personalo atrankos, profesinio mokymo, aukštojo mokslo studijų, kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo valdymo sistema, užtikrinanti pareigūnų mokymą ir kvalifikacijos tobulinimą visą jų tarnybos laiką.“¹²⁸ Pagal strateginį veiklos planą planuojama suderinti profesinio mokymo įstaigų vykdomas programa su aukštojo mokslo studijų programomis, kuriant pažangią personalo rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą.

Įgyvendinant ES bendras strategijas ir teisės aktus, susijusius su teisėsaugos pareigūnų nuolatiniu ir sistemingu kvalifikacijos tobulinimu, Lietuvoje už pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo tvarką atsakingas vidaus reikalų ministras. Vyriausybė įpareigoja darbdavį užtikrinti, kad kiekvienas pareigūnas ne rečiau kaip kartą per metus tobulintų kvalifikaciją, o 5 metų laikotarpyje kvalifikacija turi būti tobulinama ne mažiau kaip 40 ak. val. nenurodant konkretaus būdo. Pareigūnai, kurie vykdo tarnybą ginkluoti, privalo būti pasirengę panaudoti šaunamąjį ginklą, sprogmenis, psichinę ar fizinę prievartą, kvalifikacija turi tobulinti ne rečiau kaip kartą per kalendorinius metus juos siunčiant į pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo renginius arba

¹²⁷ „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2019–2021 metų strateginis veiklos planas“, 2019 m. vasario 6 d. Nr. 1V-126, TAR, 11, https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/000VRM_SVP_2019-2021_paskelbti_1V_126.docx

¹²⁸ *Ibid.*

organizuojant nuotolinių mokymą. Bendram žinių lygio nustatymui ir patikrinimui pareigūnas privalo išlaikyti elektroninį testą, kuris sąlyginai informuoja apie tolimesnį pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo planavimą. PD, VSAT ir VST turi atskiras tarnybų vadų paskelbtas tvarkas, kuriomis vadovaujasi organizuojant bei vykdant sistemingą pareigūnų mokymą ar žinių atnaujinimą. PD tvarkoje reglamentuojamas savarankiškas mokymasis nuotoliniu būdu, o šios veiklos įgyvendinimu rūpinasi Lietuvos policijos mokykla, tačiau detaliau nuotolinių mokymų tvarkos nenustato. VSAT skatina savo iniciatyva pareigūnus ugdyti motyvaciją tobulėti, stengtis užtikrinti aukštą pasirengimo lygį, savarankišką kvalifikacijos tobulinimą pasinaudojant informacinių technologijų teikiama privalumais, detaliai nustato nuotolinių mokymų ir savarankiško mokymosi tvarką. VST reglamentuoja savarankišką mokymąsi, skatina pareigūnų savišvietą, tačiau nereglamentuoja kvalifikacijos tobulinimo nuotoliniu būdu, todėl siūlytina atnaujinti mokymo tvarką numatant galimybę klasifikaciją tobulinti nuotoliniu būdu integruojant informacinių technologijų ir AŠI panaudojimą.

3.2. Kvalifikacijos tobulinimo sričių planavimas aktualijų kontekste

Kvalifikacijos tobulinimo aktualijos nustatomos pagal poreikius ir ES valstybės narėms nustatytus prioritetus, tarptautinius teisės aktų reikalavimus, kriminogeninę situaciją ir naujausias tendencijas, valstybės patvirtintas strategijas ir programas, VRM kvalifikacijos tobulinimo prioritetus ir įgyvendinimo kryptį, skiriamą finansavimą ir asignavimą, tarnybų įgyvendinamas strategijas ir programas pagal pasiektus rezultatus ir prognozuojamus pokyčius, individualias pareigūno užduotis vykdant pareigas, karjeros perspektyvas, nacionalinės teisės aktuose nustatytus privalomus mokymus, tarnybų asmeninius poreikius bei kitus vidinius ir išorinius veiksnius, darančius įtaką tarnybos kasdienei veiklai.

ES taryba ir Europos vadovų taryba, įgyvendindama Lisabonos sutartį, 2014 m. birželio mėn. priėmė strategines gaires, kuriomis nustatė atskirų teisingumo ir vidaus reikalų sričių pagrindinius prioritetus valstybės narėms:

1. pagrindinių teisių apsauga ir propagavimas;
2. migracija, prieglobstis ir sienos;
3. kova su nusikalstamumu ir terorizmu;
4. teisminis bendradarbiavimas;
5. laivas judėjimas¹²⁹.

¹²⁹ Europos vadovų taryba ir Europos Sąjungos taryba, „Strateginės gairės teisingumo ir vidaus reikalų srityje“, žiūrėta 2019 kovo 30 d., <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/strategic-guidelines-jha/>

Pagal šiuos prioritetus rengiami valstybių narių strateginiai planai siekiant sukurti ir įgyvendinti tvirtą teisingumo ir vidaus reikalų srities teisinį pagrindą, todėl šios kryptys nurodo teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo sričių prioritetus.

VRM ministro nustatyta, kad tarnybos sudaro kvalifikacijos tobulinimo planus, kuriuose nurodo: prioritetinius tikslus, prioritetines grupes, aktualias temas ir programas, trukmę, pareigūnų skaičių ir finansavimo šaltinį¹³⁰. Planus prižiūri ir juos analizuoja VRM Žmogiškųjų išteklių politikos departamentas. Planai privalo būti suderinti su bendru VRM ministro strateginiu veiklos planu, parengtu pagal ES nustatytas prioritetus. Pagal strateginį veiklos planą per 2019-2021 m. suplanuota įvykdyti 3 strateginius tikslus: įgyvendinti viešojo saugumo politiką ir siekti, kad šalies gyventojai jaustųsi saugesni, formuoti valstybės politiką VRM ministrui pavestose valdymo srityse, sudaryti sąlygas tolygiai ir darniai regionų plėtrai¹³¹. Dėl kvalifikacijos tobulinimo nustatyta, kad statutinių įstaigų pareigūnų, tobulinusių kvalifikaciją pagal prioritetines sritis, dalis 2019 m., 2020 m. ir 2021 m. būtų ne mažiau kaip 65%.

PD Žmogiškųjų išteklių valdyba formuoja kvalifikacijos tobulinimo strategiją ir koordinuoja jos įgyvendinimą, užtikrina optimalų lėšų panaudojimą, vertina proceso apimtį ir kokybę. Rengiant planus atsižvelgiama į ES keliamus prioritetus, VRM nustatytus prioritetus, įgyvendinimo kryptis, uždavinius, priemones ir skiriamus asignavimus, naujausias pasaulines tendencijas, prognozuojamus policijos sistemos veiklos pokyčius ir kitus esminius dalykus, turinčius įtakos policijos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimui¹³². Stiprinant policijos pareigūnų motyvaciją ir tobulinant gebėjimus užtikrinti viešąją tvarką ir nusikalstamų veikų tyrimą, siekiama padidinti pareigūno profesijos populiarumą ir konkurencingumą kitų profesijų atžvilgiu, todėl 2017-2019 m. nustatyta užduotis - gerinti policijos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo sistemas¹³³. Pagal detalizuotą bendrąjį planą rengiami policijos mokymo įstaigos kvalifikacijos tobulinimo tvarkaraščiai, pagal kuriuos rengiami įstaigų planai ir organizuojama pareigūnų veikla. Kvalifikacijos tobulinimas nuotoliniu būdu vyksta šiomis temomis: tarptautinis policijos bendradarbiavimas ir keitimasis informacija, pirminiai policijos pareigūno veiksmai įvykio vietoje ir eismo įvykių informavimo ypatumai, atrankos į statutinio valstybės tarnautojo pareigas organizavimas ir vykdymas, kursantų ir studentų tiesioginių praktikos vadovų mokymas, pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimas, policijos įstaigų darbuotojų duomenų tvarkymo teisėtumas ir informacijos sauga, gebėjimų stiprinimas kovojant

¹³⁰ „Dėl priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ *supra note* 15: 168 p.

¹³¹ „Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2019–2021 metų strateginis veiklos planas“, *supra note* 127: 6.

¹³² „Dėl policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“, *supra note* 46: 10 p.

¹³³ Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2019–2021 metų strateginis veiklos planas“, *supra note* 88: 7.

su smurtu artimoje aplinkoje ir smurtu lyties pagrindu, prekybos žmonėmis prevencija ir tyrimas bei daugelis kitų mokymų.

PD parengė ir virtualaus mokymosi aplinkoje *Moodle* patalpino nuotolinio mokymo kursus-vebinarus, kurie atnaujina ir pagilina pareigūnų turimas žinias, naudojamas kasdieninėje veikloje. Šiuos kursus nuotoliniu būdu privaloma išklaudyti ir įsisavinti kiekvienam policijos pareigūnui, siekiant tobulinti žinias, kvalifikaciją bei įgūdžius. Pareigūnams suteikta galimybė visą reikiamą informaciją ir AŠI surasti vienoje vietoje, tarnybos metu ar laisvu nuo tarnybos laiku, pasirinkti aktualią temą, ją išanalizuoti ir išmokti palaikant individualų mokymosi tempą. Nuotolinių mokymų kursas užtikrina, kad didelį kiekį pareigūnų pasiektų vienoda informacija, nes kiekvieną pareigūną apmokyti atskirai yra brangu ir neefektyvu. Mokymai suskirstyti į dvi dalis – bendri pagrindai, kuriuos turi žinoti kiekvienas policijos pareigūnas, nepriklausomai nuo pareigūno grandies, ir specializuoti mokymai, nustatyti pagal specializuotų padalinių kompetenciją. Kursai suskirstyti į 10 temų: bendrieji policijos principai, taktikos pagrindai, informacinės sistemos ir registrai, pirminiai veiksmai reaguojant į pranešimus, įvykio vietos apžiūra ir pėdsakų ėmimas, pajėgų valdymo koncepcija, kriminogeninės situacijos valdymas, teritorinio policijos komisariato darbo organizavimo principai, eismo kontrolės pagrindai, prevencinės veiklos vykdymo pagrindai. Mokomąją medžiagą parengė atitinkamų sričių ekspertai, vykdančys praktinę veiklą. Išklaudyti nuotolinius mokymus visi pareigūnai privalės išlaikyti žinių patikrinimo įskaitas, siekiant užtikrinti dalyvavimo aktyvumą ir nustatyti informacijos įsisavinimo lygį. Kokybės užtikrinimui pasirinkta interaktyvių diskusijų forma. Tokie nuotoliai mokymai panaudojant AŠI turėtų būti sukurti visose statutinėse įstaigose, siekiant taupyti lėšas ir užtikrinti 100% pareigūnų pasiekiamumą informacinėmis technologijomis.

VSAT prioritetinius kvalifikacijos tobulinimo tikslus nustato, jų įgyvendinimą koordinuoja ir kontroliuoja Personalo valdyba. Tikslai nustatomi atsižvelgiant į tuos pačius pagrindinius aspektus, kaip ir PD. Pasienio pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo poreikis sudaromas pagal: pareigybės aprašymus, pareigūnų veiklos vertinimo metu nustatytus poreikius, privalomųjų gebėjimų ir kompetencijų įgijimo ir palaikymo reikalavimus, įgyvendinant teisę į karjerą¹³⁴. Pasieniečių mokykla pagal išreikštą poreikį parengia personalo kvalifikacijos tobulinimo planą. Pagal šį planą tarnyba organizuoja pareigūnų dalyvavimą renginiuose. VSAT prioritetu laikomas motyvuotas ir profesionalus personalas, todėl tarnyba didina pasieniečio profesijos patrauklumą, užtikrina tinkamą pareigūnų parengtį, didina personalo motyvaciją,

¹³⁴ „Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos personalo kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“, *supra note* 118: 7 p.

gerina kvalifikacijos tobulinimo kokybę¹³⁵. 2019 m. kvalifikacijos tobulinimo plane nustatyti tikslai: anglų ir rusų kalbos tobulinimas, mokymas tikrinti ir tirti kelionės dokumentus, praktinį sienos kontrolės vykdymą, kinologijos, vykdyti kriminalinę žvalgytą ir ikiteisminį tyrimą, plėtoti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, ugdyti personalo vadybinius, lyderystės, administracinius ir bendruosius gebėjimus, personalo bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus, vykdyti su viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimu susijusias funkcijas, mokyti ginkluotos krašto gynybos, parengti ir tobulinti instruktorių gebėjimus vesti tarnybinius mokymus, mokyti pirmosios medicinos pagalbos, privalomosios radiacinės saugos, vairuoti specialiąsias transporto priemones, konvojavimo, priešgaisrinės ir darbų saugos, pareigūnų etikos¹³⁶. Nuotolinį mokymą planuojama naudoti vizų kodekso taikymo, narkotikų ir tabako gaminių kontrolės bei prevencijos, administracinių nusižengimų kodekso praktinio taikymo, rizikos analizės, korupcijos prevencijos, alkoholio žalos asmenybei, reagavimo į iškvietimus, radiacinės saugos, darbų saugos ir sveikatos kvalifikacijos tobulinimo mokymo programose.

Pasieniečių mokykla kuruoja virtualios mokymosi aplinkos *Moodle* sistemą, kuri nuo 2014 m. pradėjo veikti siekiant užtikrinti nuotolinį pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą, sumažinant žmogiškųjų išteklių, laiko ir kelionės išlaidų sąnaudas. Įdiegus vaizdo konferencijų platformą, atsirado galimybė efektyvinti kvalifikacijos tobulinimą, operatyviai keistis atnaujinta informacija su skirtinguose miestuose tarnaujančiais pareigūnais, o įrašius mokymus, juos galima peržiūrėti pakartotinai tiems, kurie netūrėjo galimybės dalyvauti tiesiogiai, patogiu laiku pasinaudojant asmeninėmis informacinėmis technologijomis. Mokomoji medžiaga patalpinama virtualioje mokymosi aplinkoje, kurioje nuotoliniu būdu pasienio pareigūnai gali atnaujinti žinias ir tobulinti kvalifikaciją pasirinkdami sau aktualiausias temas. Sistemoje jau paruošta didelis kiekis pirminio profesinio mokymo, įvadinio mokymo, savarankiško mokymosi bei kvalifikacijos tobulinimo kursų teorinės ir vaizdinės medžiagos įvairiausiomis temomis. Nuotolinio mokymosi aplinka suteikia galimybes visiems tarnybos pareigūnams savarankiškai ir sistemingai atnaujinti žinias tokiais temomis: radiacinės saugos mokymai, lyderystė, saugos ir sveikatos kvalifikacijos tobulinimas, savigynos ir šaudymo instruktorių kursai, bendravimas psichologiškai sudėtingose situacijose, palydos mokymai, administracinių nusižengimų kodekso praktinis taikymas, konvojavimas, specializuotų dokumentų tikrinimo, radiacinės kontrolės, rizikos analizės, bendrojo patruliavimo ir daugeliu kitų temų.

VST mokymo prioritetai nustatomi atsižvelgiant tuos pačius bendrus aspektus ir reikalavimus, pagal kuriuos kvalifikacijos tobulinimą organizuoja PD ir VSAT. Tarnyboje už

¹³⁵ „Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės 2017-2025 metų programa“, *supra note* 92: 13.

¹³⁶ „Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2019 m. personalo kvalifikacijos tobulinimo planas“, žiūrėta 2019 kovo 30 d., <http://www.pasienietis.lt/admin/spaw2/uploads/files/2019%20m%20%20bendras%20VSAT%20%20KT%20planas.xlsx>

mokymų parengimą, organizavimą, vykdymą ir kontrolę atsakingas Mokymo centras, kuris pagal poreikį planuoja ir su Tarnybos vadu derina mokymo strategiją. Pagal tarnybos strateginį 2017-2019 m. planą, siekiant stiprinti darbuotojų strateginio planavimo, vadovavimo, analitinius ir kitus gebėjimus, planuojama, kad kvalifikaciją tobulinusių pareigūnų dalis būtų ne mažiau kaip 67% kiekvienais metais¹³⁷. Viena iš priemonių – pagal kompetenciją dalyvauti CEPOL organizuojamuose kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Programoje nustatytas siekis nuolat didinti pareigūnų kvalifikaciją ir profesionalumą atnaujinant pareigūnų mokymo infrastruktūrą bei bus siekiama dalyvauti ES šalyse organizuojamuose kvalifikacijos kėlimo kursuose ar tarptautinėse pratybose¹³⁸. Mokymo organizavimo tvarkoje nustatyta, kad būtina tobulinti mokymo bazę, diegti ir naudoti naujus mokymo metodus dalyvaujant tarptautiniuose ir nacionaliniuose finansinės paramos projektuose¹³⁹, kadangi VST neturi nei profesinės mokyklos, nei nuotolinių mokymų aplinkos, o rengiama bendra veiklos strategija, kurioje numatomas kvalifikacijos tobulinimas. VST rengia kvalifikacijos tobulinimo metinį planą, tačiau lyginant su PD ir VSAT, kvalifikacijos tobulinimo formų (nuotolinio mokymo ar AŠI integracijos) nenurodo, o daugiausia dėmesio planuoja skirti pirminės grandies pareigūnų profesinių įgūdžių atnaujinimo kursams. Kvalifikacijos tobulinimo temos ir aktualijos nustatomas pagal pagrindines vykdomas funkcijas ir struktūrinių padalinių poreikius, tačiau be nuotolinių mokymų sunku užtikrinti AŠI integravimą, kokybę, nuoseklumą, tęstinumą ir koordinavimą, siekiant skiriamas lėšas pirmiausiai naudoti prioritetiniams mokymosi tikslams pasiekti.

Apibendrinant galima teigti, kad PD VSAT ir VST kvalifikacijos tobulinimo sričių aktualijas nustato atsižvelgiant ES teisės reikalavimus, valstybės narėms keliamus prioritetus, VRM ministrui pavestų sričių įgyvendinimą, naujausias tendencijas bei atskiras tarnybų veiklų specifikas įgyvendinant strateginius planus. PD ir VSAT rengia kvalifikacijos tobulinimo metinius planus, kuriuos įgyvendina profesinės mokyklos, ir aktyviai integruoja nuotolinį kvalifikacijos tobulinimą su AŠI pasitelkiant nuotolinių mokymų aplinką *Moodle*, kurioje pagal planą rengiama teorinė ir vaizdinė mokomoji medžiaga bei vebinariai. VST pagal strateginį veiklos ir metinį kvalifikacijos tobulinimo planą užtikrina pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą, aktyviai bendradarbiauja su profesinėmis mokyklomis ir kitomis institucijomis, skatina pareigūnų savarankišką kvalifikacijos tobulinimą, tačiau nesudaro galimybių AŠI integracijai. PD, VSAT ir VST pareigūnai pagal poreikį dalyvauja tarptautinių organizacijų rengiamuose kvalifikacijos tobulinimo renginiuose.

¹³⁷ „Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos 2017-2019 metų strateginis veiklos planas“, *supra note* 100: 7.

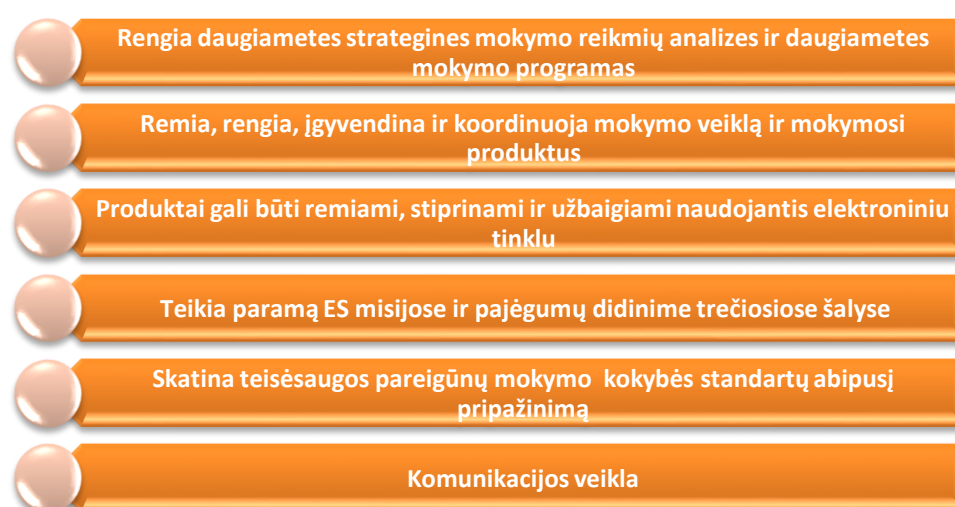
¹³⁸ *Ibid.*, 18.

¹³⁹ „Dėl Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos mokymo organizavimo tvarkos patvirtinimo“, *supra note* 124: 45 p.

3.3. CEPOL veiklos teisiniai aspektai

ES mastu įkurta teisėsaugos mokymo agentūra – CEPOL, kuri siekia tapti teisėsaugos pareigūnų mokymo centru visame pasaulyje ir užtikrinti bendrus kvalifikacijos tobulinimo standartus bei kokybę. Prioritetas teikiamas kovai su sunkiais ir organizuotais nusikaltimais. Kitos organizacijos taip pat aktyviai rengia ir vykdo tarptautinį pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą, tačiau ši agentūra sukurta būtent teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo skatinimui ir tai yra pagrindinė agentūros veikla. CEPOL dalį savo veiklos vykdo nuotoliniu būdu integruojant AŠI, o analizuojant AŠI naudojimą teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese, agentūros veikla turi svarbią reikšmę. CEPOL siekia užtikrinti, kad didžiausios grėsmės saugumui būtų sprendžiamos kolektyviai, bendradarbiaujant su ES institucijomis iš 26 šalių, organizacijomis ir trečiosiomis šalimis. PD, VSAT ir VST bendradarbiauja ir aktyviai dalyvauja CEPOL mokymo programoje pagal ES strategines gaires.

Europos policijos kolegija buvo įsteigta kaip ES įstaiga 2005 m. įsigaliojus Europos tarybos sprendimui¹⁴⁰. 2016 m. įsigaliojus naujam reglamentui, Europos policijos kolegija pervadinta į ES teisėsaugos mokymo agentūrą išlaikant CEPOL trumpinį. Užsibrėžta mokymus teikti ne tik policijos, bet ir kitiems teisėsaugos atstovams. Šiuo reglamentu „CEPOL remia, plėtoja, įgyvendina ir koordinuoja teisėsaugos pareigūnų mokymą, kartu ypatingą dėmesį skiria žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugai vykdant teisėsaugos veiklą, visų pirma tokiose srityse kaip kova su sunkiais nusikaltimais, darančiais poveikį dviem ar daugiau valstybių narių, ir terorizmu bei jų prevencija, viešosios tvarkos palaikymas, [...], tai taip pat gali apimti ir su lyderyste teisėsaugos srityje susijusį mokymą ir kalbų žinias.“¹⁴¹ CEPOL vykdomos užduotys pateikiamos paveikslėlyje Nr. 5.

5 pav. CEPOL užduotys (Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) 2015/2219)

¹⁴⁰ „Dėl Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūros (CEPOL) ir kuriuo pakeičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2005/681/TVR“, *supra note* 70.

¹⁴¹ *Ibid.*, 3 str. 1 d.

CEPOL sukūrė nuotolinio mokymo platformą, kuri yra atvira visiems ES teisėsaugos pareigūnams. Mokymai išskaidyti į 4 formas, kurios pateiktos 6 paveikslėlyje.

6 pav. CEPOL rengiami mokymosi produktai (Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) 2015/2219)

Kiekviena valstybė narė įsteigia CEPOL nacionalinį padalinį, kuris palaiko ryšį ir prisideda prie veiksmingos komunikacijos bendradarbiaujant, teikia informaciją, padeda rengti darbo programas ir metines darbotvarkes, koordinuoja veiklos įgyvendinimą, skatina naudoti CEPOL elektroninį tinklą teisėsaugos pareigūnams mokytis¹⁴². Valdymo struktūrą sudaro valdyba ir vykdomasis direktorius, kuris vadovauja CEPOL. Valdybą sudaro kiekvienos valstybės narės atstovas ir Europos komisijos atstovas, kurie turi balso teisę, o valdybos narystė yra 4 m. laikotarpis¹⁴³. Valdyba priima metų darbo programą, metinį biudžetą, veiklos ataskaitą, vidaus kovos su sukčiavimu strategiją, komunikacijos ir sklaidos planus, skiria vykdomąjį direktorių, priima bendras mokymo programas, modulius, mokymosi metodus ir kitas priemones¹⁴⁴. CEPOL veikla finansuojama iš ES bendrojo biudžeto įtraukto įnašo, neatmetant kitų finansavimo galimybių pagal rėmimo nuostatas, be to CEPOL šalims narėms gali skirti dotacijas pareigūnų mokymui¹⁴⁵. Taigi CEPOL yra ES biudžetu finansuojama agentūra, kurios paskirtis – teisėsaugos pareigūnų mokymas ne tik ES, bet ir trečiosiose šalyse.

Nors teisėsaugos pareigūnų mokymas yra bendra šalių narių atsakomybė, CEPOL siekia suteikti reikiamas žinias ir kompetencijas kovai su Europos saugumo grėsmėmis. Nauji iššūkiai

¹⁴² „Dėl Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūros (CEPOL) ir kuriuo pakeičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2005/681/TVR“, *supra note* 70: 6 str.

¹⁴³ *Ibid.*, 8 str.

¹⁴⁴ *Ibid.*, 9 str.

¹⁴⁵ *Ibid.*, 21 str.

reikalauja naujo strateginio požiūrio į bendrą Europos lygio pareigūnų rengimą, mokymą ir kvalifikacijos kėlimą, AŠI integraciją. Agentūros metinė darbo programa rengiama atsižvelgiant į aktualias, kryptingas veiklas ir poreikius saugumo prioritetams užtikrinti. Rengiant mokymus, ne visada, tačiau aktyviai naudojami ir kuriami AŠI, kurie užtikrina autorių teises ir didina informacijos sklaidą. Tik pareigūnams pasiekiamas turinys apsaugo nuo informacijos panaudojimo nusikalstamai veikai vykdyti. Mokymosi temos taikomos tarptautiniam nusikalstamumui mažinti: kovai su terorizmu, prekyba žmonėmis, kontrabandomis, nusikalstamumo prevencijai, kibernetiniams nusikaltimams, ekonominiams nusikaltimams, ES bendradarbiavimui, žmogaus teisių apsaugai, teisėsaugos priemonių taikymui bei kitiems sunkiems ir organizuotiems nusikaltimams. 2019 m. CEPOL planuoja įgyvendinti apie 100 renginių, skirtų teisėsaugos pareigūnų mokymui ir kvalifikacijos tobulinimui, tokių kaip: finansinių nusikaltimų tyrimai, susiję su nelegalia imigracija, terorizmo grėsmės vertinimas, prekyba vaikais, aplinkos apsaugos nusikaltimai, ginklų kontrabandos, narkotinių medžiagų siuntimas paštu, kibernetinių nusikaltimų tyrimas ir tendencijos, vaikų seksualinis išnaudojimas internetu, pinigų „plovimas“, kova su tapatybės dokumentų klastojimu, smurtiniai ginkluoti išpuoliai viešose vietose, pareigūnų bendradarbiavimas Šengeno klausimais¹⁴⁶. 2019 m. CEPOL biudžetą sudaro 9308000 €¹⁴⁷.

Dauguma mokymų su AŠI rengiami anglų kalba, todėl kyla tam tikras iššūkis, kadangi mokymuose gali dalyvauti tik reikiamą anglų kalbos žinių kiekį turintys pareigūnai, o tai sudaro tam tikrą apribojimą plečiant CEPOL veiklą. Dalis pareigūnų tiesiog negali suprasti informacijos, todėl neturi galimybės prisijungti prie agentūros bendruomenės. Tiems, kurių anglų kalbos žinios vertinamos vidutiniškai, dalyvavimas mokymuose ir kvalifikacijos tobulinimas nuotoliniu būdu gali paskatinti ne tik profesinių žinių didinimą, bet ir kalbos žinių tobulinimą.

Nuotolinis pareigūnų mokymas ir kvalifikacijos tobulinimas skatinamas tarptautiniu lygmeniu. CEPOL orientuojasi į modernių technologijų panaudojimą, novatorišką ir pažangią mokymo sistemą, AŠI integraciją. Kvalifikacijos tobulinimas iš dalies yra savanoriška asmeninė pareigūno pozicija, kuri formuojama darbdavių skatinimu. Savo individualiems asmeniniams poreikiams įgyvendinti, pareigūnui reikalinga erdvė, pateikianti kokybišką informaciją ir medžiagą, atskleidžiančią modernėjančio nusikalstamumo tendencijas. Nevaržomas laiko ir vietos, kiekvienas pareigūnas gali pasirinkti įdomias ar tiesioginėms funkcijoms vykdyti reikalingas aktualijas bei būti užtikrintas turinio kokybe. CEPOL ir AŠI suteikia visas reikiamas sąlygas pareigūno asmeniniams kvalifikacijos tobulino poreikiams įgyvendinti.

¹⁴⁶ „Decision of the Management Board 32/2018/MB on the CEPOL single programming document 2019-2021 adopted by the Management Board On 14 December 2018“, 53-72, žiūrėta 2019 balandžio 2 d., <https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/32-2018-MB.pdf>

¹⁴⁷ *Ibid.*, 14.

CEPOL veikla ir vykdomi mokymai tendencingai populiarėja dėl pareigūnui suteikiamo individualaus plataus spektro temų pasirinkimo, uždaros teisėsaugos pareigūnų grupės bendradarbiavimo, lėšų taupymo su AŠI išvengiant medžiagos rengimo dubliavimo, bendrų strateginių tikslų įgyvendinimo. Kvalifikacijos tobulinimas nuotoliniu būdu vyksta anglų kalba, tačiau pateikiamas naujausių tendencijų kokybiškas mokomasis turinys, kuriuo nevaržomai gali naudotis kiekvienas teisėsaugos pareigūnas ne tik teisės aktų reikalaujamam kvalifikacijos tobulinimui, bet ir asmeniniams individualiems kvalifikacijos tobulinimo poreikiams įgyvendinti, prie kurio aktyviai prisideda AŠI integracija.

3.4. AŠI panaudojimo privalumai ir trūkumai

Išanalizavus teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo imperatyvų bei rekomendacinių teisinį reguliavimą ES mastu ir nacionaliniais teisės aktais, tikslinga atskleisti pagrindinius privalumus, dėl kurių AŠI turėtų būti integruojamas į teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą. Išanalizavus trūkumus, kurie galimai riboja AŠI panaudojimo kiekybę, bus galima nustatyti prielaidas, stabdančias AŠI kūrimą ir integraciją į kasdienę pareigūnų veiklą.

Pareigūnų darbas pasižymi daugiafunkcionalumu ir užduočių gausa. Dėl užpildytos dienvakšės labai svarbu suderinti laiką kvalifikacijos tobulinimui, kadangi pirmenybė teikiama pagrindinių užduočių vykdymui. AŠI teikiamas privalumas – neapribojanti kvalifikacijos tobulinimo vieta ir laiko lankstumas, t. y. darbo vietoje, laisvu nuo tarnybos metu ar bet kurioje pareigūnui patogioje vietoje, nesuvaržant konkrečios teritorinės vietos nustatymu. Nuotoliniu būdu, pasitelkiant informacines technologijas padidinama tikimybė dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo veikloje, netgi skirti tam daugiau laisvo laiko. Optimizuojant laiko panaudojimą, tas laikas, kuris skiriamas nuvykti ir parvykti į kvalifikacijos tobulinimo renginį, galėtų būti savarankiškai išnaudotas individualiam kvalifikacijos tobulinimui. Organizuojant kvalifikacijos tobulinimo renginius konkrečioje vietoje ir konkrečiu laiku, neužtikrinamas maksimalus dalyvių skaičius, kadangi nėra galimybės sukviesti visus pareigūnus ir suplanuoti jų dalyvavimą dėl nenutrūkstamos tarnybos, nuo darbdavio valios nepriklausančių veiksnių, kasmetinių atostogų ar kitokių priežasčių, kurių neįmanoma išvengti. Dėl šių priežasčių renginiai vyksta po keletą ar net po keliasdešimt kartų, kol pasiekia visą tikslinę pareigūnų auditoriją. AŠI integravimas užtikrina parengtos medžiagos naudojimą bet kuriuo laiku atsiradus galimybei, o svarbiausia – pakartotinį ir daugkartinį panaudojimą.

Kelionės išlaidos, kurios skiriamos siekiant suburti atitinkamą pareigūnų kiekį vienoje vietoje, renginio organizavimo išlaidos, planavimo ir derinimo procesams skiriamos lėšos galėtų būti ženkliai mažinamos, kadangi kvalifikacijos tobulinimas su AŠI šių išlaidų nereikalauja

žinoma, toliais atvejais, kai tai įmanoma atsižvelgiant į informacijos jautrumą, klasifikavimą, kitas aplinkybes (pvz., būtinumą kritinei analizei, pozicijų derinimui ir pan.). Mažesnis sąnaudų kiekis leistų skirti didesnę finansavimą kitiems svarbesniems prioritetiniams tikslams įgyvendinti. Lėšų optimizavimas susijęs ir su kvalifikacijos tobulinimo medžiagos rengimu, kadangi panaudojant AŠI galima išvengti medžiagos dubliavimo, pasinaudoti jau sukurta medžiaga, užtikrinti aukštos kokybės informacijos sklaidą informacinėmis technologijomis. AŠI sumažina kvalifikaciją tobulinančių asmenų išlaidas švietimo medžiagai įsigyti bei išlaidas iš valstybės biudžeto, jei švietimo medžiaga perkama valstybės lėšomis¹⁴⁸. Bendradarbiaujant ir kuriant bendrus AŠI gaminami efektyvesni resursai, kadangi lėšos kūrimui išleidžiamos tos pačios, o mokomosios medžiagos sklaida daug didesnė. Tokiu būdu bendradarbiaujant ir taupant lėšas, pasiskirsčius temas galima parengi daugiau kokybiškų ir naudingų AŠI. Taip optimizuojamas medžiagos ruošimo laikas ir bendrų resursų panaudojimas.

Kadangi kiekvienas pareigūnas pasižymi individualiomis savybėmis bei individualiu kompetencijų lygiu dėl išsilavinimo, tarnybinės patirties kiekio, vykdomų pagrindinių užduočių skirtumo, savarankiškos motyvacijos ar kitų priežasčių, AŠI suteikia galimybę individualiam kvalifikacijos tobulinimui. Pareigūnas gali pasirinkti sau aktualią informaciją, neprivalo naudoti laiko jau žinomos informacijos įsisavinimui. AŠI neįpareigoja ir informacijos apdorojimo tempas, kadangi tai labai individualus dalykas. Vienu pareigūnų individualios savybės padeda greitai suprasti ir įsiminti tikslingą informaciją, kitų pareigūnų individualūs poreikiai reikalauja įdėti daugiau darbo ir pastangų, galbūt net pakartotinai išklaudyti ar perskaityti pateiktą informaciją. Integravus AŠI „bus sudarytos galimybės mokymuisi visą gyvenimą ir tęstinam profesiniam tobulėjimui.“¹⁴⁹ Aktyvesnis įvairių mokymosi praktikų bei tiesioginio ir internetinio mokymosi derinimas gali padidinti motyvaciją tobulėti ir mokymosi veiksmingumą¹⁵⁰. AŠI suteikia visas galimybes kvalifikacijos tobulinimui pagal individualius pareigūno bruožus, nereikalauja prisiderinimo prie auditorijos, nesuvaržo laiko panaudojimo informacijos įsisavinimo atžvilgiu ir skatina individualų asmenybės tobulėjimą.

Kadangi daugelis gyvenimo sferų persikelia į skaitmenizuotą erdvę dėl globalizacijos procesų, gebėjimas naudotis informacinėmis technologijomis tampa privalomas kiekvienam pasaulio gyventojui, o teisėsaugos pareigūnui tai ypač svarbu, kadangi kompiuteriai ir kiti technologiniai prietaisai yra neatsiejami vykdant pareigybes aprašyme numatytas funkcijas. Kvalifikacijos tobulinimas pasitelkiant AŠI, kurie paprastai pasiekiami per informacines technologijas, palengvina nuotolinį mokymąsi, supaprastina kvalifikacijos tobulinimo procesą,

¹⁴⁸ Europos Komisijos komunikatas „Atviresnis švietimas“, *supra note 9*.

¹⁴⁹ Udnaes, M., Titlestad, G., Johannessen, Ø. (2014). Policy Brief - Open Educational Resources in your Own Language, in your Way, LangOER consortium, http://langoer.eun.org/c/document_library/get_file?uuid=fb5641cf-5f94-4200-8bee-bcd1f0f0d547&groupId=395028

¹⁵⁰ Europos Komisijos komunikatas „Atviresnis švietimas“, *op. cit.*

pagreitina informacijos sklaidą, formuoja praktinius gebėjimus. „Technologijos suteikia galimybę padidinti švietimo veiksmingumą ir teisingumą.“¹⁵¹ AŠI ieškojimas ir naudojimas kelia kompiuterinio raštingumo lygį, ugdo ir formuoja bendrus technologijų naudojimo įgūdžius. Dėl šios priežasties AŠI naudingas ne tik kvalifikacijos kėlimui, bet ir kompiuterinio raštingumo įgūdžių tobulinimui. Kompiuterinės technologijos ir išmanieji įrenginiai leidžia modeliuoti įvairias realias situacijas, kad kvalifikaciją tobulinantis pareigūnas galėtų pagerinti savo techninius įgūdžius ir gebėjimus spręsti problemas¹⁵². Tokių modeliuotų situacijų parengimas pagal AŠI reikalavimus ir įdiegimas galėtų užtikrinti ne tik teorinių žinių įsisavinimą, bet ir praktinių įgūdžių tobulinimą.

AŠI suteikia galimybę mokomąją medžiagą pateikti interaktyviai, vizualiai ar animuotai, kas svarbu siekiant išlaikyti kvalifikaciją tobulinančio pareigūno dėmesį ir užtikrinti kokybiškesnę informacijos įsisavinimą. Kadangi AŠI gali būti pateikti įvairiausiomis formomis, tai nesuvaržo galimybės informaciją paruošti įdomiai, su vaizdinėmis priemonėmis ar kitokiomis iliustracijomis, užtikrinant susidomėjimą studijuojamu dalyku. Aktyvus susidomėjimas skatina asmeninę motyvaciją tobulinti kvalifikaciją. Sunkesnėms temoms galima panaudoti interaktyvius elementus bei savitarpio pagalbos testus, kadangi tai iš dalies padėtų įveikti mokymosi barjerus¹⁵³. Savitarpio pagalbos testai naudojami kaip priemonė pasitikrinti įgytas žinias, susisteminti ir apdoroti gautą informaciją. Testai arba egzaminai po kvalifikacijos tobulinimo proceso leidžia nustatyti ar kvalifikaciją tobulinęs pareigūnas pasiekė numatytus rezultatus. „Technologijos taip pat leidžia naudoti naujus mokymosi ir vertinimo būdus, sutelkiant dėmesį į tai, ką asmuo sugeba padaryti, o ne į tai, kiek informacijos jis įsisavino ir ar geba tą informaciją atkartoti.“¹⁵⁴ Įvertinimas egzaminavimo pagalba gali būti pagrindas išduoti kvalifikacijos tobulinimo programos baigimo pažymėjimą, įrodantį pareigūno kvalifikacijos tobulinimo faktą.

Aptariant AŠI pagrindu suformuotus kvalifikacijos tobulinimo mokymus, skatinamas kolegų bendradarbiavimas, vystomos diskusijos iškilusiais klausimais ar pastebėjimais, aptariant turinį. Diskutuojant labiau įsigilinama į temos problematiką, randami ir nustatomi bendri optimaliausi sprendimo būdai, kuriamas komunikacinis ryšys, sustiprinama galimybė užmegzti ryšius su kitų institucijų atstovais įvairiose šalyse. Bendradarbiavimo vystymas kelia tiek tarnybos, tiek visų teisėsaugos pareigūnų veiklos kokybę, kuria bendrus interesus. Šis bendradarbiavimas taip pat yra pagrindas užtikrinti AŠI mokomosios medžiagos kokybės apsaugą, kadangi suteikiama galimybė išsakyti savo nuomonę ir kontaktuoti su AŠI medžiagos

¹⁵¹ Europos Komisijos komunikatas „Atviresnis švietimas“, *supra note* 9.

¹⁵² *Ibid.*

¹⁵³ Elena Trepulė, „Atvirieji švietimo ištekliai suaugusiems“, VDU (2017): 2, <https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/asi-suaugusiems-straipsnis.pdf>

¹⁵⁴ ¹⁵⁴ Europos Komisijos komunikatas „Atviresnis švietimas“, *op. cit.*

rengėju tiesiogiai nuotoliniu būdu, siekiant aukščiausios kolektyvinės kokybės ir kiekvieno individualios gerosios praktikos integravimo.

Dar vienas AŠI privalumas – tarpvalstybinis lygiu suvienodintas mokomasis turinys kvalifikacijos tobulinimui, ko siekia CEPOL organizacija. Skirtingoms šalims pareigus AŠI tam tikra tema, galima sulyginti turinį ir parengti vieną bendrą atitinkamos temos aukščiausios kokybės AŠI, kuriuo galėtų naudotis visi teisėsaugos pareigūnai. AŠI skatina gerosios praktikos, ilgaamžės patirties bei naujausių įžvalgų dalijimąsi tarp šalių ir institucijų, todėl siekiant bendrų strateginių tikslų, labai svarbus suvienodintas teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimas. Bendras AŠI turinio rengimas ir jo naudojimas pareigūnų kvalifikacijos tobulinimui leistų suvienodinti šalių teisėsaugos institucijų vystymąsi ir pripažinimo sistemą, skirti didžiausią dėmenį aktualiausioms problemoms spręsti bendru indėliu.

AŠI panaudojimas teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimui susiduria ir su tam tikrais trūkumais. Visų pirma AŠI atvirumas teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlime yra ganėtinai ribotas, kadangi dėl užduočių vykdymo specifikos ne visa informacija gali būti atskleista ir paviešinta visuomenei. Kai kuria pilno turinio mokomąja AŠI medžiaga gali pasinaudoti nusikalstamos visuomenės atstovai nusikaltimų planavimui ir vykdymui. Pareigūnų veiksmai taptų lengvai nuspėjami, jeigu tam tikri taktiniai ar kitokie riboto naudojimo elementai būtų atviri. Pareigūno veiksmų specifika ir kompetencijos reikalauja ne tik teisinių žinių, bet ir specialaus pasirengimo, kuris nėra prieinamas paprastam piliečiui, todėl nustatant sritis, kuriose AŠI būtų tikslingai panaudoti nepakenkiant pareigūno profesinių užduočių vykdymui, reikėtų atsižvelgti į mokomųjų temų turinį.

Tiesioginio kontakto nebuvimas ir savarankiškas mokymasis sukelia tam tikrą problemą, kadangi kvalifikaciją tobulinantis pareigūnas turi įdėti daugiau savarankiško įdirbio pats išsiaiškinti ir rasti atsakymus į iškilusius klausimus. Nors taip tobulinama bendra pareigūno kompetencija, tačiau ne visi asmenys geba savarankiškai mokytis, studijuoti ir analizuoti medžiagą. AŠI sunkiai užtikrina grįžtamąjį ryšį, nes nesant tiesioginiam kontaktui, sudėtinga taikyti tradicinius mokymo ir mokymosi metodus, o AŠI ir nuotolinių mokymų integravimas vis dar yra įsitvirtinimo procese. Dėl šios priežasties reikalingas didesnis laiko tarpas naujų metodų ir įgūdžių susiformavimui.

Kvalifikacijos kėlimui panaudojant AŠI reikalingi geri kompiuterinio raštingumo įgūdžiai, nes mokomoji informacija pateikiama skaitmeniniu būdu. Nors informacinės technologijos užkariauja pasaulį ir persikelia į įvairiausias kasdienės veiklos sritis, tačiau vis dar yra nemaža pareigūnų dalis, kurių kompiuterinis raštingumas yra minimalaus lygio, užtikrinantis tik būtiniausių profesinių užduočių įvykdymą. Dėl šios priežasties manytina, kad AŠI naudojimas kvalifikacijos kėlimo procesui nebūtų tikslingas ir pakankamai efektyvus pareigūnų

auditorijai su minimaliu kompiuterinio raštingumo lygiu. Ne visose darbo vietose reikalinga skaitmeninė technika, kai kur net uždrausta tarnybos metu ja naudotis, todėl neužtikrinamos vienodos teisės darbo metu į kvalifikacijos tobulinimą su AŠI. Dėl šios priežasties skiriasi ir pareigūnų kompiuterinio raštingumo lygis.

AŠI yra ganėtinai naujas kvalifikacijos kėlimo būdas, bet AŠI pasiūla nuolat auga. Nors temų įvairovė didėja, tačiau AŠI paprastai rengiami tik populiariausiomis ir labiausiai vartojamomis kalbomis, daugiausia anglų kalba. Tai tampa apribojimu tiems pareigūnams, kurie neturi pakankamų anglų kalbos ar kitų populiarių kalbų vartojimo žinių. „Švietimo turinio ir atvirųjų išteklių naudojimą riboja sunkumai rasti adekvačių išteklių kiekvieno vartotojo specifinėms reikmėms patenkinti.“¹⁵⁵ Kalbos nemokėjimas užkerta kelią pasinaudoti tarptautiniais AŠI, be to smarkiai sumažėja temų pasirinkimo galimybė. Nors užsienio kalbų lavinimas aktyviai skatinamas Lietuvos teisėsaugos pareigūnų rate, tačiau vis dar yra pareigūnų, kurie geba suprasti ir bendrauti tik lietuvių kalba. Dėl skirtingų užsienio kalbų žinių lygio kyla sunkumas pasinaudoti tarptautiniais AŠI ir integruoti jų panaudojimą į kiekvieno teisėsaugos pareigūno kvalifikacijos tobulinimo procesą, todėl reikėtų skatinti AŠI kūrimą ne tik labiausiai vartojamomis, bet ir nacionalinėmis kalbomis.

AŠI susiduria su kvalifikacijos tobulinimo proceso, įgytų ar atnaujintų žinių kontrole. Rezultatų vertinimas ir patvirtinimas vis dar išlieka pagrindinis uždavinys AŠI integravimo procese. Kadangi pareigūnas savarankiškai studijuoja AŠI, nusiduriama su sunkumais kontroliuojant mokymosi procesą. Informacinių technologijų sprendimai leidžia nustatyti įvairiausius faktus, susijusius su laiko trukmės, prisijungimų skaičiaus užfiksavimu ir panašiais procesiniais klausimais, tačiau neleidžia užfiksuoti tikslų detalių, liudijančių savarankišką mokymąsi, kadangi kvalifikacijos tobulinimas vyksta nuotoliniu būdu. Lietuvoje imperatyvios teisės aktų normos reikalauja nustatyti pareigūno kvalifikacijos kėlimo laiko trukmę, todėl pasinaudojant AŠI, kiekvieno pareigūno užtruktas laikas yra individualus, nors studijuotas tos pačios apimties turinys. Vis dar svarstoma kaip „integruoti internetinio mokymosi praktiką į oficialias mokymo programas ir rasti būdų patvirtinti technologijomis grindžiamą neformalųjį mokymąsi ir savišvietą“¹⁵⁶, užtikrinant vienodą sertifikavimo tvarką ir pripažinimą.

AŠI naudojimas teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo procese leidžia išvengti laiko ir vietos apribojimų, optimizuoja laiko panaudojimą, užtikrina daugkartinį ir pakartotinį naudojimą, taupo lėšas, suteikia galimybes mokymuisi visą gyvenimą ir tęstinam profesiniam tobulėjimu, prisitaiko prie individualių pareigūno bruožų ir skatina asmeninę motyvaciją, tobulina kompiuterinio raštingumo įgūdžius, vysto kolegų, tarptautinį ir

¹⁵⁵ Europos Komisijos komunikatas „Atviresnis švietimas“, *supra note* 9.

¹⁵⁶ *Ibid.*

tarpinstitucinį bendradarbiavimą, užtikrina medžiagos kokybę ir suvienodina mokomosios medžiagos turinį tarptautiniu lygiu. Tačiau AŠI integravimas į teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą susiduria ir su tam tikrais trūkumais, tokiais kaip riboto atvirumo medžiagos atskleidimas visuomenei, tiesioginio kontakto nebuvimas, taikoma tik atitinkamą kompiuterinio raštingumo ir užsienio kalbų žinių lygį turintiems pareigūnams, kvalifikacijos tobulinimo proceso kontrolė, nėra bendros pažymėjimų išdavimo ir pripažinimo tvarkos.

Išanalizavus teisėsaugos pareigūno kvalifikacijos tobulinimo teisinį reguliavimą ir aktualijas, pateikiama suvestinė, apibendrinanti imperatyvių teisinių reikalavimų ir AŠI teikiamų privalumų palyginimą.

7 pav. Teisinių reikalavimų Lietuvoje ir AŠI teikiamų privalumų kvalifikacijos tobulinime palyginimas

Šis palyginimas nurodo kokią naudą AŠI teikia įgyvendinant imperatyvias teisės normas pareigūnų kvalifikacijos tobulinime.

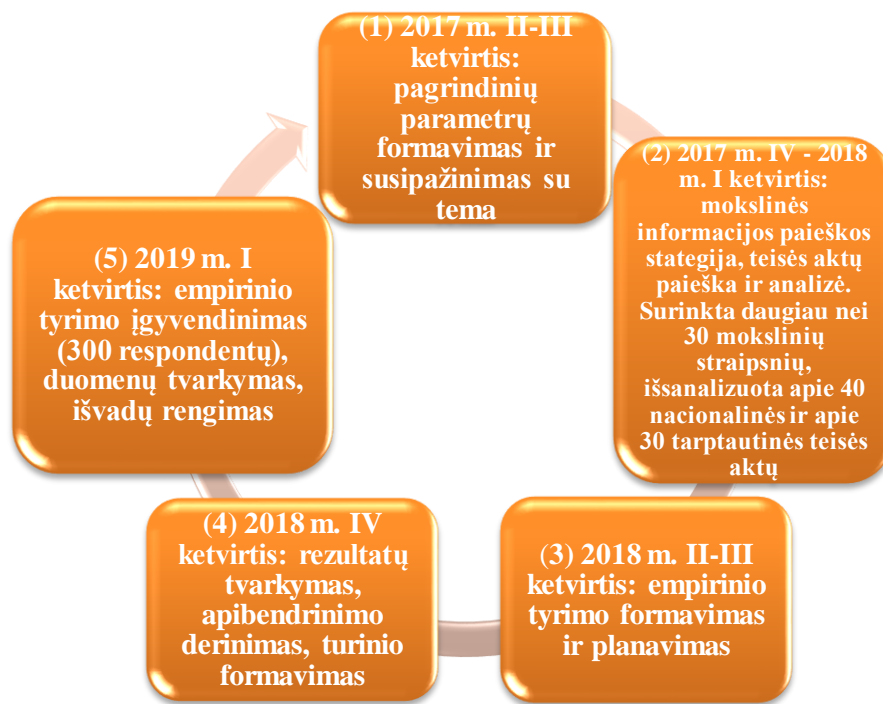
4. EMPIRINIO TYRIMO METODOLOGIJA IR REZULTATAI

4.1. Bendroji tyrimo eiga

Rašant mokslinį magistro baigiamąjį darbą labai svarbus planavimas ir tinkamas tyrimo metodų pasirinkimas. Tai sistemingas ir kryptingas nagrinėjimas, kuriam taikomas atitinkamos priemonės ir metodai, o rezultatai suteikia naujų žinių apie tiriamuosius objektus. Prieš pradėdant tyrimą, studijuota mokslinė literatūra ir teisės aktai, pagal kuriuos nustatytas tyrimo tikslas, sudarytas tyrimo planas, suformuluota tyrimo problema ir uždaviniai.

Tyrimo metu formuojant turinį naudotas įvairių šalių teisinės ir mokslinės literatūros šaltinių analizės ir loginis metodas, kurį pasitelkus išanalizuota moksliniai šaltiniai, AŠI bei teisės aktai, reglamentuojantys teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo procesą su AŠI, Europos ir Lietuvos strateginiai veiklos planai, atskirų institucijų PD, VSAT ir VST strateginiai veiklos planai. 2017-2018 m. tarnybų veiklos ataskaitų bei statistinių duomenų analizei pritaikytas lyginamasis ir statistinių duomenų analizės metodas. Loginis tyrimo metodas pasitelktas kaip loginio mąstymo procesas, siekiant sukonkretinti ir suprasti abstrakčias teisės normų nuostatas ir paaiškinimus, susijusius su pareigūnų kvalifikacijos tobulinimu. Tikslams įgyvendinti ir pasiekti pasirinktas kiekybinis empirinis duomenų rinkimas darant prielaidą, kad bus galima nustatyti tam tikrai situacijai pritaikomas tendencijas¹⁵⁷. Duomenys buvo surinkti atliekant paklausas internetu, taikant anonimiškumo principą: nustatant tik respondento lytį, amžių, išsilavinimą, darbovietę ir bendrą stažą valstybės tarnyboje. Pasinaudojus tyrimo priemone buvo sudaryta anketa, pagal kurią apklausti statutiniai pareigūnai iš PD, VSAT ir VST. Sisteminant gautus duomenis taikytas duomenų ir matematinės analizės metodas, integruojant aprašomąją turinio analizę, kurios metu suformuotos tendencijos apie teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą ir AŠI naudojimą. Apibendrinimo tyrimo metodas pasirinktas susisteminant išanalizuotą informaciją, išvadų formavimui ir pasiūlymų rengimui. 8 paveikslėlyje pateikta bendroji tyrimo eiga.

¹⁵⁷ Kardelis, *supra note* 3.

8 pav. Bendroji tyrimo eiga

Kadangi tyrimo imtis sudaryta netikimybinės atrankos būdu, gautųjų duomenų apibendrinti visai generalinei aibei negalima (tai sudaro tyrimo apribojimo šerdį), tačiau dėl didelio respondentų skaičiaus, duomenimis galima remtis tam tikrų pamatuotų išvalgų formulavimui.

4.2. Teisėsaugos pareigūnų anketinės apklausos rezultatai

Siekiant atskleisti AŠI naudojimo galimybes teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese, 2019 m. kovo – balandžio mėn. buvo atliktas tyrimas, kurio metu elektroniniu būdu buvo pateiktos anketos statutiniam pareigūnams iš 3 VRM tarnybų: PD, VSAT ir VST. Šios VRM tarnybos pasirinktos dėl didžiausio kiekio pajėgų ir tam tikrų pagrindinių vykdomų funkcijų panašumo. Apklausos atlikimo metodas yra gana patogus norint gauti greitus rezultatus iš didelio kiekio respondentų. Kiekybinio tyrimo tikslas – apskaičiuoti duomenis ir pagal gautus rezultatus suformuoti tendencijas, nustatant AŠI integraciją į teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo procesą. Pasirinktas patogiosios atrankos būdas, atrenkat patogiausius generalinės aibės vienetus¹⁵⁸. Anketos pavyzdys pateikiamas prieduose.

Iš 300 PD, VSAT ir VST apklaustų pareigūnų dominuoja vyrai – 192 respondentai, ir 108 moterys. Nustatytas vidutinis amžius – 39 m. Apklausoje dalyvavo 92 policijos, 84 viešojo

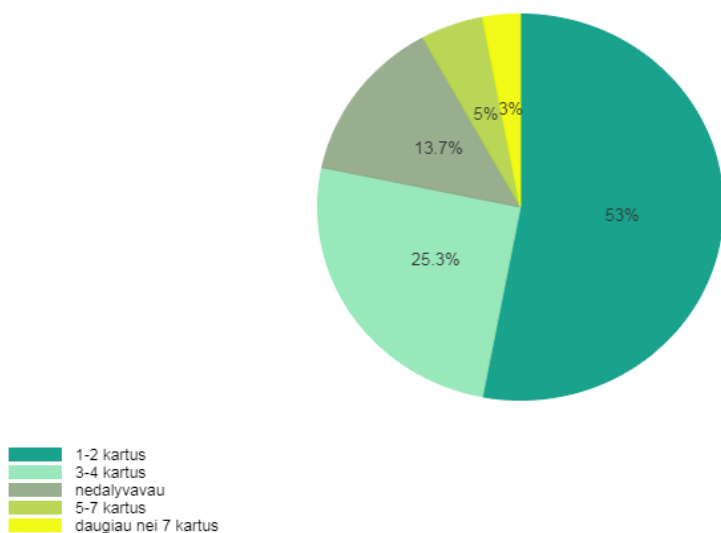
¹⁵⁸ Bronislovas Bitinas, Liudmila Rupšienė, Vilma Žydžiūnaitė, Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams (Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija, 2008), 101.

saugumo ir 124 pasienio pareigūnai. Bendras vidaus tarnybos stažo vidurkis – 15,7 m. Pareigūnų darbo stažo skalė apima nuo jaunų pareigūnų, taraujančių pirmus metus, iki 32 m. bendro stažo vidaus tarnyboje turinčių pareigūnų. Apklausoje dalyvavo pareigūnai iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Marijampolės, Alytaus, Tauragės, Telšių ir Utenos apskričių. Išsilavinimas apima nuo profesinės kvalifikacijos iki magistro laipsnio.

4.3. Anketinės apklausos rezultatai ir jų interpretacija AŠI panaudojimo aspektu

Daugiausiai respondentų nurodė, kad kvalifikacijos tobulinime dalyvavo 1-2 kartus, o ketvirtadalis 3-4 kartus, tačiau santykinai maža dalis kvalifikacijos tobulinime nedalyvavo visai, kas pažeidžia imperatyvų reikalavimą, kad „pareigūnų kvalifikacija turi būti tobulinama ne rečiau kaip kartą per kalendorinius metus.“¹⁵⁹

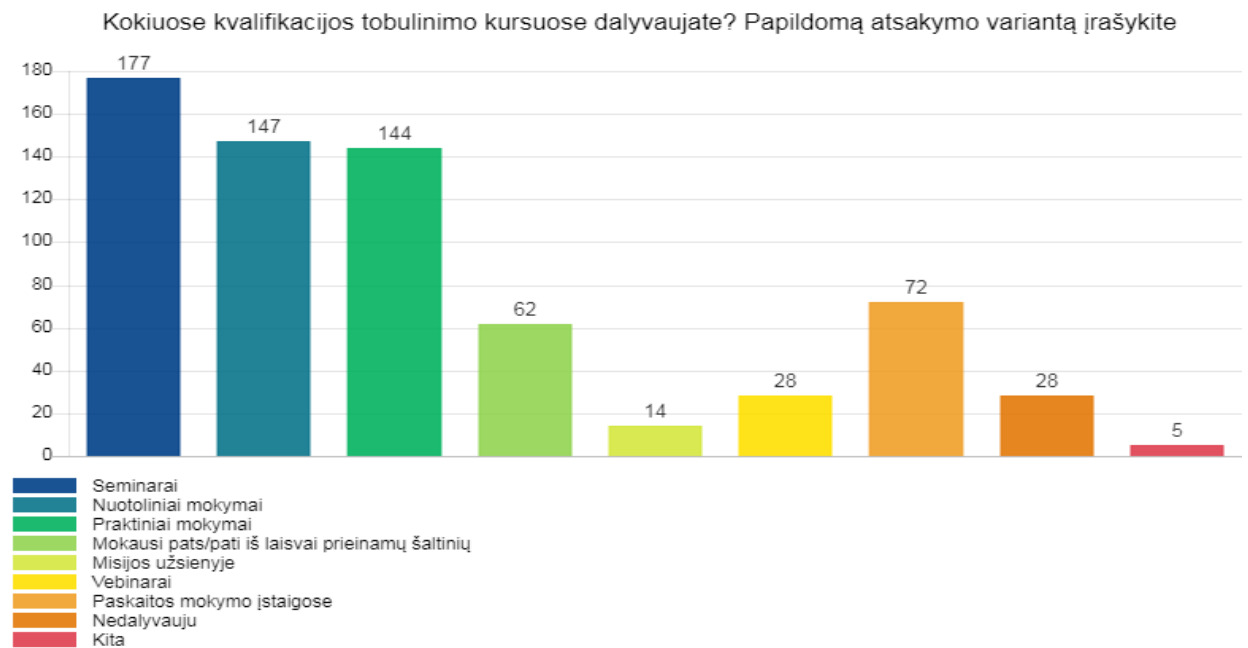
Kiek kartų 2018 metais dalyvavote kvalifikacijos tobulinimo kursuose?

9 pav. Dalyvavimo kvalifikacijos tobulinimo kursuose statistika

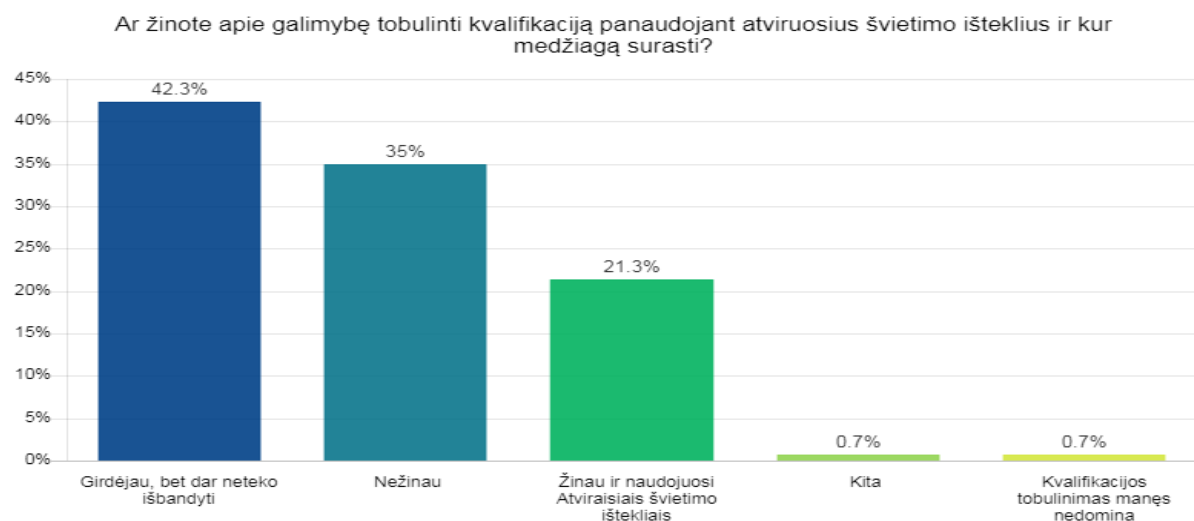
Populiariausia kvalifikacijos tobulinimo forma – seminarai, kuriuose dalyvavo daugiau nei pusė respondentų. Nustatyta, kad nuotolinis pareigūnų kvalifikacijos kėlimas yra antra pagal populiarumą forma. Pareigūnai nurodė papildomai, kad dalyvavo tarptautiniuose seminaruose.

¹⁵⁹ „Dėl pareigūnų parengimo veikti situacijomis, susijusiomis su psichinės, fizinės prievartos, šaunamojo ginklo ar sprogmenų naudojimu, ir jų sugebėjimo veikti tokiomis situacijomis tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, *supra* note 108: 7 p.

10 pav. Kvalifikacijos tobulinimo formos

Pasiteiravus, kas galėtų paskatinti pareigūnus tobulinti asmeninę kvalifikaciją, populiariausi atsakymai buvo mokymasis patogiu laiku (209 respondentai), mokymasis darbo metu (207 respondentai) ir mokomoji medžiaga lietuvių kalba (203 respondentai). Trečias pagal pasirinkimą buvo atsakymas – nemokami mokymosi šaltiniai (196 respondentai). Kvalifikacijos tobulinimą paskatintų ir aktualios mokomosios medžiagos lengvas suradimas, daugiau informacijos apie aktualius mokymus, didesnis tiesioginių vadovų motyvavimas, mokymasis panaudojant informacines technologijas. Tiesioginis kontaktas su mokytoju, pažymėjimas, liudijantis apie baigtą programą ir mažesnis darbo krūvis tik iš dalies paskatintų pareigūnus.

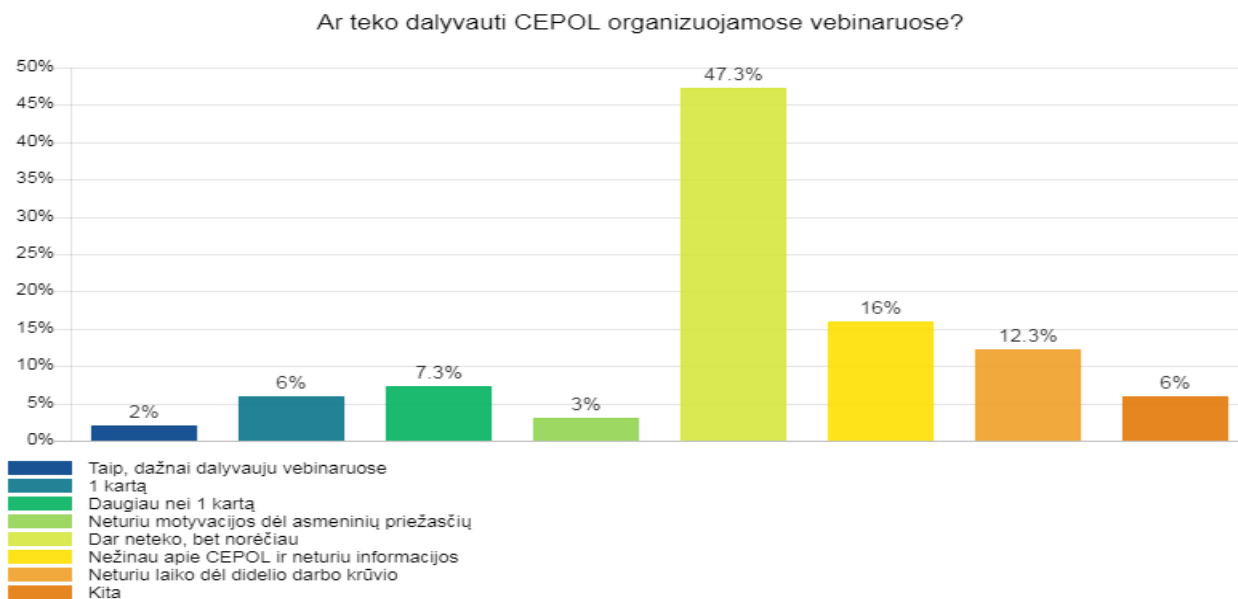
11 pav. Pareigūnų žinios apie AŠI

Siekiant išsiaiškinti ar pareigūnai turi pakankamai žinių apie AŠI, buvo nustatyta, kad beveik pusė respondentų yra susipažinę su AŠI sąvoka, tačiau dar jais nesinaudojo. 105 pareigūnai nurodė, kad apie AŠI žinių neturi.

44 % apklaustų pareigūnų nurodė, kad turi gana gerus kompiuterinio raštingumo gebėjimus, 39 % - labai gerus, o 17 % geba tik tiek, kiek reikalauja pagrindinės užduotys. 3 pareigūnai nurodė blogas kompiuterinio raštingumo žinias.

200 pareigūnų pasirinko atsakymą, kad AŠI yra naudingi ir nurodė, kad jų kvalifikacija gali būti tobulinam panaudojant AŠI. 85 % respondentų domina su darbu susijusios naujienos mokslo srityje, kurios gali būti pateikiamos kaip AŠI. 63 % pareigūnų patogu mokytis iš skaitmeninių išteklių, o 40 % reikalingas tiesioginis kontaktas su dėstytoju. Suteikiant galimybę tobulinti kvalifikaciją nuotoliniu būdu ir nemokamai, 135 pareigūnai skirtų tam daugiau laisvalaikio.

Siekiant nustatyti tarptautinių organizacijų žinomumo lygį, pareigūnams buvo pateikti 3 organizacijų logotipai. FRONTEX tapo labiausiai žinoma organizacija (88 % respondentų). CEPOL veikla žinoma 74 % apklaustųjų, o EUROGENDFOR organizacija geriausiai žinoma VST pareigūnams.

12 pav. Pareigūnų dalyvavimo CEPOL vebinaruose statistika

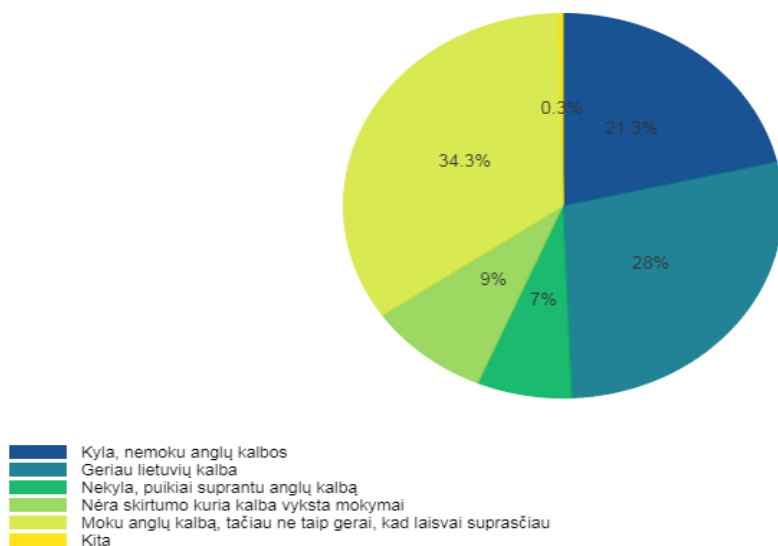
Nustatant pareigūnų susidomėjimą CEPOL organizacijos veikla su AŠI integravimu į vebinarus, siekta išsiaiškinti ar PD, VSAT ir VST pareigūnams teko dalyvauti nuotoliniuose vebinaruose. Populiariausias atsakymas nurodytas, kad vebinaruose nedalyvavo, tačiau norėtų. Tik maža dalis susipažino su CEPOL organizuojamais nuotoliais kvalifikacijos tobulinimo vebinariais. Tačiau dalyviai įvertino, kad mokomosios medžiagos išsamumas, temų aktualumas, naujų žinių

pritaikymas kasdieninėje veikloje, nuotoliniu būdu pateiktos informacijos įsisavinimas bei dėstytojų kompetencija yra gera, nurodė labai gerą sertifikavimą.

CEPOL 2018 m. ataskaitoje apie Lietuvos teisėsaugos pareigūnų aktyvumą vebinaruose šiek tiek skiriasi nuo respondentų statistikos. Lietuvos teisėsaugos pareigūnai patenka į aktyviausiai CEPOL vebinaruose dalyvaujančių šalių sąrašą. Jį sudaro 10 šalių: Graikija, Portugalija, Lenkija, Rumunija, Lietuva, Italija, Vokietija, Latvija, Švedija ir Ispanija. Graikijos teisėsaugos pareigūnai 2018 m. vebinaruose dalyvavo daugiau kaip 6500 kartų, šios šalies aktyvumas didžiausias. Lietuva užima 5 vietą, 98 vebinaruose pareigūnai dalyvavo ir kvalifikaciją tobulino 635 kartus, nors buvo užsiregistravę 919 kartus. Didžiausią dalį dalyvių, 65,7% sudarė PD pareigūnai, 5,8% VSAT pareigūnai ir 17,9% kiti teisėsaugos srityje dirbantys pareigūnai ir darbuotojai, įskaitant ir VST (dalyvauta 73 kartus). Lietuvos pareigūnų didžiausias aktyvumas pastebėtas mokesčių vengimo, akcizo mokesčių taikymo, valstybės sienos priežiūros, vaikų seksualinio išnaudojimo, virtualios valiutos, kovos su terorizmu, kibernetinių išpuolių kvalifikacijos tobulinimo vebinaruose.

Mokymasis anglų kalba buvo įvertintas gerai, tačiau lygiai tokia pati dalis pareigūnų nurodė, kad neturi nuomonės dėl kvalifikacijos tobulinimo anglų kalba.

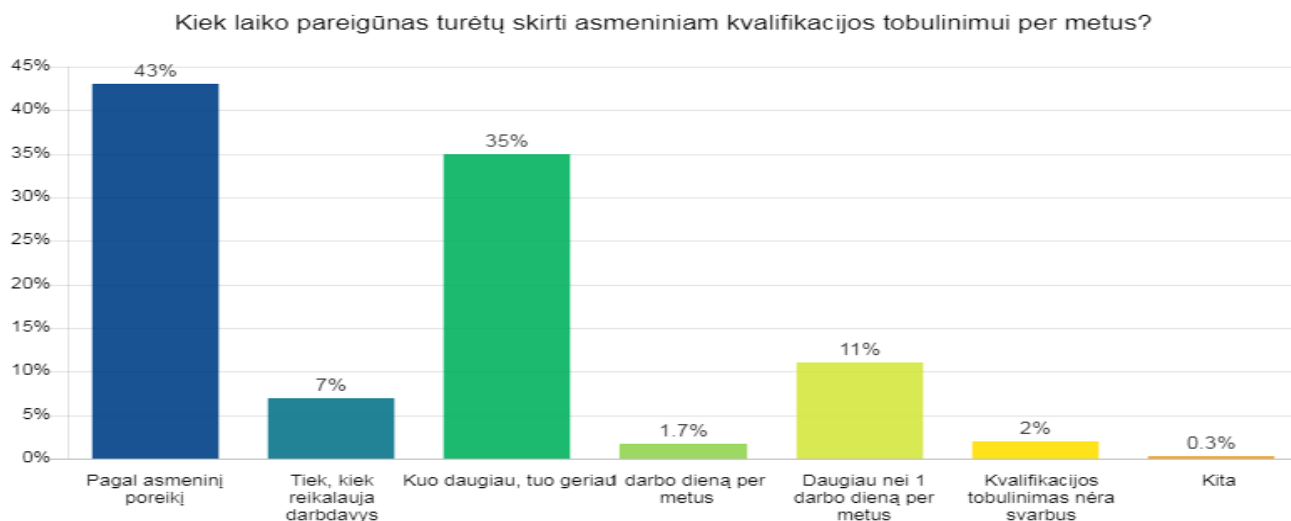
Ar kyla problemų dėl mokomosios medžiagos įsisavinimo anglų kalba?

13 pav. Kvalifikacijos tobulinimo anglų kalba vertinimas

Didžioji dalis nurodė, kad turi atitinkamą anglų kalbos žinių lygį, tačiau laisvai suprasti negali, o 64 respondentai nemoka anglų kalbos. Tik 21 pareigūnas kalbą moka puikiai, todėl laisvai gali naudotis AŠI ir anglų kalba. O kvalifikacijos tobulinimą lietuvių kalba geriau rinkęsi 84 pareigūnai.

Kvalifikacijos tobulinime, didžiausiai daliai pareigūnų svarbiausias temos aktualumas, informacijos kokybiškumas, lengvai įsisavinama informacija, patogus laikas ir vieta. Mažiau svarbus praktinis mokymas, nemokamas kvalifikacijos tobulinimas ir baigimo pažymėjimų išdavimas. Tačiau visi šie dalykai nurodyti kaip svarbūs.

14 pav. Respondentų nuomonė apie kvalifikacijos tobulinimo svarbą

Siekiant sužinoti statutinių pareigūnų individualią nuomonę, kiek laiko reikėtų skirti kvalifikacijos tobulinimui per metus, didžioji dalis respondentų nurodė, kad reikia vadovautis asmeniniu poreikiu. Antras pagal populiarumą atsakymas – skirti kiek įmanoma daugiau laiko.

Atlikus apklausą nustatyta, kad beveik $\frac{3}{4}$ apklaustų statutinių pareigūnų nežino imperatyvių teisės aktų nuostatų, kiek mažiausiai laiko pareigūnas privalomai 5 metų laikotarpyje turi tobulinti kvalifikaciją (227 respondentai). Tie, kurie pažymėjo žinantys reikalavimą, dažniausiai nenurodė laiko trukmės arba nurodė neteisingai. Tik 9 pareigūnai nurodė teisingą reikalavimą – 40 ak. val.

Apibendrinat atliktą PD, VSAT ir VST statutinių pareigūnų tyrimą, galima nustatyti tendenciją, kad didžioji dalis apklaustų pareigūnų dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo procese įvairiomis formomis, žino apie kvalifikacijos tobulinimą pasinaudojant AŠI bei mano, kad AŠI yra naudingi ir gali būti panaudoti kvalifikacijos tobulinimui, netgi kvalifikacijos tobulinimui su AŠI skirtu daugiau laisvalaikio, tačiau dar niekada jais nesinaudojo. AŠI populiarumą paskatintų didesnis informavimas apie aktualius mokymus ir tiesioginių vadovų motyvavimas, AŠI lietuvių kalba, mokymasis patogiu laiku ir darbo metu. Nuotolinius mokymus pareigūnai vertina gerai, nereikalauja tiesioginio kontakto su dėstytoju, dauguma pareigūnų savo kompiuterinio raštingumo lygį vertina gerai arba labai gerai. Pastebima tendencija, kad respondentai linkę

kvalifikaciją tobulinti lietuvių kalba, nes anglų kalbos lygis yra ganėtinai mažas, tačiau apie galimybę kvalifikaciją tobulinti CEPOL rengiamuose vebinaruose žino, nors aktyvumas neišreikštas didelis. Nustatyta, kad labai maža dalis pareigūnų žino apie imperatyvųjį teisinį reikalavimą kvalifikaciją tobulinti ne mažiau negu 40 ak. val. 5 m. laikotarpyje.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atlikus atvirųjų mokymosi išteklių naudojimo tyrimą teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese, daromos šios **išvados**:

1. kadangi vis dar nėra prieita vieningos nuomonės ir nustatyta konkreti bei informatyvi AŠI sąvoka, o Lietuvos Respublikos teisės aktuose visai nėra reglamentuota, atlikus tarptautinių ir nacionalinių teisės aktų, mokslinės literatūros ir straipsnių analizę, susisteminius imperatyvius reikalavimus ir rekomendacijas, nustatyta, kad plačiaja prasme **atvirieji švietimo ištekliai** – tai skaitmeninė, įvairių formų nemokama mokymo ir mokymosi medžiaga, paskelbta ir prieinama viešai arba pagal atvirojo naudojimo licenciją, kurią galima papildyti, atnaujinti ir dalintis nekomerciniais tikslais bei pritaikyti specialioms besimokančiojo asmens reikmėms, skirta kvalifikacijos kėlimui ir tobulinimui, po mokymų išduodant baigimo pažymėjimą;
2. profesinių užduočių kaita šiandieniniame pasaulyje reikalauja nuolatinio ir sistemingo teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo nepaisant finansavimo dydžio, todėl AŠI, kaip santykinai ekonomišką būdą yra priimtinas, nes sumažinami mokomosios medžiagos rengimo, transportavimo į mokymų vietą bei kvalifikacijos tobulinimo renginio organizavimo kaštai ir užtikrinamas didelis pasiekiamumas. Tikslinga vykdyti sistemingą teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą su AŠI ir rasti naujausius būdus proceso efektyvinimui atsižvelgiant į modernėjantį nusikalstamumą, kadangi pareigūnų specialiųjų kompetencijų ir kvalifikacijos tobulinimo kiekis kasdien auga, nes lygiaverčiai kovai reikalingi skaitmeninėmis kompetencijomis pasižymintys, išsilavinę, nuolat kvalifikaciją keliantys, naujovėmis besidomintys, specialiai paruošti teisėsaugos pareigūnai, kurių kvalifikacijos tobulinimą palengvina AŠI. Galima teigti, kad besikeičiantis nusikaltimų pobūdis įpareigoja teisėsaugos pareigūnus tobulėti kartu su nusikaltėliais. Sparti informacinių technologijų raida lemia elektroninių nusikaltimų didėjimą ir jų pavojingumo lygį, todėl pareigūnų kasdienės užduotys pasižymi specialiosiomis kompetencijomis ir aukšto lygio gebėjimais, tačiau pastebima, kad specialistų yra per mažai, lyginant su augančiu elektroninių nusikaltimų skaičiumi, todėl būtina ruošti ir mokyti naujus pareigūnus pasitelkiant naujausius būdus, inovatyviausias priemones ir esant galimybei, suderinus su profesinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis bei kitais aspektais, integruoti AŠI į tokių pareigūnų rengimą, o esamiems pareigūnams nuolat ir sistemingai gilinti žinias kvalifikacijos tobulinimo būdu su AŠI;
3. statutinių pareigūnų nuolatinio pasirengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos reglamentuojamos imperatyvaus ir rekomendacinio pobūdžio teisės aktais valstybės mastu, ministro įsakymais ir atskirų tarnybų vadovų įsakymais, kurie nustato įpareigojimus ir rekomendacijas tobulinti kvalifikaciją, bendrą proceso tvarką, nuotolinių mokymų integraciją,

tačiau numatytas reglamentavimas išlieka minimalaus būtinumo, o AŠI integracija galima tik tiek, kiek neprieštarauja teisės aktų reikalavimas. Nustatyta, kad Lietuvoje kol kas dar nėra pažangios statutinių pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos ir infrastruktūros. Vidaus tarnybos statute reglamentuojama nuolat tobulinti pareigūnų kvalifikaciją ir imperatyviai nurodoma, kad 5 metų laikotarpyje statutinių pareigūnų kvalifikacija turi būti tobulinama ne mažiau kaip 40 ak. val. nenurodant konkretaus būdo, tarp jų ir AŠI, o kiekvienas pareigūnas, kuris tarnybą vykdo ginkluotas, kvalifikaciją turi tobulinti ne rečiau kaip kartą per kalendorinius metus renginiuose arba nuotoliniu būdu. Nustatytas imperatyvus reikalavimas, kad pareigūno kvalifikacija gali būti tobulinama savišvietos būdu, prie kurio efektyviai gali prisidėti AŠI, tačiau detalesnio nuotolinių mokymų ir AŠI panaudojimo reglamentavimo Lietuvoje nėra. PD, VSAT ir VST vadų įsakymai papildomų reikalavimų kvalifikacijos tobulinimui nereglamentuoja, tačiau PD ir VSAT aktyviai integruoja AŠI pasitelkiant nuotolinių mokymų aplinką, o VST nuotolinių mokymų aplinkos neturi, todėl nesudaro galimybės AŠI integracijai, tačiau visos tarnybos rekomenduoja savarankišką kvalifikacijos tobulinimą, naudojantis tarptautinių organizacijų sukurtais AŠI. Darytina išvada, kad teisinis reglamentavimas nėra pakankamas, kadangi nedetalizuoja AŠI panaudojimo ir integracijos teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinime;

4. atlikus PD, VSAT ir VST pareigūnų empirinį tyrimą stebima tendencija, kad pareigūnai noriai ir aktyviai dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo procese įvairiomis formomis, tačiau nežino imperatyvaus reikalavimo ir teisės tobulinti kvalifikaciją:

- 4.1. nustatyta, kad dauguma respondentų vykdo imperatyvius teisinius reikalavimus tobulinti kvalifikaciją, tačiau santykinai maža dalis pareigūnų kvalifikacijos tobulinime nedalyvavo visai, kas pažeidžia imperatyvų reikalavimą, kad pareigūnų kvalifikacija turi būti tobulinama ne rečiau kaip kartą per kalendorinius metus. Nustatyta, kad nuotolinis pareigūnų kvalifikacijos kėlimas su galima AŠI integracija yra antra pagal populiarumą forma, taip pat daugumą respondentų domina su darbu susijusios naujienos mokslo srityje, kurios gali būti pateikiamos kaip AŠI;

- 4.2. respondentų nuomone, kvalifikacijos tobulinimą paskatintų mokymasis patogiu laiku, darbo metu, mokomoji medžiaga lietuvių kalba, nemokami mokymosi šaltiniai, aktualios medžiagos lengvas suradimas, daugiau informacijos apie aktualius mokymus, mokymasis panaudojant informacines technologijas, todėl AŠI integracija efektyviai prisidėtų prie teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo skatinimo. Stebima tendencija, kad pareigūnai linkę kvalifikaciją tobulinti lietuvių kalba, nes anglų kalbos lygis yra ganėtinai žemas, tačiau respondentai aktyviai rūpinasi savišvieta, savarankiškai tobulina kvalifikaciją, savo iniciatyva dalyvauja CEPOL rengiamuose vebinaruose, o Lietuvos

teisėsaugos pareigūnai patenka į aktyviausiai CEPOL vebinaruose dalyvaujančių šalių sąrašą;

4.3. respondentai yra susipažinę su AŠI ir mano, kad AŠI integracija yra naudinga, netgi kvalifikacijos tobulinimui su AŠI skirtų daugiau laisvalaikio, tačiau dauguma dar niekada jais nesinaudojo. Didžioji dalis respondentų nurodė, kad kvalifikacijos tobulinimo kiekis ir laiko apimtis turėtų būti nustatoma atsižvelgiant į individualų asmeninį poreikį, todėl AŠI yra tinkamiausias būdas skatinant savarankišką, individualų ir nuolatinį pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą;

4.4. nustatyta, kad labai maža dalis pareigūnų žino apie imperatyvųjį teisinį reikalavimą kvalifikaciją tobulinti ne mažiau negu 40 ak. val. 5 m. laikotarpyje, todėl darytina išvada, kad pareigūnams trūksta žinių apie vieną svarbiausių savo prievolių ir teisių tobulinti kvalifikaciją.

Atsižvelgiant į atliktą tyrimą ir išdėstytas išvadas, teikiami šie **pasiūlymai**, susiję su teisinio reguliavimo tikslinimu:

1. siūlytina į vidaus reikalų ministro teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo tvarką įtraukti atvirųjų mokymosi išteklių sąvoką, siekiant užtikrinti AŠI integraciją ir naudojimą pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese, ją išdėstant taip: atvirieji švietimo ištekliai – tai skaitmeninė, įvairių formų nemokama mokymo ir mokymosi medžiaga, paskelbta ir prieinama viešai arba pagal atvirojo naudojimo licenciją, kurią galima papildyti, atnaujinti ir dalintis bei pritaikyti specialioms besimokančiojo pareigūno reikmėms, skirta kvalifikacijos kėlimui ir tobulinimui, po mokymų atsakingai institucijai išduodant baigimo pažymėjimą;
2. siekiant užtikrinti AŠI autorių teises ir išvengi pažeidimų dėl neteisingo naudojimo pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese, siūlytina suvienodinti arba diskutuoti apie suvienodinimo galimybes bei teisės aktų taikymo skirtumus Europos mastu ir nustatyti vieną atvirųjų licencijų tipą, kurio reikalavimai būtų taikomi visiems AŠI, kadangi dabartinių atvirųjų licencijų tipų atskyrimas ir ženklintas kelia teisinio saugumo pavojų dėl nekonkretumo ir gausos, o imperatyvaus pobūdžio teisinis reguliavimas yra per mažas, tai reiškia, kad visos šalys narės AŠI turėtų taikyti standartinę Kūrybinių bendrijų licenciją visai AŠI medžiagai, kuri finansuojama ES ar valstybių narių lėšomis. Suvienodintas AŠI ženklintas užtikrins autorių teisių apsaugą ir informuos vartotoją apie tokios medžiagos naudojimo galimybes;
3. kadangi susiduriama su teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo pripažinimu panaudojant AŠI, nors informacinės technologijos smarkiai išpopuliarėjo, o empirinio tyrimo respondentai patvirtino AŠI prasmingumą savo kvalifikacijos tobulinime, tampa akivaizdu, jog būtina svarstyti apie AŠI pobūdžio kvalifikacijos tobulinimo teisinio reguliavimo

sutvarkymą randant galimybių ir sureglamentuojant jo įskaitymą į šiaudien galiojančias teisės saugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo teisinges schemas;

4. VST reglamentuoja savarankišką mokymąsi, skatina pareigūnų savišvietą, tačiau nereglamentuoja kvalifikacijos tobulinimo nuotoliniu būdu, todėl siūlytina atnaujinti mokymo tvarką sudarant galimybę pareigūnams klasifikaciją tobulinti nuotoliniu būdu integruojant informacinių technologijų ir AŠI panaudojimą, taip optimizuojant vidinį pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo procesą.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Atkins, Daniel E, John Seely Brown Allen L. Hammond. „*A Review of the Open Educational Resources (OER) Movement: Achievements, Challenges, and New Opportunities*“. Žiūrėta 2019 vasario 18 d. <https://oerknowledgecloud.org/sites/oerknowledgecloud.org/files/ReviewoftheOERMovement.pdf>
2. Bitinas, Bronislovas, Liudmila Rupšienė, Vilma Žydžiūnaitė. Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Klaipėda: Socialinių mokslų kolegija, 2008.
3. *Creative commons* ne pelno siekianti organizacija JAV. Žiūrėta 2019 kovo 3 d. <https://creativecommons.org/>
4. *Decision of the Management Board 32/2018/MB on the CEPOL single programming document 2019-2021 adopted by the Management Board On 14 December 2018*. Žiūrėta 2019 balandžio 2 d. <https://www.cepola.europa.eu/sites/default/files/32-2018-MB.pdf>
5. *European Gendarmerie Force – EUROGENDFOR*. Žiūrėta 2019 kovo 10 d. <http://www.eurogendfor.org/organisation/what-is-eurogendfor>
6. *European Union Agency for Law Enforcement Training CEPOL*. Žiūrėta 2019 vasario 9 d. <https://www.cepola.europa.eu/>
7. Europolo strategija 2020+. Žiūrėta 2018 gruodžio 13 d., https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/europol_strategy_2020.pdf
8. Europos komisijos komunikatas Europos parlamentui, tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Atviresnis švietimas: visiems prieinamas novatoriškas mokymas(is) naudojantis naujomis technologijomis ir atviraisiais švietimo ištekliais.“ Nr. 52013DC0654. Europos Sąjungos oficialus leidinys. Žiūrėta 2019 kovo 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52013DC0654>
9. Europos parlamento ir tarybos 2001 m. gegužės 22 d. direktyva Nr. 2001/29/EB „Dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo.“ Europos Sąjungos oficialus leidinys. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001L0029&from=LT>
10. Europos parlamento ir tarybos 2014 m. balandžio 3 d. direktyva „Dėl Europos tyrimo orderio baudžiamosiose bylose.“ Nr. 2014/41/ES. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0041&from=LT>
11. Europos parlamento ir tarybos 2015 m. lapkričio 25 d. reglamentas Nr. 2015/2219 „Dėl Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūros (CEPOL) ir kuriuo pakeičiamas ir panaikinamas Tarybos sprendimas 2005/681/TVR.“ EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R2219&from=EN>
12. Europos policijos biuras – Europol. Žiūrėta 2019 kovo 10 d. <https://www.europol.europa.eu/about-europol>
13. Europos Sąjungos sutartis suvestinė redakcija. 1997 m. Nr. 11997M/TXT. CELEX. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:11997M/TXT>
14. Europos Sąjungos tarybos 2002 m. birželio 13 d. pamatinis sprendimas „Dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos.“ Nr. 2002/584/TVR. Specialusis leidimas. http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=34199&p_query=&p_tr2=2

15. Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūra – CEPOL. Žiūrėta 2019 kovo 10 d. <https://www.cepol.europa.eu/who-we-are/european-union-agency-law-enforcement-training/about-us>
16. Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra – FRONTEX. Žiūrėta 2019 kovo 10 d. <https://frontex.europa.eu/about-frontex/foreword/>
17. Europos tarybos 2001 m. lapkričio 23 d. konvencija „Dėl elektroninių nusikaltimų.“ Valstybės žinios. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.228195>
18. Europos vadovų taryba ir Europos Sąjungos taryba „Strateginės gairės teisingumo ir vidaus reikalų srityje.“ Žiūrėta 2019 kovo 30 d. <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/strategic-guidelines-jha/>
19. Goranin, Nikolaj, ir Dalius Mažeika. Nusikaltimai elektroninėje erdvėje ir jų tyrimo metodikos. TEV, 2011. http://www.esparama.lt/documents/10157/490675/Nusikaltimai_el_ektronineje_erdveje_ir_ju_tyrimo_metodikos.pdf
20. Hylen, Jan. „Open Educational Resources: Opportunities and Challenges“. Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos švietimo tyrimų ir inovacijų centras. <http://www.oecd.org/education/cei/37351085.pdf>
21. Internetinio organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimo 2018 m. ataskaita „Internet organised crime threat assessment (IOCTA)“. Žiūrėta 2019 kovo 14 d. www.europol.europa.eu
22. Jungtinių tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą. 2002 m. gegužės 22 d. Nr. 51-1933. Valstybės žinios. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.166679?jfwid=-ol1rvqec1>
23. Jungtinių tautų organizacijos oficiali internetinė svetainė. <http://www.un.org/en/sections/what-we-do/maintain-international-peace-and-security/>
24. Kardelis, Kęstutis. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2016.
25. Lietuvos kriminalinės policijos biuras „Tarptautinės operacijos“. Žiūrėta 2019 kovo 9 d. <http://lkpb.policija.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/tarptautines-operacijos>
26. Lietuvos policijos departamentas „Tarptautinis bendradarbiavimas“. Žiūrėta 2019 kovo 9 d. <https://policija.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/musu-partneriai/valstybes>
27. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2009 m. lapkričio 16 d. įsakymas Nr. 5-V-812 „Dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. liepos 20 d. įsakymo Nr. 5-V-495 „Dėl policijos sistemos personalo kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo.“ TAR http://lpm.policija.lrv.lt/uploads/lpm.policija/documents/files/veiklos-sritys/kvalifikacijos-tobulinimas/policijos_sistemos_personalo_kvalifikacijos_tobulinimo_taisykles.doc
28. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2016 m. lapkričio 30 d. įsakymas Nr. 1190 „Dėl policijos įstaigų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo.“ TAR. <http://lpm.policija.lrv.lt/uploads/lpm.policija/documents/files/Kvalifikacijos%20tobulinimo%20taisykl%C4%97s.pdf>
29. Lietuvos policijos mokyklos 2018 metų veiklos ataskaita. Žiūrėta 2019 kovo 27 d. <http://lpm.policija.lrv.lt/uploads/lpm.policija/documents/files/2018%2Bm%2Bveiklos%2Bataskaita.odt.pdf>
30. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. 2015 m. birželio 25 d. Nr. XII-1869. TAR. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4ebe66c0262311e5bf92d6af3f6a2e8b/asr>

31. Lietuvos respublikos asmenų delegavimo į tarptautines ir Europos Sąjungos institucijas ar užsienio valstybių institucijas įstatymas. 2007 m. liepos 4 d. Nr. X-1262. Valstybės žinios. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.302006/AardiGkGVQ>
32. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas. 2003 m. kovo 21 d. Nr. 28-1125. Valstybės žinios. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.207019>
33. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. 2000 m. rugsėjo 26 d. Nr. VIII-1968. Valstybės žinios. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2B866DFF7D43/asr>
34. Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymas. 2014 m. gruodžio 11 d. Nr. XII-1428. TAR. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/f6958c2085dd11e495dc9901227533ee/aWQzaxBVgy>
35. Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos oficialios svetainės informacija, „Autorių teisės“. Žiūrėta 2019 sausio 12 d. <https://lrkm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/autoriu-teises>
36. Lietuvos Respublikos policijos įstatymas. 2000 m. spalio 17 d. Nr. VIII-2048. Valstybės žinios. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.111665/kUzjDBCwJl>
37. Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. gruodžio 1 d. įsakymas Nr. V-960 „Dėl Lietuvos mokslo ir studijų informacinės infrastruktūros plėtros 2017–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo.“ TAR. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/be0082f0d93811e782d4fd2c44cc67af?jfwid=a82o5dlef>
38. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos valstybės sienos apsaugos tarnybos 2016 metų veiklos ataskaita. Žiūrėta 2019 kovo 28 d. <http://www.pasienietis.lt/admin/spaw2/uploads/files/2017%20metai/dokumentai%20darbuotojams/20170109%20Ataskaita%20%202016%20%20PM.pdf>
39. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. 1V-72 „Dėl priėmimo į vidaus tarnybą, vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašo patvirtinimo.“ TAR. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/88bdf280cc8311e5a141fec4d43d786/PcAfkxvBDA>
40. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui pavestų valdymo sričių 2019–2021 metų strateginis veiklos planas. 2019 m. vasario 6 d. Nr. 1V-126. TAR. https://vrm.lrv.lt/uploads/vrm/documents/files/000VRM_SVP_2019-2021_paskelbti_1V_126.docx
41. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymas. 2018 m. birželio 29 d. Nr. XIII-1381. TAR. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fae39102834511e89188e16a6495e98c/CsrnBFsosw>
42. Lietuvos Respublikos viešojo saugumo tarnyba „Tarptautinis bendradarbiavimas.“ Žiūrėta 2019 kovo 25 d. <http://vstarnyba.lrv.lt/lt/apie-tarnyba/bendradarbiavimas>
43. Lietuvos Respublikos viešojo saugumo tarnybos įstatymas. 2006 m. rugsėjo 19 d. Nr. X-813. Valstybės žinios. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.283038/EBTadzQAMt>
44. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2016 m. lapkričio 30 d. nutarimas Nr. Nr. 1190 „Dėl pareigūnų parengimo veikti situacijomis, susijusiomis su psichinės, fizinės prievartos, šaunamojo ginklo ar sprogmenų naudojimu, ir jų sugebėjimo veikti tokiomis situacijomis tikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo.“ TAR. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/7e9de221b88b11e6a3e9de0fc8d85cd8/UHPpqsbMZR>

45. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2018 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas Nr. 818 „Dėl nacionalinės kibernetinio saugumo strategijos patvirtinimo.“ TAR. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/94365031a53411e8aa33fe8f0fea665f?jfwid=dg8d31595>
46. Novikovas, Andrius. „Tarptautiniai teisiniai policijos veiklos pagrindai.“ Iš Bendruomenės teisėtvarkos mokymo Lietuvoje poreikiai, Alvydas Šakočius, Algirdas Kestenis, Vidmantas Mečkauskas, Linas Norvilas, Andrius Novikovas, 17. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2000.
47. Pasieniečių mokykla „Apie kvalifikacijos tobulinimą.“ Žiūrėta 2019 kovo 28 d. <http://www.pasienietis.lt/?p=68&lng=lt#men>
48. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2019–2021 metų strateginis veiklos planas. 2019 m. vasario 6 d., Nr. 1V-126. https://policija.lrv.lt/uploads/policija/documents/files/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/PD%20SVP%202019-2021%20m_%20PATVIRTINTAS%20VRM.pdf
49. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2018 m. sausio 19 d. pažyma Nr. 5-IL-545 „Dėl policijos veiklos.“ <https://policija.lrv.lt/uploads/policija/documents/files/administracine-informacija/ataskaitos/Policijos%20veikla%202017%20metais.pdf>
50. Sabaliauskas, Tomas, Rita Valterytė, Daiva Vitkutė-Adžgauskienė, ir Airina Volungevičienė. Atvirieji švietimo ištekliai. Kaunas: TEV, 2011. <https://www.ebooks.ktu.lt/einfo/234/atviri-svietimo-istekliai/>
51. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. 2012 m. spalio 26 d. Nr. 12012E/TXT. Europos Sąjungos oficialus leidinys. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT>
52. Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacija. Žiūrėta 2019 kovo 10 d. https://www.nato.int/nato-welcome/index_lt.html
53. Tarptautinė kriminalinės policijos organizacija – Interpol. Žiūrėta 2019 kovo 10 d. <https://www.interpol.int/>
54. Trepulė, Elena. „Atvirieji švietimo ištekliai suaugusiems.“ VDU, 2017. <https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/asi-suaugusiems-straipsnis.pdf>
55. Trumpa Lietuvos policijos dalyvavimo krizių valdymo operacijose apžvalga. Žiūrėta 2019 kovo 10 d. <https://policija.lrv.lt/lt/tarptautinis-bendradarbiavimas/tarptautines-misijos/trumpa-lietuvos-policijos-dalyvavimo-kriziu-valdymo-operacijose-apzvalga>
56. Udnaes, M., Titlestad, G., Johannessen, Ø. (2014). *Policy Brief - Open Educational Resources in your Own Language, in your Way, LangOER consortium.* http://langoer.eun.org/c/document_library/get_file?uuid=fb5641cf-5f94-4200-8bee-bcd1f0f0d547&groupId=395028
57. UNESCO forumas „On the Impact of Open Courseware for Higher Education in Developing Countries“. 2002 Nr. CI.2002/CONF.803/CLD.1. Žiūrėta 2019 vasario 17 d. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000128515>
58. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.* Žiūrėta 2019 sausio 9 d. <https://en.unesco.org/>
59. Valstybės sienos apsaugos sistemos plėtotės 2017-2025 metų programa. 2017 m. rugsėjo 6 d., Nr. 4-385. http://pasienis.lt/get_file.php?file=bkdPWm5HdWptcVpybm1pVFpOchZtbWhpbUd4amJHTmh4SnFXcG02a2FjS1ZuWldpY3FIWmFHMnBtY1ZrMW1yTWxaZVpvMnVoWmFXWlpHbWphcXRwa0pla2xLbHFscHFfYjZLYXgyVENjTXRvcHBtaVkb2U1NZY1dtbDVodXFt

- N0ttcG5Fb211ZG1xeHJhR2pSWkpKdjBHJVJsNXVUb1pTZXhadHFxcHRtYk5pY21waWRuS0Njbm0lMkZjWjVPVnlXck1iWjV2bW10dGttbVlaNVJsYXFkcXhaV2FrMiUyQmRoSnlGYSUyRjF2JTJCcFczbWJKcmhtejVhcZVxaGNOV1pvZWJpV3V3eG51VGhuSjFsNFpyZW11RWxKV1prMnhqYm14cVdKUmltbTJYVjJ4b2NKR1pZcE9rY3BqR241dDBiNTlt
60. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Pasieniečių mokyklos nuostatai. 2016 m. rugpjūčio 4 d. Nr. 4-378. TAR. <http://www.pasienietis.lt/admin/spaw2/uploads/files/2016%20metai/teis%C4%97s%20aktai%20kursantams/PM-nauji-nuostatai-2016.pdf>
 61. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos respublikos vidaus reikalų ministerijos 2017 m. gruodžio 29 d. vado įsakymas Nr. 4-595 „Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos personalo kvalifikacijos tobulinimo taisyklių patvirtinimo.“ TAR.
 62. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2017 metų veiklos ataskaita. 2018 m. kovo 23 d. Nr. 8-18. http://www.pasienis.lt/get_file.php?file=eDJPVG5IS2puS2Fibm15VGxkcHdtcFZpbDJ4cGJHTmhsSnBycHB1a21zS1luY1NpY2FmRWFHJTJCcGFNV1QxbXJNYTVkdm8yaWhhS1dhWkdIamFxdVlrSm1razZtYmxwdWxuYUp2eDVYQ25NdHRwcG1pYXFTVllaV21aNWxhcW0zS2xabVlvbkNkbDZ5ZGFHelJsWkp0MEd1UmJadVRvV3FlbHB0bnFweG1jTmlXbXBPZG5LREhubXlzYjVOanlXJTJGTWJaNlptbVp1WW1YRFo1UmxicWR2eFptYWxXOXlpcHVNY1hwb3VKV0RtOUJvbDJlcFoyWm9vc1NpYTVoeHBXJTJGQ21xZWFWSEp tbDJsdmFtaWNhSXViMDIyVG1hbG1ybVNibGFocXEzR2dscyUyRkZxSk9WYXFIVllweG5tZfJveDJ6SmFtMW9jR1klMQQ=
 63. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2019 m. personalo kvalifikacijos tobulinimo planas. Žiūrėta 2019 kovo 30 d. <http://www.pasienietis.lt/admin/spaw2/uploads/files/2019%20m%20%20bendras%20VSAT%20%20KT%20planas.xlsx>
 64. Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos statistika. Žiūrėta 2019 kovo 24 d. <http://www.pasienis.lt/Statistika823>
 65. Viešojo saugumo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos „Europos žandarmerijos pajėgų partnerė.“ Žiūrėta 2019 kovo 10 d. <http://vstarnyba.lrv.lt/lt/apie-tarnyba/bendradarbiavimas>
 66. Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos 2017-2019 metų strateginis veiklos planas. 2017 m. balandžio 20 d. Nr. 1V-318. http://www.vstarnyba.lt/wp-content/uploads/2017/05/VST_-2017-2019_SVP-pateikta-VRM.pdf
 67. World Open Educational Resources (OER) Congress Unesco „2012 Paris OER Declaration.“ http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/WPFD2009/English_Declaration.html

ANOTACIJA

Baigiamajame magistro darbe analizuojamos atvirųjų mokymosi išteklių naudojimo galimybės teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese, atsižvelgiant į atvirųjų švietimo išteklių sąvoką ir teisinę sampratą, šiuolaikinio teisėsaugos pareigūno profesinių užduočių kaitą šiandieniniame pasaulyje bei Lietuvos teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimo teisinį reguliavimą ir aktualijas. Darbe atskleista atvirųjų švietimo išteklių sąvoka, išvardijami privalumai, trūkumai ir naudojimo tikslingumas. Išnagrinėjus atvirųjų švietimo išteklių naudojimo galimybes teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese, pateikiamos baigiamojo darbo išvados ir siūlymai.

Reikšminiai žodžiai: atvirieji švietimo ištekliai, pareigūnų kvalifikacijos tobulinimas, autorių teisės, nuotolinis mokymas.

ANNOTATION

In Final Master's Thesis opportunities of Open Learning Resources usage in the qualification improvement processes for law enforcement officers were analysed taking into account both notion of Public Educational Resources and legal concept, as well as, changes of assignments for a modern law enforcement officer in modern world and legal regulation and important issues of Lithuanian law enforcement officer's qualification improvement. Thesis disclosed the following: notion of Public Educational Resources, advantages and disadvantages it provides as well as its usage expediency. Following the exam of usage of possible Open Educational Resources in law enforcement officer's qualification improvement process, findings and suggestions were presented.

Key words: open educational resources, officer's qualification improvement, copyright, remote teaching.

SANTRAUKA

Baigiamajame magistro darbe išanalizuotos atvirųjų mokymosi išteklių naudojimo galimybės teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo procese. Išsikeltas tikslas - atskleisti atvirųjų mokymosi išteklių naudojimo teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinime teisinio reguliavimo ypatumus. Išsikelti tyrimo uždaviniai, kuriais siekta atskleisti atvirųjų švietimo išteklių sąvoką ir teisinę sampratą, išanalizuoti šiuolaikinę teisėtvarkos pareigūno profesinių užduočių kaitą šiandieniniame pasaulyje, atskleisti teisėsaugos pareigūnų, tarnaujančių Policijos departamente, Valstybės sienos apsaugos tarnyboje ir Viešojo saugumo tarnyboje kvalifikacijos tobulinimo teisinės prielaidas, nes šių pareigūnų daugiausia, todėl jiems atviri švietimo ištekliai patogiausi siekiant efektyvaus ir racionalaus panaudojimo, išanalizuoti pareigūnų požiūrį į kvalifikacijos tobulinimo procesą panaudojant atvirosius mokymosi išteklius. Darbas susideda iš keturių dalių.

Pirmojoje dalyje atskleidžiama atvirųjų švietimo išteklių sąvoka, kadangi Lietuvos Respublikos tiesinės aktuose sąvoka nėra reglamentuota. Analizuojant atvirųjų švietimo išteklių teisinę sampratą, atskleistas teisinis autorių teisių reglamentavimas ir atviroji licencija, išanalizuoti nuotolinių mokymų ir atvirųjų švietimo išteklių skirtumai.

Antroji dalis skirta teisėsaugos pareigūno profesinių užduočių kaitos šiandieniniame pasaulyje analizei, atskleidžiant tarptautiškumo svarbą, tarptautines organizacijas pareigūnų darbo efektyvinimui, skaitmeninių ir specialiųjų kompetencijų vietą pareigūno veikloje ir atskirasias Policijos, Valstybės sienos apsaugos, Viešojo saugumo tarnybos pareigūno veiklos aktualijas.

Trečioji dalis skirta teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos kėlimo teisinio reguliavimo ir aktualijų analizei, nustatant imperatyvius įpareigojimus pareigūnų kvalifikacijos tobulinimui, kvalifikacijos tobulinimo sričių aktualijų planavimą, Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūros veiklos teisinius aspektus, atvirųjų švietimo išteklių panaudojimo pareigūnų kvalifikacijos tobulinime privalumus ir trūkumus.

Ketvirtoji dalis skirta empirinio tyrimo metodologijai, eigai ir rezultatams. Joje aptariama bendroji tyrimo eiga ir teisėsaugos pareigūnų anketinės paklausa. Nustatytas Policijos, Valstybės sienos apsaugos ir Viešojo saugumo tarnybos pareigūnų požiūris į kvalifikacijos tobulinimą su atvirųjų švietimo išteklių integracija.

Atlikus atvirųjų mokymosi išteklių integracijos į teisėsaugos pareigūnų kvalifikacijos tobulinimą analizę, padarytos išvados ir pateikti pasiūlymai, kurie nurodo, kad atsižvelgiant į šiuolaikinio pasaulio kaitą, technologijų, taip pat ir edukacijų kaitą, teisėsaugos pareigūno darbo charakteristikas bei teisinį reguliavimą, teisėsaugos pareigūnų kompetencijos plėtotė ir kvalifikacijos kėlimas gali būt efektyvinamas pasitelkiant atvirosius švietimo išteklius.

SUMMARY

In Final Master's Thesis opportunities for Using Open Learning Resources in the process of qualification improvement for law enforcement officers were analysed. The aim of thesis – to disclose characteristics of legal regulations in Open Educational Resources usage in law enforcement officer's qualification improvement. Research tasks were set as follows: analyse changes of professional contemporary assignments for officer in modern world, that contributed in disclosing concept; disclose legal assumptions of qualification improvements in Police Department, State Border Guard Service and Public Security Service officers work. Latter officers are highest in numbers, that is the reason for Public Educational Resources to be in officers' convenient accessibility for effective and rational usage; analyse views on usage of Open Educational Resources for qualification improvement. Thesis consists of four parts.

First part disclosed the concept of Open Educational Resources, that is not yet regulated in legal acts of Republic of Lithuania. Analysed legal concept of Open Educational Resources unravelled copyright regulation as well as public license. Differences between distance teaching and Open Educational Resources were presented.

Second part presents analysis of changes in law enforcement officer's professional assignments in modern world. Analysis exposed the importance of internationality, international organisations for officers' work improvement, place of digital and special competence in officer's activities and separate activities of Police, State Border Guard Service and Public Security Service officers.

Third part presents analysis of novelties and legal regulations in law enforcement officer's qualification improvement, determining imperative commitments for officer's qualification improvement, areas of novelty planning for qualification, legal aspects of European Union Law Enforcement teaching agency activities as well as advantages and disadvantages of usage of Open Educational Resources in officers' qualification improvement.

Fourth part disclosed methodology and results of empirical research. Overall course of the research and statistics of questionnaire taken by law enforcement officers was presented as well as viewpoint towards qualification improvement integration using Open Educational Resources was disclosed with reference to answers given by Police, State Border Guard Service and Public Security Service officers.

After research about Open Learning Resources integration for law enforcement officers was finalised, conclusions and suggestions were presented. Law enforcement officer's work characteristics and competence development, legal regulations and qualification improvement, in accordance to changes in modern world, technology as well as education, can effectively in some specified instances be improved by application of Open Educational Resources.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Anketinės apklausos pavyzdys

Prašome įvesti informaciją apie save:

Lytis

Amžius

Gyvenamoji vieta

Išsilavinimas

Iš kokios Jūs tarnybos?

Darbo stažas valstybės tarnyboje

1. Kiek kartų 2018 metais dalyvavote kvalifikacijos tobulinimo kursuose?

- 1-2 kartus
- 3-4 kartus
- 5-7 kartus
- daugiau nei 7 kartus
- nedalyvavau

2. Kokiuose kvalifikacijos tobulinimo kursuose dalyvaujate? Papildomą atsakymo variantą įrašykite (keli galimi atsakymai)

- Seminarai
- Nuotoliniai mokymai
- Praktiniai mokymai
- Mokausi pats/pati iš laisvai prieinamų šaltinių
- Misijos užsienyje
- Vebinarai
- Paskaitos mokymo įstaigose
- Nedalyvauju
- Kita

3. Kas galėtų paskatinti Jūsų asmeninį kvalifikacijos kėlimą?

	NE IŠ DALIES TAIP
Mažesnis darbo krūvis	☐ ☐ ☐
Mokymasis panaudojant informacines technologijas	☐ ☐ ☐
Mokymasis patogiu laiku	☐ ☐ ☐
Mokymasis darbo metu	☐ ☐ ☐
Nemokami mokymosi šaltiniai	☐ ☐ ☐
Aktualios mokomosios medžiagos lengvas suradimas	☐ ☐ ☐
Mokomoji medžiaga lietuvių kalba	☐ ☐ ☐
Tiesioginis kontaktas su mokytoju	☐ ☐ ☐
Didesnis tiesioginių vadovų motyvavimas	☐ ☐ ☐
Daugiau informacijos apie aktualius mokymus	☐ ☐

Pažymėjimas, liudijantis apie baigtą programą

4. Ar žinote apie galimybę tobulinti kvalifikaciją panaudojant atvirosius švietimo išteklius ir kur medžiagą surasti?

Žinau ir naudojuosi Atviraisiais švietimo ištekliais

Girdėjau, bet dar neteko išbandyti

Nežinau

Kvalifikacijos tobulinimas manęs nedomina

Kita

Tęsti

5. Įvertinkite savo kompiuterinio raštingumo lygį:

Esu kompetentingas

Esu gana kompetentingas

Gebu tik tiek, kiek reikalauja pagrindinės kasdienės užduotys

Prastas

Tęsti

6. Prašau pasirinkti labiausiai tinkantį atsakymą teiginiui:

Nesutinku

Nežinau

Sutinku

Manau, kad atvirieji švietimo ištekliai yra naudingi

Mano kvalifikacija gali būti tobulinama panaudojant atvirosius mokymosi išteklius

Man įdomios su darbu susijusios naujienos mokslo srityje

Man patogiu mokytis iš skaitmeninių išteklių

Man reikalingas tiesioginis kontaktas su dėstytoju

Galėdama(s) tobulinti kvalifikaciją nuotoliniu būdu ir nemokamai, skirčiau tam daugiau laisvalaikio

7. Ar žinote šias institucijas? (jei taip, pažymėkite varnelėmis) (keli galimi atsakymai)

8. Ar teko dalyvauti CEPOL organizuojamose vebinaruose?

- Taip, dažnai dalyvauju vebinaruose
- 1 kartą
- Daugiau nei 1 kartą
- Neturiu motyvacijos dėl asmeninių priežasčių
- Dar neteko, bet norėčiau
- Nežinau apie CEPOL ir neturiu informacijos
- Neturiu laiko dėl didelio darbo krūvio
- Kita

Tęsti

9. Kaip vertinate CEPOL organizuojamų vebinarų kokybę?

Blogai
Patenkinamai
Neturiu nuomonės
Gerai
Labai gerai

Mokomosios medžiagos išsamumas

Temų aktualumas

Naujų žinių pritaikymas kasdieninėje veikloje

	☐
	☐
	☐
	☐
Nuotoliniu būdu pateiktos informacijos įsisavinimas	☐
	☐
	☐
	☐
	☐
Mokymasis anglų kalba	☐
	☐
	☐
	☐
	☐
Sertifikavimas	☐
	☐
	☐
	☐
	☐
Dėstytojų kompetencija	☐
	☐
	☐
	☐
	☐

10. Ar kyla problemų dėl mokomosios medžiagos įsisavinimo anglų kalba?

Kyla, nemoku anglų kalbos

Geriau lietuvių kalba

Nekyla, puikiai suprantu anglų kalbą

Nėra skirtumo kuria kalba vyksta mokymai

Moku anglų kalbą, tačiau ne taip gerai, kad laisvai suprasčiau

Kita

1. Kas Jūsų nuomone yra svarbiausi dalykai tobulinant kvalifikaciją? (išdėstyti pagal svarbumą nuo 1 iki 7 (svarbiausias - 1, mažiausiai svarbus - 7))

- Temos aktualumas
- Nemokamas kvalifikacijos tobulinimas
- Patogus laikas ir vieta
- Lengvai įsisavinama informacija
- Baigimo pažymėjimų išdavimas
- Praktinis mokymas
- Informacijos kokybiškumas

Tęsti

12. Kiek laiko pareigūnas turėtų skirti asmeniniam kvalifikacijos tobulinimui per metus?

- Pagal asmeninį poreikį
- Tiek, kiek reikalauja darbdavys
- Kuo daugiau, tuo geriau
- 1 darbo dieną per metus
- Daugiau nei 1 darbo dieną per metus
- Kvalifikacijos tobulinimas nėra svarbus
- Kita

Tęsti

13. Ar žinote kiek laiko kvalifikacijos tobulinimui privalo skirti pareigūnas per 5 metus pagal galiojančius teisės aktus? Jei taip, įrašykite (keli galimi atsakymai)

- Taip, žinau
- Ne, nežinau
- Kiek?

Tęsti

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 - -
Kaunas

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Viešojo saugumo akademijos, teisės ir policijos veiklos (specializacija: ikiteisminis procesas) programos studentė Evelina Videikė patvirtinu, kad šis bakalauro baigiamasis darbas:

1. yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)

